

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bezpečnost při setkávání s neznámými lidmi pomocí dramatické výchovy, formou lidových pohádek v 1. ročníku základní školy
Safety when meeting unknown people using dramatic education, in the form of folk fairy tales in the 1st year of elementary school
Kateřina Benešová

Vedoucí práce:	MgA. Alžběta Ferklová
Studijní program:	Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

2023

Odevzdáním této diplomové práce na téma Bezpečnost při setkávání s neznámými lidmi pomocí dramatické výchovy, formou lidových pohádek v 1. ročníku základní školy potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 15. dubna 2023

Kateřina Benešová

Tímto děkuji své vedoucí práci MgA. Alžbětě Ferklové za odborné vedení, trpělivost a povzbudivá slova. Dále děkuji všem vyučujícím dramatické výchovy na pedagogické fakultě za přínosné semináře, které mě posunuly dál po profesní stránce i po stránce lidské.

ABSTRAKT

Diplomová práce *Bezpečnost při setkávání s neznámými lidmi pomocí dramatické výchovy, formou lidových pohádek v 1. ročníku základní školy* se zabývá tématem využití dramatické výchovy v hodinách českého jazyka, konkrétně v literární výchově v 1. ročníku základní školy. Tematicky je zaměřena na využití pohádek formou dramatických lekcí. Dramatické lekce jsou zaměřeny na pohádky zabývající se také tématem setkávání s cizími lidmi, pozitivním rozvojem spolupráce a komunikace žáků ve třídě i osvojováním některých základních metod a technik dramatické výchovy.

V teoretické části jsou charakterizovány pojmy dramatická výchova, literární výchova a osobnost dítěte mladšího školního věku. Teoretická část také popisuje cíle, metody a techniky dramatické výchovy a literární výchovy.

Praktická část byla realizována v 1. ročníku 1. stupně základní školy, obsahuje pět autorských dramatických lekcí, které jsou koncipované tak, aby byly využitelné v praxi každého učitele. Praktická část byla realizována pomocí rozhovorů s vybranými učiteli 1. ročníku základní školy a také praktickou realizací dramatických lekcí a jejich reflexí.

Cílem mé diplomové práce je zjistit, jaké možnosti práce s pohádkou v 1. ročníku základní školy se využívají a také propojit učivo předmětu Člověk a jeho svět s pohádkou a dramatickou výchovou.

KLÍČOVÁ SLOVA

Lidová pohádka, dramatická výchova, literární výchova, osobnost dítěte mladšího školního věku, metody a techniky dramatické výchovy, lekce dramatické výchovy

ABSTRACT

The diploma thesis *Safety when meeting unknown people using dramatic education, in the form of folk fairy tales in the 1st year of elementary school* deals the topic of the use of dramatic education in Czech language classes, specifically in literary education in the 1st year of primary school. Thematically, it is focused on the use of fairy tales in the form of dramatic lessons. Dramatic lessons are focused on fairy tales that also deal with the topic of meeting strangers, the positive development of students' cooperation and communication in the classroom, as well as the acquisition of some basic methods and techniques of dramatic education.

In the theoretical part, the concepts of dramatic education, literary education and the personality of a child of younger school age are characterized. The theoretical part also describes the goals, methods and techniques of drama education and its use in the 1st year of primary school. It also describes the connection between dramatic education and literary education.

The practical part was implemented in the 1st year of the 1st grade of primary school, it contains five author's dramatic lessons, which are designed in such a way that they can be used in the practice of every teacher. The practical part was implemented by means of interviews with selected teachers of the 1st year of primary school and also by the practical implementation of dramatic lessons and their reflection.

The goal of my diploma thesis is find out what possibilities are used for working with fairy tales in the 1st year of primary school and also to connect the curriculum of the subject „Man and his world“ with fairy tales and dramatic education.

KEYWORDS

Folk fairy tale, drama education, literary education, personality of child a lower school age, methods and techniques of drama education, lessons of dramatic education

Obsah

Úvod.....	7
Teoretická část.....	8
1 Dramatická výchova.....	8
1.1 Dramatická výchova na 1. stupni základní školy.....	11
1.2 Definice dramatické výchovy	12
1.3 Cíle dramatické výchovy	13
1.4 Principy dramatické výchovy	16
1.5 Metody a techniky dramatické výchovy	20
1.5.1 Metody a techniky dramatické výchovy dle Evy Machkové (2018) ...	21
1.5.2 Metody a techniky dle Josefa Valenty (2008).....	21
1.5.3 Metody a techniky dramatické výchovy využitelné v 1. ročníku základní školy 23	
1.6 Návaznost na RVP ZV	23
1.6.1 Setkávání se s cizími lidmi.....	23
1.6.2 Lidová pohádka.....	24
2 Literární výchova	25
2.1 Literární výchova v 1. ročníku základní školy.....	25
2.2 Definice literární výchovy	27
2.2.1 Metody literární výchovy.....	27
2.3 Cíle literární výchovy	28
2.3.1 Cíle literární výchovy na 1. stupni základní školy.....	29
2.4 Charakteristika pohádky	30
2.5 Propojení literární a dramatické výchovy	32
3 Dítě mladšího školního věku.....	35
3.1 Obecná charakteristika mladšího školního věku.....	35
3.2 Kognitivní vývoj	35
3.3 Sociální vývoj	36
Praktická část.....	37
4 Úvod do problematiky, stanovení cílů a výzkumných otázek	37
4.1 Úvod do problematiky	37
4.2 Stanovení cílů s výzkumných otázek.....	37
5 Výzkumné šetření.....	38
5.1 Obecné etapy výzkumu.....	38

5.2	Cíle a úkoly výzkumu	38
5.3	Metody výzkumu	38
5.3.1	Kvalitativní výzkum.....	38
5.3.2	Hlubkový rozhovor	39
5.3.3	Polostrukturovaný rozhovor.....	39
5.3.4	Základní fáze rozhovoru	40
5.3.5	Pozorování.....	41
5.4	Metody získávání sběru dat	41
5.5	Metody vyhodnocování dat.....	42
5.6	Charakteristika výzkumného vzorku	42
5.7	Základní struktura rozhovoru.....	42
5.8	Realizace výzkumu	46
5.8.1	Charakteristiky respondentů.....	46
5.8.2	Charakteristika třídy.....	48
6	Vlastní výzkum/zúčastněné pozorování - scénáře jednotlivých lekcí.....	49
6.1	O neposlušných kůzlátkách.....	49
6.2	O Budulínkovi.....	51
6.3	O Smolíčkovi	54
6.4	Červená karkulka	57
6.5	Perníková chaloupka.....	62
7	Reflexe dramatických lekcí a vyhodnocení žákovských dotazníků.....	65
8	Zpracování výzkumu.....	68
8.1	Otevřené kódování	68
9	Shrnutí a interpretace získaných dat.....	75
	Závěr	77
	Seznam použitých informačních zdrojů	79
	Seznam příloh	81

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma *Bezpečnost při setkávání s neznámými lidmi pomocí dramatické výchovy, formou lidových pohádek v 1. ročníku základní školy*. Toto téma jsem vybrala proto, že dramatická výchova v dnešním pojetí vznikla teprve nedávno. Stále spousta rodičů, žáků a pedagogů nemá dostatek informací o podobě dramatické výchovy, a proto se často zabývají otázkou, zda a proč ji zařazovat do vyučovacího procesu. Toto téma jsem si vybrala pro to, že je mi blízká dramatická výchova spolu s výchovou literární a také pohádky, které mám ráda od dětství.

V mé diplomové práci se zabývám využití dramatické výchovy v hodinách českého jazyka, případně prvouky, v 1. ročníku základní školy. Pro dramatické lekce, které jsou součástí praktické části, jsem zvolila lidové pohádky, které spojuje společné téma setkávání se s cizími lidmi. V těchto lekcích si žáci rozvíjí některé schopnosti a dovednosti jako schopnost spolupráce, komunikace a také si zde osvojují některé metody a techniky dramatické výchovy.

V jednotlivých kapitolách teoretické části se zabývám tématem dramatická výchova, literární výchova a osobnost mladšího školního věku. V rámci kapitoly dramatická výchova se zabývám dramatickou výchovou obecně, také popisuje cíle dramatické výchovy a také její vybrané metody a techniky. V kapitole literární výchova se zabývám literární výchovou obecně, literární výchovou v 1. ročníku základní školy. Tato kapitola také popisuje cíle a vybrané metody literární výchovy. V této kapitole se také zabývám důvody a způsoby, jak propojit literární a dramatickou výchovu. Další kapitolou je kapitola, ve které je charakterizovaná osobnost žáka mladšího školního věku.

Praktická část byla realizována v 1. ročníku základní školy. V praktické části jsou uvedeny autorské dramatické lekce, které se zaměřují na téma setkávání se s cizími lidmi a toto téma je propojené s lidovými pohádkami. Dále se v praktické části nachází kapitola, kde je charakterizovaný výzkum, metodologie výzkumu. V praktické části jsem si stanovila výzkumné otázky, které jsou zodpovězeny pomocí výzkumu. Cílem mé diplomové práce je zjistit, jaké možnosti práce s pohádkou v 1. ročníku základní školy se využívají a propojit učivo vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět s pohádkou a dramatickou výchovou.

Teoretická část

1 Dramatická výchova

Dramatickou výchovu řadíme mezi šest estetických výchov. Do estetických výchov společně s dramatickou výchovou řadíme výchovu výtvarnou, literární, hudební, taneční a pohybovou a filmovou a audiovizuální.

Dramatická výchova se zaměřuje na rozvíjení schopností a dovedností v oblasti divadelního umění, tvořivosti, komunikace a vyjádření. Tato vzdělávací oblast má bohatou historii, která sahá až do antického Řecka a Říma, kde se drama stalo důležitou součástí kultury.

Historie dramatické výchovy

Historie dramatické výchovy ve vztahu ke vzdělávání žáků zahrnuje mnoho aspektů, které se postupem času vyvíjely a ovlivňovaly vzdělávací systémy v různých zemích. V tomto odstavci se zaměřím na evropskou historii dramatické výchovy.

Dramatická výchova se objevila v evropské historii již v antice, kdy se divadlo stalo nedílnou součástí vzdělání. Řecký filozof Aristotelés v knize Poetika popsal, jak by mělo divadlo sloužit k vzdělávání a zlepšování občanů. Řečtí učitelé vyučovali dramatickou výchovu v athénských školách jako součást řečnického vzdělání. Při této výuce se žáci učili mluvit, gestikulovat a projevovat se před publikem.

V raném středověku se dramatická výchova rozvíjela především prostřednictvím náboženských her a divadelních představení, které se hrály během církevních slavností. Tyto hry měly vzdělávací charakter, protože měly za cíl křesťanskou víru a učit děti biblickým příběhům. Hry byly hrány v kostelech a na náměstích, ačkoliv v některých zemích byly v průběhu let zakázány.

V renesančním období se dramatická výchova stala součástí humanistického vzdělávání. Vzdělání se zaměřovalo na zlepšení člověka jako jedince a divadlo se stalo důležitým prostředkem k dosažení tohoto cíle. V této době se vzdělanci zaměřovali na využití divadla ke vzdělávání. V italských humanistických školách se divadlo stalo nedílnou součástí vzdělání, a to jak pro chlapce, tak i pro dívky. Ve Francii bylo divadlo využíváno jako prostředek pro výuku jazyků.

V průběhu 18. a 19. století se dramatická výchova rozvíjela jako prostředek výchovy a vzdělávání dětí v Evropě především díky vlivu osvícenství a romantismu. Osvícenští myslitelé, jako například Jean-Jacques Rousseau, zdůrazňovali vzdělání přirozenosti dítěte a prosazovali učení prostřednictvím praktického zkoumání. Rousseau také viděl divadlo jako prostředek vzdělání a tvrdil, že děti by měli být vyučovány skrze hraní rolí a pozorování divadelních představení. Romantické hnutí pak podporovalo rozvoj dramatické výchovy tím, že zdůrazňovalo sílu emocí a fantazie.

V průběhu 20. století se dramatická výchova dále rozvíjela a různé pedagogické směry se snažily integrovat divadlo a hru do vzdělávání.

Důležitou osobností světové dramatické výchovy je Winifred Wardová, která byla americkou pedagožkou a dramatičkou. Wardová se stala jednou z předních propagátorek tzv. tvořivé dramatiky, což bylo nové pedagogické hnutí, které se zaměřovalo na využití divadelních her a her vůbec k rozvoji dětského učení a vzdělávání. Wardová tvrdila, že

prostřednictvím hry a divadla mohou žáci rozvíjet své intelektuální, emoční a sociální schopnosti.¹

V roce 1921 publikovala knihu *The Play Way*, ve které podrobně popisuje svou metodiku výuky dramatické výchovy. Kniha se stala velmi populární a stala se inspirací pro mnoho učitelů po celém světě.

Wardová navrhovala, aby se žáci učili prostřednictvím hry, což znamenalo, že učitelé by měli být spíše facilitátory než autoritami. Wardová také zdůrazňovala význam tvořivosti a fantazie a tvrdila, že by žáci měli být povzbuzováni, aby si vymýšleli vlastní příběhy a situace.

Prosazovala také spolupráci mezi žáky, což mělo pomoci rozvíjet jejich sociální a komunikační schopnosti. Využívání divadelních her a rolí také umožnilo žákům prozkoumávat různé sociální situace a rozvíjet svou empatii.

Vliv Wardové na rozvoj dramatické výchovy byl obrovský a dodnes se její metodika používá ve vzdělávacích systémech po celém světě. Její práce pomohla ukázat, že dramatická výchova není jen další aktivitou pro žáky, ale že může být účinným způsobem vzdělávání, který pomáhá žákům rozvíjet se v mnoha různých směrech.²

Dnes se dramatická výchova vyučuje po celém světě a její výuka se neomezuje jen na divadelní umění. Dramatická výchova se stala důležitou součástí pedagogiky, protože umožňuje dětem rozvíjet řadu dovedností, jako jsou schopnost komunikace, kreativita, spolupráce a empatie. Výuka dramatické výchovy je obvykle zaměřena na interaktivní a praktické metody, a to jak v rámci samostatných hodin, tak i v rámci výuky jiných předmětů.

Dramatická výchova v České republice

V České republice byly v oblasti dramatické výchovy v průběhu 70. let 20. století rozpoznány tři fáze. První fáze, dokončená v druhé polovině 70. let, byla zaměřena na hledání nových přístupů. Bylo zjištěno, že dětské dramatické aktivity nemohou být prostým napodobením divadelní tvorby dospělých, aby měly skutečnou hodnotu pro aktéry i diváky. V této fázi se zaměřovalo na metodiku práce uvnitř skupiny, na rozvoj skupiny a propagaci mezi učiteli LDO a vedoucími souborů.

Na konci 70. let Ústav pro kulturně výchovnou činnost v Solenicích uspořádal první dvouletý dálkový kurz dramatické výchovy. Úspěšně jej absolvovalo přibližně 20 učitelů a vedoucích z celého území Čech a Moravy, včetně budoucích pedagogů dramatické výchovy na vysokých školách. Následovalo několik „lidových konzervatořích“, většinou dvouletých, které se konaly postupně v každém kraji a poslední z nich se uskutečnila v Plzni na začátku 90. let. Během tohoto období byl kladen důraz na vzdělávání vedoucích a učitelů, zejména v praktických disciplínách a na seznamování širšího okruhu lidí s prací těch, kteří dosáhli určitých výsledků nebo se stali špičkami v oboru. Součástí této činnosti byly i každoroční přehlídky dětských souborů, které byly pečlivě hodnoceny; výběr souborů probíhal na mezikrajských a později krajských přehlídkách. Po mnoho let byla součástí těchto přehlídek i „ukázka metodiky práce“, což byla krátká veřejná hodina vystupujícího souboru.

Během této éry se zvyšoval počet kulturních zařízení, která vydávala různé publikace a metodické materiály. V roce 1976 vydalo SPN poprvé Dismanův *Receptář dramatické*

¹ WARDOVÁ, Winifred. *The Play Way: An Essay in Educational Method*. New York: Frederick A. Stokes Company, 1921.

² MACHKOVÁ, Eva. *Nástin a teorie dramatické výchovy*. Praha: NAMU, 2018.

výchovy a Albatros zahájil vydávání řady sborníků textů pro dětský přednes, dětské divadlo a dětské loutkové divadlo na přelomu 70. a 80. let.

V osmdesátých letech se dramatická výchova stala více propracovanou a rozvinutou metodikou. Lidé se zapojili do této práce s mnoha novými a originálními nápady a získali mnoho zkušeností. Během této doby byla dramatická výchova také začleněna do vzdělávacích plánů středních pedagogických škol programů vychovatelské větve a do programů mateřských škol. I když zavedení bylo poznamenáno praktikami školství té doby, jako například jednorázovým zavedením bez přípravy učitelů, vzdělávací systém měl alespoň první body pro tuto oblast.

Do roku 1989 se dramatická výchova úspěšně a relativně svobodně rozvíjela podle svých potřeb, protože nebyla v centru pozornosti úřadů a orgánů, které ji považovaly za nedůležitou a nedokázaly si uvědomit, jak je ovlivněna západními pedagogickými přístupy.

Během 70. a 80. let se dětské divadlo podstatně změnilo. Zatímco mnoho souborů stále kladlo důraz na produkci představení a používalo zastaralé inscenační postupy, pro mnoho vedoucích a učitelů LŠU se dramatická činnost s dětmi stala především procesem, který formuje osobnost dětí a rozvíjí jejich výrazové schopnosti.

Dramaturgie dětského divadla se radikálně změnila. Značný vliv na to měly autorsko-dramatizátorské semináře a Kruh autorů a dramatizátorů dětského divadla, který byl zaveden Zdenou Joskovou. Namísto přebírání textů z jiných souborů se stala běžnou praxí tvorba vlastních dramatických textů pro konkrétní soubor. Preferovanou formou se stalo otevřené, epické divadlo a dětské inscenace se začaly opírat o dobrou dětskou literaturu. Žánrová škála se rozšířila a v inscenátorské práci se prosadil projev znakový. Dříve používaná „dvorečková metoda“ byla opuštěna a specifické rysy dětského projevu se staly běžnou praxí. Jevišťe se stalo místem spontánnosti a kreativity dětí, které se neomezují předepsanými postupy a iluzivitou.

Během 70. a 80. let došlo k významným změnám v dramaturgii a inscenační práci. Jednou z hlavních nových tendencí byl narůstající zájem o témata, která se zabývala vážnými problémy života. V předchozím období byly tato témata tabu, protože se věřilo, že děti by měly být před nimi chráněny. Avšak v této době se začalo prosazovat vzdělávání dětí o skutečném životě. Nové trendy tak přinesly nejen rozšíření témat, ale také nové pohledy na to, co je pro děti vzdělávací a prospěšné.

Dramatická výchova v České republice vstoupila do třetí fáze v roce 1990. Přejít z osmdesátých let do následujícího období byl pro ni klidný a produktivní. I když v předchozích odstavcích jsou naznačené jisté výjimky, kontinuita personální a organizační struktura zůstala v podstatě stejná, i když došlo k významnému rozšíření oboru a změnám v kulturních aktivitách.

V lednu a únoru roku 1990 se konal na pražské Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy seminář o dramatické výchově, kterého se zúčastnilo mnoho lidí. Následovaly další schůzky a semináře na fakultách po celé republice a na podzim se konaly dílny pro pedagogy pedagogických a filozofických fakult. To vedlo k zavedení dramatické výchovy do přípravy učitelů na pedagogických fakultách. Díky tomu se skupina lidí zabývajících se dramatickou výchovou rozšířila o teoretiky, vysokoškolské učitele, učitele základních, středních a mateřských škol a odborníky z oblasti školní pedagogiky. Tyto nové příznivce dramatické výchovy zajímaly nejen divadelní aktivity, ale také postupy sociálního výcviku, osobnostně-sociální výchovy, prožitkové pedagogiky, psychologických a psychoterapeutických cvičení a her a využití dramatických metod ve vyučování jiných předmětů. Tyto nové prvky

obohatily dramatickou výchovu, ale také vedly k jejímu zaměňování s podobnými obory a k jejímu rozměňování.

V oblasti školství máme málo oborů, které by byly založeny na principech moderní pedagogiky 20. století a zároveň by byly otevřené a schopné se vyvíjet. Dramatická výchova patří mezi ně a má vypracovanou metodiku, konkrétní metody, hry a aktivity a také lidi, kteří ji dokážou realizovat v praxi. Díky tomu se dramatická výchova stala a stále často stává univerzálním inovátorem školství a vyučování.³

Dramatická výchova má mnoho pozitivních dopadů na děti a mládež. Rozvíjí se jejich schopnosti a dovednosti, schopnost řešit problémy, spolupracovat ve skupině, vyjadřovat své pocity a názory, rozvíjet kreativitu a imaginaci. Tyto dovednosti jsou klíčové pro úspěch v mnoha oblastech života, včetně kariéry a mezilidských vztahů.

Dramatická výchova také nabízí mnoho příležitostí pro profesionální kariéru v divadelním umění. Existují školy a akademie, které nabízejí vysokoškolské vzdělání v oblasti divadelního umění. Tyto školy připravují studenty na kariéru v oblasti hereckého umění, režie, scénografie, kostýmní tvorby a technických aspektů divadelního představení, také připravují budoucí vyučující dramatické výchovy.

Celkově lze říci, že dramatická výchova je důležitou součástí vzdělávání a uměleckého světa. Nabízí mnoho příležitostí pro rozvoj kreativity, sebevědomí, sociálních dovedností a herectví. Také se zaměřuje na výuku komunikace a vyjadřování sebe sama prostřednictvím uměleckých prostředků, což může být pro mnoho lidí velmi užitečné.

V posledních letech se v rámci dramatické výchovy objevuje také silný důraz na inkluzivní vzdělávání, tedy na vzdělávání pro všechny, bez ohledu na zdravotní či jiná omezení. Zde nabízí mnoho možností pro rozvoj inkluzivního prostředí, v němž jsou všichni účastníci přijímáni a respektováni tak, jací jsou.

V České republice existují různé instituce, které se věnují dramatické výchově. Například Divadelní ústav, který nabízí kurzy, semináře a workshopy pro vzdělávání v oblasti divadla a dramatické výchovy. Další institucí je NIPOS ARTAMA, která sdružuje pedagogy, umělce a další odborníky, kteří se věnují dramatické výchově a uměleckému vzdělávání. Asociace pořádá různé akce, workshopy a semináře, které mají za cíl rozvíjet dramatickou výchovu a propagovat ji jako důležitou součást vzdělávání.⁴

1.1 Dramatická výchova na 1. stupni základní školy

Podle Machkové (2007) může být dramatická výchova velmi prospěšná pro děti na základních školách, zejména na prvním stupni. Tato forma výchovy může pomoci rozvíjet dětskou kreativitu, komunikační schopnosti a schopnost spolupracovat s ostatními a také podpořit vývoj sebevědomí. V této kapitole se budu zabývat tím, jakým způsobem lze dramatickou výchovu vyučovat na prvním stupni základní školy a jakým způsobem může tato forma výchovy přispět k osobnímu a sociálnímu rozvoji žáků.

³ MACHKOVÁ, Eva. *Nástin historie a teorie dramatické výchovy*. Praha: NAMU, 2018.

⁴ MACHKOVÁ, Eva. *Nástin historie a teorie dramatické výchovy*. Praha: NAMU, 2018.

Dramatická výchova je obecně definována jako výuka uměleckých prvků, které jsou spojené s divadlem, jako jsou například herectví, režie, scénografie a kostýmy. Na prvním stupni základní školy by měla být dramatická výchova zaměřena na rozvoj kreativity, sebevědomí, schopností komunikovat a spolupracovat s ostatními.

Jedním z hlavních přínosů dramatické výchovy na první stupni základní školy je rozvoj dětské kreativity. Žáci jsou přirozeně kreativní a dramatická výchova jim pomáhá rozvíjet tuto kreativitu a umožňuje jim vyjádřit své myšlenky a pocity pomocí různých uměleckých prostředků. Žáci se učí vytvářet a reagovat na určité situace, řešit problémy a přemýšlet o tom, jak řešit konflikty. To je velmi užitečné v životě a umožňuje jim být kreativními a inovativními ve svém přemýšlení.

Dalším přínosem dramatické výchovy na prvním stupni základní školy je rozvoj schopností komunikovat a spolupracovat s ostatními při vytváření skupinových projektů. Tyto dovednosti jsou důležité pro úspěšné fungování v rodině, ve škole i v pozdějším životě.

Také může pomoci žákům rozvíjet jejich sebevědomí. Žáci se učí prezentovat své nápady a myšlenky před ostatními, což pro ně může být velmi obtížné. Dramatická výchova žáky podporuje a pomáhá jim překonávat své obavy. To může vést k tomu, že budou mít sebevědomí nejen při prezentaci svých nápadů, ale také při řešení každodenních situací.

Dramatická výchova může být vyučována na prvním stupni základní školy prostřednictvím různých aktivit a her. Pro výuku dramatické výchovy na 1. stupni základní školy jsou zásadní průpravné hry a cvičení. Tato cvičení podporují a rozvíjejí schopnosti a dovednosti žáků.

Dramatická výchova může být také vyučována prostřednictvím různých projektů. Tyto projekty jsou zábavné a podporují kreativitu žáků. Součástí projektů je také rozvoj komunikačních schopností žáků.

Jednou z možností využití dramatické výchovy na 1. stupni základní školy může také být spojení dramatické výchovy s jiným předmětem. V tomto případě se využívají metody a techniky dramatické výchovy ve prospěch jiného předmětu. Nejčastějším předmětem, který je propojován s dramatickou výchovou, je český jazyk, literární výchova.

Další možností je dramatická výchova jako samostatný předmět, který je pro žáky povinný, nebo jako povinně volitelný předmět, kdy si žáci vybírají z několika možností, a poslední možností je dramatická výchova jako zájmový kroužek. Každá z těchto možností má své výhody i nevýhody, např. výběrovost, povinnost, nepovinnost a další.

Dramatická výchova by měla být přizpůsobena věku a schopnostem žáků. Aktivity a hry by měly být interaktivní a zábavné, aby žáci byli zapojeni a motivováni. Učitelé by měli být také připraveni na to, aby podporovali žáky a vytvářeli příjemné prostředí pro učení.

1.2 Definice dramatické výchovy

Eva Machková definuje dramatickou výchovu jako „*pedagogickou disciplínu, která se zabývá rozvojem osobnosti, sociálních vztahů a kreativity pomocí divadla a dramatických prvků*“.⁵ Podle ní se dramatická výchova nezaměřuje pouze na výuku divadelního umění, ale na rozvoj komunikace, schopnosti spolupracovat, řešit konflikty, projevat se a

⁵ MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 3., aktualizované vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2018.

vyjadřovat své názory. Důležitých prvkem dramatické výchovy je také schopnost vnímání druhých lidí a jejich potřeb empatie.

Josef Valenta definuje dramatickou výchovu jako „*proces rozvoje osobnosti člověka, kdy člověk díky divadelním a dramatickým prvkům objevuje sám sebe, svět, ve kterém žije, a také své vztahy k druhým lidem*“.⁶ Podle Valentovy definice má dramatická výchova za cíl rozvíjet individuální i kolektivní schopnosti a dovednosti žáků a podporovat jejich sebevědomí, empatii, kreativitu a tvořivost. Důležitým prvkem Valentovy koncepce dramatické výchovy je také využití zkušeností a interakce mezi žáky, které přispívají k rozvoji komunikačních dovedností, sociálních vztahů a vzájemného respektu.

Brian Way definoval dramatickou výchovu jako „*metodu výuky a výchovy, která využívá principů divadelního umění k rozvoji kreativity, sebevědomí, sociálních dovedností a řešení problémů u žáků*“.⁷ Podle něj by měla být dramatická výchova zaměřena na podporu spontánnosti a projevu vlastních myšlenek, rozvoj tvořivosti a schopnosti spolupráce s ostatními. Zároveň by měla vést ke zlepšení komunikačních dovedností a schopnosti naslouchat a reagovat na ostatní. Důležitým prvkem dramatické výchovy dle Wayne je také práce s emocemi a prožitky, které mohou být užitečné pro osobnostní růst a zlepšení mezilidských vztahů.

Dramatická výchova je vzdělávací oblast, která se zabývá rozvojem a využitím divadelních a dramatických prvků k výchově a vzdělávání. Cílem dramatické výchovy je rozvíjet komunikační schopnosti, kreativitu, sebevědomí, sociální dovednosti a empatii žáků a studentů.

Neomezuje se pouze na divadelní představení, ale může zahrnovat i dramatické hry, improvizaci, pantomimu, hudební divadlo, taneční divadlo, filmovou tvorbu a další formy uměleckého vyjádření. Žáci jsou povzbuzováni k projevu svých názorů a emocí prostřednictvím dramatických technik a her a rozvíjení svého tělesného a hlasového projevu.

Má také vliv na rozvoj obecných dovedností, jako jsou komunikace, spolupráce, kritické myšlení a řešení problémů. Využití dramatických prvků v rámci výuky také napomáhá žákům lépe si zapamatovat a porozumět učivu.

1.3 Cíle dramatické výchovy

Cílem dramatické výchovy je rozvíjet osobnostní, sociální a umělecké schopnosti žáků prostřednictvím divadelní tvorby a her. Mezi hlavní cíle dramatické výchovy patří: rozvíjení komunikačních dovedností a schopností vyjádřit se verbálně i neverbálně, rozvíjení schopností empatie a porozumění druhým lidem, rozvíjení kreativity a fantazie, podporování sebevědomí a sebehodnocení, umožňování prožívání emocí a rozvíjení emocionální inteligence, rozvíjení schopnosti spolupráce a řešení problémů ve skupinách, podporování pozitivního vztahu k umění a kultuře, umožňování prožitků a zážitků, které pomáhají žákům porozumět sami sobě a světu kolem sebe.

⁶ VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada).

⁷ WAY, Brian. *Development through Drama*. London: Longmans, 1967.

Rozvoj komunikačních dovedností

Prostřednictvím divadla a her se žáci učí sdělovat své myšlenky, emoce a názory výrazněji a efektivněji. Konkrétně se komunikační schopnosti rozvíjejí následujícími způsoby:

Verbální komunikace: Žáci se učí mluvit a vyjadřovat se verbálně při představování rolí, při hraní dialogů a při prezentaci svých nápadů a myšlenek. Učí se správnému intonačnímu projevu, výslovnosti a artikulaci.

Neverbální komunikace: Dramatická výchova také pomáhá žákům rozvíjet neverbální komunikační schopnosti, jako je pohyb, gesta, mimika, výraz obličeje a postoj. Žáci se učí, jak správně používat řeč těla a jak se dorozumívát beze slov.

Porozumění druhým: Při hraní různých rolí a příběhů se žáci učí porozumět myšlenkám, pocitům a motivacím jiných postav. To jim pomáhá zlepšit schopnost empatie a porozumění druhým.

Improvizace: Improvizace je důležitou součástí dramatické výchovy, při které žáci cvičí spontánní a kreativní řešení různých situací. To pomáhá rozvíjet schopnost rychlého a účinného vyjadřování se a učí žáky být flexibilní a přizpůsobiví v různých situacích.

Rozvoj kreativity a fantazie

Prostřednictvím dramatické výchovy se žáci učí být kreativní, tvořiví a učí se experimentovat s různými nápady a řešeními. Konkrétně se kreativita a fantazie rozvíjí následujícími způsoby:

Improvizace je jednou z neúčinnějších metod pro rozvoj kreativity. Žáci jsou vyzváni vymyslet si příběhy na základě daného tématu nebo situace. Tato metoda podporuje kreativní myšlení a umožňuje žákům být spontánní a tvořiví.

Při tvorbě postav se žáci učí být kreativní při vymýšlení charakteristik a osobností svých postav. Tato metoda pomáhá žákům být fantazijní a tvořiví a umožňuje jim prozkoumat různé vlastnosti a způsoby myšlení různých postav.

Další účinnou metodou pro rozvoj kreativity a fantazie je tvůrčí psaní. Žáci jsou povzbuzováni k psaní příběhů a scénářů, což jim umožňuje tvořit a experimentovat s různými nápady a řešeními.

Součástí dramatické výchovy může být i vytváření dekorací, kostýmů a dalších vizuálních prvků. Tato činnost podporuje kreativitu a fantazii a umožňuje žákům vytvořit prostředí a atmosféru pro svůj příběh.

Podpora sebedůvěry a sebehodnocení

Podpora sebedůvěry a sebehodnocení je způsobeno těmito faktory:

Překonávání strachu: Při hraní divadelních her se žáci učí překonávat svůj strach a nervozitu před veřejným vystoupením. Tím, že jsou schopni se postavit před ostatní a hrát různé role, získávají na sebedůvěře.

Podpora týmové spolupráce: Divadelní hry často vyžadují spolupráci mezi žáky, což může být velmi povzbuzující pro sebevědomí a sebehodnocení. Žáci se učí důvěřovat si navzájem a přispívat k úspěchu celé skupiny.

Zpětná vazba: Během přípravy a provedení divadelních her mohou být žákům poskytovány konstruktivní zpětné vazby. Tyto zpětné vazby mohou být velmi užitečné pro

zlepšení výkonu a také mohou pomoci žákům lépe se pochopit a zhodnotit své silné a slabé stránky.

Rozvoj schopnosti představit si: Divadelní hry a improvizace podporují schopnost představit si a uvědomit si vlastní potenciál. Tímto způsobem mohou žáci rozvíjet sebehodnocení a sebevědomí v různých situacích.

Rozvoj emoční inteligence

Rozvoj emoční inteligence zahrnuje schopnost rozpoznávat, vyjadřovat a regulovat vlastní emoce a emoce ostatních. Následují některé způsoby, jakými dramatická výchova může podporovat rozvoj emoční inteligence:

Hraní rolí a improvizace: Při hraní rolí a improvizaci žáci experimentují s různými emocemi a učí se je vyjádřit a regulovat. Žáci se učí rozeznávat emoce svých postav a porozumět tomu, jakým způsobem by tito lidé mohli reagovat na určité situace.

Diskuze o emocích a charakterech: Při přípravě divadelních her a improvizací mohou být žákům kladené otázky ohledně charakterů, emocí a jejich významu v příběhu. Tyto otázky mohou podporovat rozvoj emoční inteligence tím, že žákům pomáhají přemýšlet o tom, jaké emoce a reakce jsou vhodné v určitých situacích.

Empatie a porozumění ostatním: Při hraní rolí a improvizaci mohou být žáci vtaženi do situací, které se liší od jejich běžného života. Tímto způsobem mohou žáci získat lepší porozumění pro způsob, jakým jiní lidé prožívají situace, což jim umožní lépe si poradit s emocemi a vytvořit zdravější mezilidské vztahy.

Řešení konfliktů: Výuka dramatické výchovy může být také užitečná pro rozvoj emoční inteligence tím, že pomáhá žákům porozumět tomu, jak řešit konflikty a jak komunikovat s druhými lidmi v emocionálně náročných situacích.

Cíle dramatické výchovy dle Evy Machkové (2018)

Hlavními cíle, které paní Machková uvádí v souvislosti s dramatickou výchovou jsou:

Jednou z hlavních funkcí dramatické výchovy je rozvoj kreativity a fantazie. Tento cíl se dosahuje prostřednictvím improvizací, hry v roli a tvorby divadelních představení.

Dalším cílem dramatické výchovy je podpora komunikace a spolupráce mezi žáky. Žáci se učí poslouchat a reagovat na ostatní a spolupracovat při tvorbě.

Machková vidí v dramatické výchově prostředek pro rozvoj sebedůvěry a sebehodnocení u žáků. Tímto způsobem se učí více sebevědomě vystupovat před ostatními a více si vážit vlastních schopností.

Dalším důležitým cílem dramatické výchovy je posilování sociálních dovedností, jako jsou empatie, porozumění a tolerance k odlišnostem. Toho se dosahuje především prostřednictvím prací s různými postavami a situacemi.

Machková vidí v dramatické výchově také prostředek pro rozvoj schopnosti kritického myšlení u žáků. Tento cíl se dosahuje prostřednictvím diskuzí o divadelních hrách a jejich výkladu.

Celkově lze říci, že cíle dramatické výchovy podle Evy Machkové se zaměřují na rozvoj kreativity, komunikace, sebedůvěry, sociálních dovedností a schopnosti kritického myšlení u žáků.

Cíle dramatické výchovy dle Josefa Valenty (2008)

Mezi hlavní cíle, které Valenta v souvislosti s dramatickou výchovou uvádí, jsou:

Valenta v dramatické výchově vidí prostředek pro rozvoj citové inteligence u žáků. Tento cíle se dosahuje prostřednictvím práce s emocemi, projevem citových stavů a empatií.

Dalším cílem dramatické výchovy je podpora sebeuvědomění a sebepoznání u žáků. Tímto způsobem se žáci učí lépe porozumět sami sobě a rozvíjet své osobní schopnosti a talenty.

Valenta klade důraz na rozvoj sociálních dovedností, jako jsou empatie, porozumění, spolupráce a respekt ke druhým. To se dosahuje prostřednictvím her a aktivit, které posilují sociální interakce a komunikaci mezi žáky.

Dalším cílem dramatické výchovy je podpora tvořivosti a fantazie u žáků. Tento cíl se dosahuje prostřednictvím improvizací, her s nápadem, tvorby scénářů a divadelních her.

Valenta vidí v dramatické výchově prostředek pro posilování sebedůvěry u žáků. Tímto způsobem se učí více sebevědomě komunikovat a vystupovat před ostatními.

Celkově lze říci, že cíle dramatické výchovy podle Josefa Valenty se zaměřují na rozvoj citové inteligence, sociálních dovedností, tvořivosti a fantazie, sebeuvědomění, sebedůvěry a spolupráce u žáků.

1.4 Principy dramatické výchovy

Jako principy dramatické výchovy chápeme základní myšlenky, pravidla a způsob práce. Dramatická výchova se řídí obecnými požadavky, které jsou v souladu s vzdělávacími cíli a základními principy vyučovacího procesu. Existují dva druhy principů dramatické výchovy: principy sdílené s jinými předměty a principy specifické pro dramatickou výchovu, které tvoří její identitu. Mezi neodmyslitelné principy dramatické výchovy patří zkušenost, prožívání, hra a tvořivost. Tyto principy však nejsou vždy aplikovány stejnou měrou v každé fázi práce a jejich oslabení nebo vypuštění je věcí lekce a krátkodobých cílů. Pokud jsou některé principy trvale opomíjeny nebo potlačovány, jedná se o defektní přístup, který vyžaduje nápravu. Pokud pedagog používá pouze některé prvky dramatické výchovy v jiném předmětu, nelze tuto činnost označit jako dramatickou výchovu.

Dle Machkové můžeme jako základní principy dramatické výchovy uvést:⁸

Zkušenost

Princip zkušenosti je jedním ze základních principů dramatické výchovy, který se stal východiskem pro vznik moderního přístupu k výchově a vzdělávání. Zkušenost zahrnuje všechny prvky, s nimiž se jedinec setkal a které tvoří jeho praktické aktivity, dovednosti, prožitky, mezilidské vztahy a vědomosti. Tyto zkušenosti se postupně propojují a vytvářejí základ pro osobní postoje a myšlení.

Zkušenost v dramatické výchově znamená účast a zaznamenávání této účasti v paměti, která pak funguje jako trvalá součást myšlení a cítění. Systémy činnostního učení

⁸ MACHKOVÁ, Eva. Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací. 7., rozš. vyd. Praha: Artama, 1992.

využívají zkušeností jako základní kameny pro docházení k individuálním poznatkům, namísto verbálního předávání hotových poznatků.

V dramatické výchově má zkušenost důležitost pro poznávání situací, charakterů a lidí, ale i pro vyučování jiných předmětů prostřednictvím dramatických metod. Zkušenost můžeme rozdělit do několika skupin, včetně přímé a nepřímé zkušenosti, vnější zkušenosti založené na bezprostředním smyslovém vnímání a vnitřní zkušenosti založené na pozorování vlastních vnitřních procesů. V dramatické výchově se využívají různé typy zkušeností, aby se studenti mohli účastnit a prožívat různé situace, což umožňuje jejich osobní růst a rozvoj.

Prožívání

Prožívání je jedinečným projevem vnitřního života každého člověka. Je to subjektivní záležitost, nedostupná pro ostatní, a má význam jen pro toho, kdo ji prožívá. Prožívání může být charakterizováno jako osobní zážitek dané věci nebo události, který má významný vliv na vnitřní život člověka. Ačkoliv jsou prožitky běžné, jsou pro každého jedinečné a mají význam i v banálních situacích.

V dramatické výchově je prožitek klíčovým prvkem, protože když se člověk dostane do role s prožitím, dochází k proměně jeho osobnosti. Prožitkové učení umožňuje celé osobnosti, včetně rozumu a emocí, se zapojit do učení. Aktivní účast a experimentování umožňuje jedinci utvářet svůj hodnotový žebříček a ovlivňuje jeho chování a postoje. Prožitkové učení také vede k sebehodnocení a sebeřízení.

Hra

Hra je činnost, která se vyskytuje v různých podobách a intenzitách po celý život člověka. Hra je velmi důležitá pro všechny jedince, ale s věkem se od ní postupně ustupuje. Francouzský filozof Roger Caillois rozlišuje čtyři základní typy her: soutěživou hru (agon), hru založenou na náhodě (alea), hry, jejichž podstatou je potěšení z pohybu a rotace (ilinx) a hru založenou na dosaženém přijetí fikce (mimikry). R. Caillois také rozlišuje dva póly hry – na jednom je čirá radost ze hry, na druhém je úsilí, šikovnost a překonávání těžkostí. Hra je svobodná a dobrovolná činnost, která umožňuje dítěti nakládat s určitou činností po svém. Hra má vlastní prostor a čas, které jsou vyděleny z běžného života, a každá hra má svá pravidla. Hra je činnost bez praktického účelu, ale pro pedagoga má schopnost měnit hráče a přetvářet jejich vztahy k okolnímu světu. Hra má smysl sama v sobě, a to zejména díky významnému procesu, nikoliv výsledku.

Podle německého psychologa Karla Bühlera hra umožňuje dětem prožít okamžik „tady a teď“, což je pro ně jinak nedostupné. Díky hře se mohou učit nejen vnějším projevům, ale také vnitřním postojům a citům.

Německá psycholožka Charlotte Bühlerová poukazuje na vztah mezi hrou a pohádkou. Malé děti se zajímají o konkrétní jednání a názorné děje, které jsou obsaženy v tradičních lidových pohádkách. Pohádky přenášejí emoce a prožitky do jednání postav, ale nejsou vždy pojmenovány a popsány. Proto jsou náměty hry nezastupitelné pro předškolní děti a děti mladšího školního věku.

Tvořivost

Tvořivost je schopnost, která je rovnocenná s inteligencí. Tuto schopnost lze najít u každého jedince s průměrnou inteligencí, pokud nebyla potlačena autoritativní a jednostrannou výchovou. Tvořivost se projevuje v různých oblastech jako umění, věda, technika, praktické činnosti a sociální vztahy, a měla by být podporována ve všech typech vzdělávání a učení.

Existuje několik faktorů, které přispívají k tvořivosti, jako jsou senzitivita, pružnost a pohyblivost, plynulost, originalita, redefinice a restrukturalizace, schopnost analyzovat materiál a elaborace. Kreativita má také různé typy a úrovně, jako jsou expresivní, invenční, inovační a emergentní.

V dramatické výchově se nejvíce zaměřuje na tvořivost expresivní úrovně, která je spontánní a uplatňuje se příležitostně. Tvořivý jedinec se vyznačuje samostatností, nezávislostí, sebedůvěrou, zájmem o smysl věci, užíváním intuice a koncentrovanou vnímavostí. Kreativní situace vyžadují rozporné, neuspořádané nebo nevyřešené situace, které poskytují možnost experimentace.

Tvoření vyžaduje vědomí problému a materiál, a proto není možné vytvářet něco "ze vzduchu".

Význam tvořivosti spočívá v tom, že umožňuje jedincům přicházet s novými myšlenkami a řešeními problémů, což může vést k inovacím a zlepšením ve všech oblastech lidské činnosti. Zároveň tvořivost přináší jedincům osobní uspokojení a pocit naplnění.

Pro rozvoj tvořivosti je důležité poskytovat lidem příležitosti k tvořivé činnosti a podporovat jejich schopnost kriticky přemýšlet a hledat nové způsoby řešení problémů. To může být realizováno například prostřednictvím tvořivých workshopů, uměleckých aktivit, projektů a výzkumu.

Závěrem lze říci, že tvořivost je důležitou schopností a aktivitou, která se uplatňuje ve všech oblastech lidské činnosti a která přináší mnoho výhod jak pro jednotlivce, tak pro společnost jako celek.

Partnerství

Partnerství, kooperace, komunikace, empatie a tolerance jsou principy, které hrají klíčovou roli v dramatické výchově. Tyto principy se nevztahují pouze na sociální klima, ve kterém se výuka odehrává, ale také na její obsahové složky, tedy na specifické prvky vzdělávacího procesu.

Dramatická výchova se odehrává v atmosféře partnerství, kde je učitel a studenti spolupracují na úspěchu skupiny. Tolerance, empatie a kooperace jsou klíčovými faktory v pracovních postupech, metodách a prostředí. Dramatické aktivity jsou vždy záležitostí skupinovou a vyžadují partnerství a kooperaci. Komunikace a empatie jsou nezbytné pro úspěch her v rolích.

Základem partnerství je přijetí člověka takového, jaký je. Učitel, který vytváří klima partnerství a tolerance, chápe a vysvětluje, že každý má své pozitivní stránky, a staví na nich. To může vést k oslabení negativních stránek osobnosti. Toto pozitivní, tolerantní a povzbudivé klima umožňuje řešit problémy klidně a věcně.

Empatie je klíčová pro vnímání slovního sdělení, ale také mimoslovních projevů, které často vyjadřují pravdivější a úplnější informace. Empatie je také základem pro pravidla společenského chování a ohledů k druhým.

Partnerství, empatie a tolerance jsou nezbytné pro kooperaci, která je protikladem soutěživosti a individualistického učení. Spolupráce umožňuje celé skupině úspěch a je založena na sdílení, vzájemné podpoře a nápomoci a pochopení, že společně můžeme dosáhnout více než jednotlivě.

Empatie je klíčová pro dramatickou výchovu, protože umožňuje žákům vcítit se do rolí a porozumět různým perspektivám. Tím pomáhá rozvíjet jejich schopnost porozumět a komunikovat s ostatními lidmi. Když jsou žáci schopni vcítit se do rolí jiných postav, mohou se učit různým sociálním a emocionálním dovednostem, jako je například spolupráce, vyjednávání a řešení konfliktů.

Všechny tyto prvky spolu souvisí a tvoří základ dramatické výchovy. Partnerství, tolerance, empatie a kooperace jsou nejen významné pro proces výchovy, ale také pro vztahy mezi žáky a učiteli. Když jsou tyto prvky integrovány do vyučovacího procesu, žáci se učí nejen věci, ale také se učí být lepšími lidmi.

Dramatická výchova tedy poskytuje žákům mnoho příležitostí pro rozvoj sociálních a emocionálních dovedností. Když jsou tyto dovednosti rozvinuty, mohou být aplikovány v různých oblastech života, jako jsou osobní vztahy, profesionální práce a společenská angažovanost. Proto by měla být dramatická výchova považována za důležitou součást vzdělávacího procesu.

Psychosomatická jednota

Psychosomatická jednota je spojena s tím, že herectví je umění, kde herec vytváří svůj projev a je jednotný se svým tělem. Základem tohoto umění je pravdivost emocí a vnitřních prožitků, které jsou v souladu s tělem a jeho napětím, držení a svalovou pamětí. V herectví výraz zlosti nevzniká provokací jako v realitě, ale je výsledkem představy herce. Dramatika spočívá v procesu od představy ke vnějšímu projevu a fakt, že hráč prošel představou a vytvořil si emocionální prožitek, je cílem dramatické výchovy. Nicméně proces vede k výkonu, což je pro herce důležité. V dramatické výchově je důležité rozlišovat mezi prací s reálnými vnějšími okolnostmi a rozvíjením psychických funkcí a dovedností pomocí her a cvičení a situacemi, kdy hráč vstupuje do fikce, do specifického způsobu chování vyvolaného imaginací.

Fikce

Hlavním principem dramatického umění je fikce, tedy vytvoření fiktivních situací, kde hráči jednají „jako“, „jakoby“ nebo „kdyby“. Tento princip souvisí s fenoménem hry a s tvořivostí – člověk si vytváří nový, jiný, nereálný svět, vztahy, postavy a situace, v němž jedná. Toto odpojení od reálného světa má zásadní význam pro výchovu. Fikce rozlišuje okruh zkušeností, do kterého hráči vstupují, daleko za hranice jejich reálného života. V dramatické výchově se mohou hráči pohybovat v čase i prostoru a nastolovat nejrozličnější situace, včetně těch, které nemají šanci zažít. Toto je důležité pro sebepoznání, uvědomění si svých možností a hranic a prozkoumávání svých přání a obav. Fikce poskytuje hráčům bezpečí a umožňuje jim jednat tak, jak by v reálném životě nejednali. Ve hře nehrozí skutečné následky a vše lze vrátit, změnit a řešit jinak. Díky této bezpečné zóně mohou hráči objektivně nejuvhodnější řešení.

Vstup do role

Hraní rolí je klíčovým prvkem dramatické výchovy, který se opírá o fikci a symbolickou hru. Tato metoda se odlišuje od jiných předmětů a oborů tím, že se zaměřuje na praktickou realizaci fiktivních situací a mezilidských vztahů. Hra v roli je spojena s divadlem a psychodramatem, ale v dramatické výchově slouží jako prostředek učení a rozvoje osobnosti.

Symbolická hra umožňuje dětem vykonávat činnosti, které nejsou nutně spojeny se skutečným světem a umožňuje jim vytvořit si vlastní systém symbolů. Tento mechanismus umožňuje dětem asimilovat a poznávat jednání druhých lidí prostřednictvím symbolické řeči. Stejný princip lze aplikovat i na hru v roli, kdy se hráči aktivně zapojují do role a postupně se učí chápat a vnímat motivy a prožitky druhých lidí.

Hra v roli je tedy nejen způsobem učení, ale také cestou k rozvoji osobnosti. Hrát si na někoho jiného umožňuje hráčům stát se parterem druhých lidí a rozvíjet svou schopnost empatie, tolerance a komunikace.

Zkoumání a experimentace

Hra v roli musí mít charakter experimentu a průzkumu, pokud má hráčům poskytnout poznávání a učení o životě a lidech. Jedno pouhé přehrání tématu, námětu, situace nebo postavy zpravidla nestačí. Je třeba se k nim vracet, zkoumat různé možnosti řešení a hledat nová řešení prostřednictvím jednání. Jediný pokus je příliš zjednodušený, chaotický a nevyjadřuje různé možnosti situace nebo charakteru. To může vést k netvořivosti a netoleranci. Proto je důležité pravidelné opakování tématu, námětu a vytváření různých řad, aby určitý problém byl zkoumán a vnímán z různých hledisek.

Improvizace

Všechny aspekty dramatické výchovy zahrnují princip improvizace. Schopnost jednat spontánně, bez přípravy, je klíčová nejen v divadle a herectví, ale také v běžném životě, kde musíme neustále řešit nové situace a překážky. Improvizace poskytuje svobodu a hravost, bez nutnosti dodržovat scénář nebo konkrétní postup. Může také pomoci při interpretaci literárních textů, kdy se skrze improvizaci zkoumají významy témat, postav a situací, což následně zlepšuje kvalitu interpretace. Improvizace tedy hraje důležitou roli v dramatické výchově a umožňuje lepší porozumění a aplikaci do života i umění.

1.5 Metody a techniky dramatické výchovy

Dle mých zkušeností ze studia je dramatická výchova oblast uměleckého vzdělávání, která se zaměřuje na rozvoj hereckých, komunikačních a tvořivých schopností žáků. Tato disciplína se zabývá mnoha různými aspekty divadelního umění, jako jsou improvizační dovednosti, hraní rolí, psaní divadelních her a mnoho dalších.

V této kapitole se zaměřím na některé z nejčastěji používaných metod a technik dramatické výchovy.

1.5.1 Metody a techniky dramatické výchovy dle Evy Machkové (2018)

Metody a techniky dramatické výchovy podle Evy Machkové jsou založeny na využívání her a divadelních technik v pedagogickém procesu. Cílem těchto metod je rozvíjet komunikační dovednosti, kreativitu a empatii u žáků. Následující kapitola popisuje některé z nejnámějších metod a technik používaných v dramatické výchově.

Improvizace je spontánní a neplánovaná hra, ve které žáci vytváří svět, postavy a příběh. Improvizace podporuje kreativitu, rychlé myšlení a komunikaci mezi žáky.

Divadelní hry jsou hry, které mají divadelní charakter. Mohou se využívat k rozvíjení hereckých dovedností, ale také ke zlepšení komunikačních dovedností a schopností, ale také ke zlepšení sebevědomí.

Rolové hry jsou hry, ve kterých žáci hrají různé role a situace. Tyto hry napomáhají rozvíjet empatii, porozumění a schopnost porozumět druhému.

Dramatizace je proces přeměny literárního díla na divadelní představení. Tato metoda podporuje čtenářskou gramotnost a rozvíjí herecké dovednosti.

Mimika a gestikulace jsou způsoby, jakými žáci mohou vyjadřovat emoce a myšlenky pomocí svého těla. Tyto techniky jsou užitečné při rozvíjení především komunikačních schopností využitelných jak v dramatické výchově, tak v běžném životě.

Pantomima je umění vyprávět příběh pouze gesty a pohyby těla, beze slov. Tato technika pomáhá rozvíjet komunikační schopnosti neverbálně a empatii.

Improvizční divadlo je forma divadla, ve které herci vytvářejí příběhy na základě nápadů a návrhů diváků. Tato metoda pomáhá rozvíjet komunikační schopnosti, kreativitu a rychlé myšlení.

Všechny tyto metody a techniky dramatické výchovy podle Evy Machkové mají za cíl rozvíjet kreativitu, empatii a komunikační schopnosti u žáků. Tyto dovednosti jsou důležité nejen pro divadelní herce, ale také pro každého jednotlivce v každodenním životě. Dramatická výchova může pomoci žákům zlepšit své sociální a emoční schopnosti, což jim umožní lépe se orientovat v mezilidských vztazích a vytvářet zdravé a pozitivní vztahy s ostatními lidmi. Navíc může dramatická výchova pomoci žákům rozvíjet své sebevědomí a sebeuvědomění, což je klíčové pro úspěšné fungování v dnešním světě.

Dramatická výchova také podporuje týmovou spolupráci a komunikaci, což je velmi důležité pro případné budoucí pracovní pozice. Zároveň se tato metoda učení vyznačuje zábavností a interaktivitou, což může zlepšit motivaci žáků k učení a pomoci jim lépe se zapojit do procesu vzdělávání.

Využití metod a technik dramatické výchovy může být široké – může být využita v rámci běžné výuky, ale také například při různých projektech nebo týmových aktivitách. Důležité je při používání těchto metod dbát na vhodnou volbu her a technik pro konkrétní věkovou skupinu a potřeby žáků.

1.5.2 Metody a techniky dle Josefa Valenty (2008)

Přístup Josefa Valenty k dramatické výchově je založen na interakci mezi hercem a divákem a na rozvoji schopností vyjadřování se a komunikace.

První skupinou metod je metoda plné (úplné) hry. Zaměřuje se na vývoj žáků pomocí hraní celých her. Tyto hry mohou být buď předem vytvořené nebo vytvořené pomocí improvizace. Jednou z metod plné hry je tzv. rolová hra, kdy žáci představují různé postavy a situace a reagují na ně v reálném čase. Tato metoda umožňuje žákům procvičovat své

dovednosti a schopnosti a zlepšit své schopnosti v rychlém myšlení a rozhodování. Další metodou plně hraje improvizace, kdy žáci vytvářejí příběh a postavy na místě bez předchozího plánování. Tato metoda umožňuje žákům rozvíjet svou kreativitu a spontánnost, stejně jako schopnost rychle reagovat na změny v rámci představení.

Druhou skupinou metod a technik dramatické výchovy jsou metody pantomimicko-pohybové. Pantomima je umělecký styl, který využívá gest a mimiky, díky kterým lze vyjádřit pocity, emoce a různé situace. Pohybová technika zahrnuje práci tělem a pohybem, aby se vyjádřil význam a obsah, aniž by se používaly slova. Jendou z metod pantomimicko-pohybové metody je práce s tělem, která se zaměřuje na rozvoj tělesného projevu a tělesné paměti. Tato metoda zahrnuje cvičení na rozvíjení flexibility a síly těla, koordinaci pohybů a práci s dechem. Tyto prvky jsou důležité pro vytváření přirozeného, autentického tělesného projevu a vyjádření emocí. Další částí pantomimicko-pohybové metody je práce s předměty, která zahrnuje práci s reálnými nebo imaginárními předměty. Toto umožňuje procvičovat svou schopnost vizualizovat a vytvářet předměty pomocí pohybu a pantomimy. Metoda pantomimicko-pohybová může být také využita pro rozvoj spolupráce a komunikace v týmu. Zahrnuje cvičení na spolupráci, kde žáci pracují společně na vytváření pohybových sekvencí, které vyjadřují určité situace.

Další skupinou jsou metody verbálně zvukové, které se zaměřují na rozvoj schopností a dovedností pomocí hlasu a zvuků. Hlasová technika zahrnuje práci s dechem, artikulací, intonací a hlasovým projevem. Tato technika umožňuje žákům rozvíjet své schopnosti a zlepšovat schopnost artikulovat a vyjadřovat se slovy. Další metodou verbálně zvukové je práce s písněmi a básněmi. Tato metoda zahrnuje práci s intonací, rytmem a melodií, aby se vyjádřil význam a emoce obsažené v textu. Práce s písněmi a básněmi umožňuje žákům zlepšit svou schopnost interpretovat text a vyjadřovat emoce prostřednictvím hlasu. Jinou metodou je práce s dialogy a monology. Tato metoda umožňuje žákům pracovat na svých schopnostech v rámci dialogů a monologů. Cvičení na práci s dialogy a monology mohou obsahovat práci s rytmem, důrazem, intonací a pauzami, aby se dosáhlo výrazného a autentického projevu. Dalším příkladem je práce s hlasem a zvuky, jako například práce s různými akcenty a dialekty, práce s výraznými zvuky a hlasová improvizace. Tyto metody umožňují žákům rozvíjet svou schopnost měnit hlasový projev, aby vyjádřili různé emoce a nálady a vytvořili výrazný a autentický projev.

Další skupinou metod jsou metody graficko-písemné, které jsou zaměřeny na rozvoj schopností a dovedností pomocí psaní a kreslení. Tyto metody pomáhají žákům vyjadřovat se nejen slovy, ale i vizuálně. Díky těmto metodám žáci rozvíjí schopnosti psát srozumitelně, kreativitu a fantazii.

Metody materiálově-věcné se zaměřují na rozvoj schopností a dovedností pomocí práce s materiály a věcmi. Tyto metody pomáhají žákům rozvíjet svou schopnost pracovat s rekvizitami, scénografií, kostýmy a dalšími materiály, a přinášejí tak autenticitu a vizuální efekty do dramatické výchovy. Práce s rekvizitami pomáhá žákům rozvíjet své schopnosti pracovat s rekvizitami. Cvičení na práci s rekvizitami mohou obsahovat rozvoj schopností pracovat s rekvizitami autenticky, vytvářet interakce s nimi. Pomocí výběrů vhodných kostýmů žáci rozvíjejí schopnost vytvářet prostředí a atmosféru daného příběhu.

1.5.3 Metody a techniky dramatické výchovy využitelné v 1. ročníku základní školy

V rámci 1. ročníku základní školy lze využít různé metody a techniky dramatické výchovy.

V tomto období je důležité, pokud žáci nemají žádnou zkušenost s dramatickou výchovou, zařazovat průpravné hry a cvičení. Tyto hry a cvičení se zaměřují na rozvoj pohybových, řečových schopností a dovedností, také je můžeme využít na seznamování, uklidnění, rozvoj soustředění a dalších schopností a dovedností.

S žáky v 1. ročníku lze využívat metody a techniky dramatické výchovy jako jsou hra v roli, improvizace, dramatizace příběhu, metoda plné hry, pohybově-pantomimické hry i hra s předmětem. Žáci jsou také schopni přijmout učitele v roli.

1.6 Návaznost na RVP ZV

1.6.1 Setkávání se s cizími lidmi

Téma setkávání se s cizími lidmi je důležité pro žáky v prvním ročníku základní školy. V kontextu Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, je toto téma zahrnuto do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.

Cílem vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět je přinést žákům základní povědomí o světě kolem nich a o vztazích, které mezi lidmi panují. Jedním z cílů této oblasti je rozvíjet u žáků schopnost sebeuvědomění, sebepoznání, pochopení a. respektu vůči sobě samým i vůči druhým lidem.⁹

Setkávání se s cizími lidmi se může týkat různých situací, jako například setkávání se s novými spolužáky, setkávání se s lidmi z různých kultur nebo setkávání se s lidmi se zdravotním postižením, ale také setkávání se s cizími lidmi a jak se v těchto situacích zachovat.

V prvním ročníku základní školy by měly být žáci seznámeni s pojmem „cizí lidé“ a s tím, co to znamená setkat se s lidmi. Žáci by měli být poučeni, jak by se měli chovat v situacích, kdy se setkají s cizími člověkem. Škola má výchovně-vzdělávací funkci a součástí tohoto je příprava žáků na rizikové situace, se kterými se mohou setkávat a mezi které patří mimo jiné setkávání se s cizími lidmi.

Důležitou součástí této výuky by měla být také práce s různými literárními a výtvarnými díly, které žákům pomohou pochopit situace, kdy se setkají s cizími lidmi. Může se jednat například o pohádky nebo příběhy, které ukazují, jak se postavy z těchto příběhu zachovaly. Při výuce tohoto tématu by mělo být žákům umožněno vyjádřit své názory a postoje k tématu a vyslechnout názory svých spolužáků. Tímto způsobem se žáci učí respektovat odlišnosti v názorech.

Pro vyučování této problematiky by měly být využívány různé didaktické metody, které budou žáky motivovat k aktivnímu zapojení do vzdělávacího procesu. Mezi tyto metody patří například hry a dramatické aktivity, které žákům umožní vyzkoušet si různé role a situace a posilovat tak své komunikační a sociální dovednosti.

⁹ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolovi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

Výuka tohoto tématu by měla být trvalou součástí vzdělávání na prvním stupni základní školy a měla by být postupně rozvíjena a prohlubována i v dalších letech vzdělávání.

1.6.2 Lidová pohádka

Lidové pohádky jsou důležitou součástí české kultury a jsou také významnou součástí vzdělávání na prvním stupni základní školy. V souladu s Rámcově vzdělávacím programem pro základní vzdělávání mají žáci na prvním stupni základní školy rozvíjet zejména své komunikační a sociální dovednosti, fantazii a kreativitu, ale také schopnost pracovat s textem.¹⁰

Lidové pohádky jsou pro děti vhodnou formou, jak rozvíjet tyto dovednosti. Díky svému jednoduchému ději a výrazným postavám jsou pohádky přístupné i pro nejmladší žáky a umožňují jim lépe porozumět světu kolem sebe. Pohádky také pomáhají žákům rozvíjet jejich jazykové a komunikační schopnosti, protože je nutné porozumět slovům a výrazům, které se v pohádce vyskytují, a naučit se je používat v kontextu.

V rámci vzdělávání o lidových pohádkách na prvním stupni základní školy by se žáci měli seznámit s nejnámějšími českými pohádkami. Důležité je, aby žáci pochopili, že pohádky mají různé motivy a poselství, a aby se naučili rozlišovat jednotlivé pohádky a pochopili jejich význam.

Výuka o lidových pohádkách by měla být přizpůsobena věkovým možnostem žáků a měla by být realizována tak, aby se žáci zapojovali do výuky aktivně a kreativně. Mezi vhodné metody výuky patří například poslechové čtení pohádek, dramatické hry, ilustrace, vytváření pohádkových postav a další.

Důležitou součástí vzdělávání o lidových pohádkách na prvním stupni základní školy je také jejich spojení s aktuálními tématy, jako jsou etika, morálka, mezilidské vztahy a další. Žáci by tak měli možnost si uvědomit, jaké hodnoty jsou v pohádkách obsaženy a jaké jsou důležité pro život. Díky tomu mohou žáci lépe pochopit svět kolem sebe a vytvářet pozitivní mezilidské vztahy.

Výuka o lidových pohádkách na prvním stupni základní školy by měla být plánována tak, aby žáci měli možnost rozvíjet své schopnosti a dovednosti, ale také aby si především užívali pohádkový svět a vytvářeli si k němu vztah. Lidové pohádky jsou důležitou součástí české kultury a jejich výuka na první stupni základní školy by tak měla být s ohledem na toto kulturní dědictví a zároveň s důrazem na rozvoj žákových dovedností a schopností.

¹⁰ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolovi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

2 Literární výchova

Literární výchova je velmi důležitou součástí vzdělávání na 1. stupni základní školy. Cílem literární výchovy je rozvíjet schopnosti dětí v oblasti čtení, porozumění textu, interpretace a tvorby vlastních textů. Literární výchova by měla být zaměřena na rozvoj fantazie, tvořivosti a empatie dětí.

Výuka literární výchovy na 1. stupni základní školy by měla být přizpůsobena věkové úrovni žáků. Žáci v této věkové kategorii mají krátkou pozornost a jsou více vizuálně orientovaní. Proto by literární výchova měla být zábavná, interaktivní a zajímavá. Důležité je také využívat různé formy výuky, jako jsou dramatizace, kreslená, převyprávění příběhu, a další.

Výuka literární výchovy by je založena na výběru vhodné literatury. Výběr literatury přizpůsobujeme věku žáků. Důležité je vybírat příběhy, které jsou srozumitelné a motivující pro žáky, a příběhy s pozitivními hodnotami a morálními zásadami.

Literární výchova začíná již v mateřské škole a pokračuje na 1. stupni základní školy. V mateřské škole se zaměřuje na poslouchání příběhů a následné vyjádření vlastního názoru. Na 1. stupni základní školy se zaměřuje na čtení a porozumění textu. Žáci by měli být podporováni při čtení a motivováni k tvorbě vlastních příběhů.

Během literární výchovy by měli být žáci podporováni při tvorbě vlastních textů. Důležité je dát žákům prostor pro jejich vlastní tvořivost a fantazii. Žáky podporujeme v psaní vlastních básní, příběhů a deníkových záznamů. Důležité je také žákům vysvětlit základní literární pojmy.

Výuku literární výchovy bychom měli propojovat s dalšími předměty. Díky propojení s dalšími předměty mohou žáci lépe porozumět kontextu děje a hlouběji se vcítit do postav. Literární výchova na 1. stupni základní školy se také zaměřuje na rozvoj čtenářské gramotnosti. Žáci jsou podporováni v rozvíjení schopnosti porozumět textu, vyhledávat informace a interpretovat text. Důležité je také podporovat čtenářskou aktivitu žáků a motivovat je k pravidelnému čtení.

Výuka literární výchovy na 1. stupni základní školy má být pro žáky zábavnou a motivující aktivitou. Literární výchova se zaměřuje na rozvoj schopností žáků a na podporu jejich tvořivosti a fantazie. Důležité je vybírat vhodnou literaturu a využívat různé formy výuky. Literární výchova by měla být takto propojena s dalšími předměty.¹¹

2.1 Literární výchova v 1. ročníku základní školy

Dle mých zkušeností z praxe a z praxe mých kolegů má literární výchova na 1. stupni základní školy velký význam pro rozvoj dětského myšlení a fantazie, a proto by měla být součástí vzdělávacího plánu.

Na začátku prvního ročníku se žáci učí základům čtení a psaní. Kromě učení se psát písmenka a slova by měli být žáci motivováni ke čtení a k zájmu o knihy. V této fázi se

¹¹ Peterka J. Teorie literatury pro učitele (Jiloviště 2007, dotisk 2014).

výuka literární výchovy zaměřuje na rozvoj základních schopností, jako je porozumění textu a rozlišování mezi různými literárními žánry.¹²

Důležité je, aby žáci byli motivováni k četbě a aby se s nimi pravidelně četlo. Učitelé by měli být pečliví při výběru literatury a zaměřit se na díla, která jsou vhodná pro žáky v tomto věku. Kromě klasických dětských knih mohou být vhodné i moderní knihy a komiksy.

Jedním z cílů literární výchovy v 1. ročníku je také rozvíjení fantazie a tvořivosti žáků. Žáci by měli být podporováni k vlastní tvorbě, jako je psaní básniček a krátkých příběhů. Může být také užitečné, aby se žáci učili, jak ilustrovat své vlastní příběhy.

V rámci výuky literatury by měly být žáci motivováni k přemýšlení o hlavních myšlenkách, které jsou v dílech obsaženy. Učitelé by měli žákům klást otázky, které by je motivovaly k uvažování o tom, co se ve díle odehrává, jaké jsou postavy a jaké jsou vztahy mezi nimi. Žáci by měli být také podporováni v rozvíjení svých názorů a myšlenek.

Důležité je, aby se žáci naučili rozlišovat mezi různými žánry literatury, jako jsou například pohádky, příběhy, básně a další. Učitelé by měli žákům ukázat, jaký je rozdíl mezi těmito žánry a jaké jsou jejich charakteristické rysy. Tímto způsobem si žáci mohou vytvořit základní představu o literatuře a mohou se naučit rozlišovat mezi různými typy textů.

V rámci literární výchovy by se měli žáci také naučit, jakým způsobem si vybírat knihy. Učitelé by měli žákům ukázat, jaké jsou kritéria pro výběr knih a jak si mohou vybírat knihy, které jsou pro ně zajímavé a vhodné. Žáci by měli být podporováni k tomu, aby si své výběry obhajovali a vysvětlovali, proč si danou knihu vybrali.

Dalším důležitým cílem literární výchovy v 1. ročníku je rozvíjení jazykových schopností žáků. Žáci by měli být podporováni k rozvoji slovní zásoby a k rozvíjení gramatických dovedností. Kromě toho by měli být podporováni v rozvíjení schopností čtení a psaní, jako jsou například rychlost čtení a správná výslovnost.

Pro rozvoj jazykových schopností žáků může být užitečné, aby se žáci učili nová slova a fráze a aby se učili správné výslovnosti. Učitelé by měli být pečliví při výběru literatury a vybírat knihy, které jsou vhodné pro rozvoj jazykových schopností žáků. Žáci by měli být podporováni k opakování a procvičování nových slov a frází.

Kromě učení se nových slov a frází by měli být podporováni k rozvoji vlastních myšlenek a názorů. Učitelé by měli být pečliví při výběru literatury a vybírat knihy, které podporují rozvoj kritického myšlení žáků. Žáci by měli být podporováni k diskuzi o tom, co se ve dílech odehrává a k vyjadřování svých názorů a pocitů.

V rámci výuky literatury by měly být žáci také podporováni k rozvíjení svého kulturního povědomí. Učitelé by měli žákům ukázat, jaký je vztah mezi literaturou a kulturou a jaké jsou hlavní rysy různých kultur a společností. Žáci by měli být podporováni k poznávání a porovnávání různých kultur a tradic a k pochopení, jak tyto vlivy ovlivňují literaturu.

V rámci výuky literatury by měli být žáci podporováni k rozvíjení svého estetického cítění. Učitelé by měli žákům ukázat, jaké jsou různé umělecké prvky, jako jsou například styl, rytmus, metafora a symbolika, a jak tyto prvky ovlivňují literaturu. Žáci by měli být podporováni k poznávání a porovnávání různých uměleckých stylů a k rozvíjení svého vlastního estetického vkusu.

¹² Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

Kromě toho by měli být žáci podporováni k rozvíjení své empatie a schopnosti vcítit se do postav a situací v literatuře. Učitelé by měli žákům ukázat, jaké jsou různé způsoby, jak se lze vcítit do postav a jak mohou žáci použít literaturu k rozvoji své empatie a porozumění druhým lidem.

Výuka literatury v 1. ročníku by měla být zábavná a hravá. Žáci by měli být zapojováni do různých aktivit, jako jsou například dramatické čtení, psaní vlastních příběhů a výtvarné aktivity. Učitelé by měli být kreativní a přizpůsobovat výuku potřebám žáků. Důležité je také motivovat žáky ke čtení a ukázat jim, že čtení je zábavné a užitečné.

Výuka literatury by měla být také propojena s dalšími oblastmi vzdělávání, jako jsou například přírodní vědy, matematika a společenské vědy. Učitelé by měli ukazovat, jak literatura ovlivňuje různé oblasti lidského života a jak se různé oblasti vzdělávání propojují.

Celkově lze říci, že literární výchova v 1. ročníku by měla být založena na rozvoji základních literárních schopností žáků, jako jsou čtení, psaní, porozumění textu a rozvoj jazykových schopností. Žáci by měli být podporováni k rozvíjení své kreativity, empatie a estetického citění a k poznávání a porovnávání různých kultur a tradic. Důležité je také, aby výuka literatury byla zábavná a hravá a aby byla propojována s dalšími oblastmi vzdělávání.¹³

2.2 Definice literární výchovy

Dle všeobecně známých myšlenek je literární výchova proces, který pomáhá jednotlivcům rozvíjet literární gramotnost, literární vkus a schopnosti interpretovat a hodnotit literární díla. Tento proces může hrát klíčovou roli v rozvoji kulturního povědomí a vytváření jednotlivců s kritickým myšlením. V této kapitole se podíváme na několik aspektů literární výchovy, včetně historie, významu, cílů, metod a výzev, kterým musí čelit.

Historie literární výchovy sahá až do starověku, kdy se lidé učili číst a psát. V průběhu dějin se literární výchova stala stále důležitější, a to zejména v období humanismu a renesance, kdy se rozvíjely vzdělávací instituce a lidé začali více číst a psát. V období osvícenství se literární výchova stala klíčovým prvkem vzdělávacího procesu a cílem bylo naučit lidi kriticky myslet a rozvíjet literární vkus.

Dnes je literární výchova důležitým prvkem vzdělávacího systému a cílem je podpořit rozvoj literární gramotnosti a kritického myšlení. Literární výchova může pomoci jednotlivcům rozvíjet dovednosti, které jsou nezbytné pro úspěch v moderní společnosti, a to včetně schopnosti porozumět složitým textům a vyjádřit vlastní názory na literární díla.

2.2.1 Metody literární výchovy

Metody literární výchovy mohou být dle mých zkušeností ze studia a praxe na 1. stupni základní školy různé a zahrnují například:

Diskuze: Diskuze může být účinným způsobem podpory literární výchovy. Diskuze může pomoci jednotlivcům porozumět literárním dílům a rozvíjet kritické myšlení.

Analýza textů: Analýza textů je důležitou součástí literární výchovy. Analýza textů může pomoci jednotlivcům rozpoznat literární techniky a porozumět literárním dílům.

¹³ VALA, J. a kol. Literární výchova ve škole: vzpomínky, vize, zkušenosti.

Literární dílny: Literární dílny mohou být účinným způsobem podpory tvůrčích schopností jednotlivců. Literární dílny mohou pomoci jednotlivcům rozvíjet dovednosti psaní a interpretování literárních děl.

Lektorské činnosti: Lektorské činnosti mohou pomoci jednotlivcům porozumět literárním dílům a rozvíjet kritické myšlení. Lektorské činnosti mohou zahrnovat přednášky, semináře a workshopy.

Interaktivní média: Interaktivní média mohou být účinným způsobem podpory literární výchovy. Interaktivní média mohou pomoci jednotlivcům rozvíjet dovednosti čtení, interpretování a psaní literárních děl.

Literární výchova může být výzvou pro vzdělávací systém a pro jednotlivce samotné. Vzdělávací systém musí zajistit, aby literární výchova byla dostupná pro všechny žáky a aby byla přizpůsobena potřebám a schopnostem jednotlivých žáků. Je důležité poskytnout žákům dostatečný čas a prostor pro četbu a rozvoj literárního vkusu.

Jednotlivci mohou také podniknout kroky ke zlepšení své literární výchovy. To může zahrnovat četbu různých literárních děl, účast na literárních workshopech a kurzech, a diskuse s ostatními o literárních tématech.

Literární výchova může být také spojena s výchovou kritického myšlení. Výuka kritického myšlení může pomoci jednotlivcům porozumět literárním dílům a rozpoznat skryté významy. Kritické myšlení také pomáhá jednotlivcům rozvíjet schopnost kritického hodnocení informací a argumentů.

V dnešní době je literární výchova stále důležitější v souvislosti s rostoucím vlivem digitálních médií na naši kulturu a společnost. Digitální média mohou ovlivňovat to, jak lidé čtou a interpretují literární díla, a mohou také ovlivňovat to, jak se literární díla šíří a zpřístupňují.

Literární výchova je důležitou součástí vzdělávacího systému a může pomoci jednotlivcům rozvíjet dovednosti v oblasti čtení, psaní a interpretování literárních děl. Literární výchova může také pomoci jednotlivcům rozvíjet kritické myšlení a literární vkus.

Metody literární výchovy mohou být různé a zahrnovat například diskuse, analýzu textů, literární dílny, lektorské činnosti a interaktivní média. Vzdělávací systém musí zajistit, aby literární výchova byla dostupná pro všechny studenty a aby byla přizpůsobena potřebám a schopnostem jednotlivých studentů.

Literární výchova je důležitá i v souvislosti s rostoucím vlivem digitálních médií na naši kulturu a společnost. Je důležité zajistit, aby se literární výchova neomezovala pouze na tradiční literární díla, ale aby zahrnovala i nové formy literatury a digitální média.¹⁴

2.3 Cíle literární výchovy

Literární výchova je důležitou součástí vzdělávání, která má za cíl rozvíjet čtenářské a literární kompetence žáků. V rámci literární výchovy se snažíme žákům představit různé druhy literatury, rozvíjet jejich čtenářské dovednosti a podporovat jejich vztah k literatuře. Cílem literární výchovy je nejen rozvíjet schopnost žáků číst a chápat texty, ale také rozvíjet kritické myšlení, tvořivost a empatii.¹⁵

¹⁴ HAMAN, Aleš. Úvod do studia literatury a interpretace díla. Jinočany: H & H, 1999.

¹⁵ ZÍTKOVÁ, Jitka. Kapitoly z didaktiky literární výchovy ve 2. - 5. ročníku základní školy. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004.

2.3.1 Cíle literární výchovy na 1. stupni základní školy

Literární výchova na 1. stupni základní školy má za cíl rozvíjet čtenářskou gramotnost, podporovat fantazii a kreativitu žáků a rozvíjet vztah žáků k literatuře. V této podkapitole se zaměřím na cíle literární výchovy na 1. stupni základní školy a na to, jakým způsobem se tyto cíle mohou naplňovat.¹⁶

Rozvoj čtenářské gramotnosti

Hlavním cílem literární výchovy na 1. stupni základní školy je rozvíjet čtenářskou gramotnost žáků. Čtenářská gramotnost zahrnuje schopnost číst a porozumět psanému textu, umět ho interpretovat a vytvořit si vlastní názor na přečtenou knihu. Důležitou součástí čtenářské gramotnosti je také schopnost vyjadřovat se o přečteném textu a diskutovat o něm.

Čtenářská gramotnost je klíčovou dovedností pro úspěch ve škole a v životě obecně. Žáci, kteří jsou čtenářsky gramotní, mají lepší schopnost porozumět složitějším textům a vytvářet si vlastní názor na různé problémy. Rozvíjení čtenářské gramotnosti na 1. stupni základní školy je proto velmi důležité.

Jak může být čtenářská gramotnost rozvíjena? Jednou z možností je četba knih, které jsou vhodné pro žáky na této věkové úrovni. Žáci by měli mít přístup ke knihám, které jsou pro ně srozumitelné a zajímavé. Důležité je také, aby žáci měli dostatek času na čtení a aby byli povzbuzováni k diskuzi o přečtených knihách.

Kromě čtení knih mohou být čtenářské dovednosti rozvíjeny i pomocí jiných aktivit, jako jsou například čtení básní, pohádek a krátkých příběhů, psaní vlastních příběhů nebo dramatizace příběhů. Důležité je, aby se žáci učili aktivně pracovat s texty a aby byli povzbuzováni k přemýšlení o tom, co přečetli.

Podpora fantazie a kreativity

Dalším cílem literární výchovy na 1. stupni základní školy je podpora fantazie a kreativity žáků. Literatura má totiž nejenom vzdělávací, ale i estetickou a emocionální hodnotu. Při čtení knih žáci rozvíjejí svou fantazii a schopnost vytvářet si mentální obrazy. Literatura také podporuje kreativitu žáků, protože při čtení příběhů mohou žáci vymýšlet vlastní zápletky, postavy a situace.

Kreativita a fantazie jsou klíčové pro rozvoj dětské osobnosti. Žáci, kteří mají rozvinutou fantazii a kreativitu, jsou často schopné lépe řešit problémy a inovativně přistupovat k různým situacím. Podpora fantazie a kreativity je také důležitá pro rozvoj sebevědomí žáků a pro to, aby se naučili vyjadřovat své názory a přemýšlet samostatně.

Kromě čtení knih může být fantazie a kreativita podporována i pomocí jiných aktivit, jako jsou například divadelní představení, výtvarné činnosti a kreativní psaní. Důležité je, aby žáci měli dostatek prostoru a příležitostí k tomu, aby mohli svou fantazii a kreativitu rozvíjet.

Rozvíjení vztahu k literatuře

Posledním cílem literární výchovy na 1. stupni základní školy je rozvíjení vztahu žáků k literatuře. Literatura je totiž nejenom zdrojem vzdělání, ale také zdrojem zábavy a inspirace. Pokud se žáci naučí milovat literaturu, budou pravděpodobně i nadále rádi číst a rozvíjet své čtenářské dovednosti i v budoucnu.

¹⁶ ZÍTKOVÁ, Jitka. Kapitoly z didaktiky literární výchovy ve 2. - 5. ročníku základní školy. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004.

Jak může být vztah žáků k literatuře rozvíjen? Jedním z nejdůležitějších faktorů je motivace žáků ke čtení. Žáci by měli být povzbuzováni k četbě a měli by mít dostatek času a přístup k zajímavým knihám. Důležité je také, aby se žáci učili vnímat literaturu jako zdroj zábavy a inspirace, nikoli jenom jako nutné zlo.

Kromě čtení knih může být vztah žáků k literatuře rozvíjen i pomocí dalších aktivit, jako jsou návštěvy knihoven, besedy s autory, literární workshopy a soutěže v psaní a čtení. Důležité je také, aby učitelé žákům představovali různé žánry literatury a pomáhali jim najít ty, které je nejvíce zajímají.

Rozvíjení vztahu dětí k literatuře může mít významný vliv na celkový rozvoj žáků. Literatura může pomoci žákům rozvíjet empatii, porozumění druhým lidem a různým situacím. Žáci se také mohou identifikovat s postavami v knihách a rozvíjet svou vlastní identitu.

Vztah žáků k literatuře může být ovlivněn i prostředím, ve kterém žijí. Žáci, kteří mají doma dostatek knih a jsou povzbuzováni ke čtení, mají obvykle pozitivnější vztah k literatuře než žáci, kteří v knihách nemají zájem. Proto je důležité, aby se i rodiče podíleli na rozvíjení vztahu žáků k literatuře a podporovali je v četbě.

Literární výchova na 1. stupni základní školy má mnoho cílů a úkolů. Jejím hlavním cílem je rozvíjení čtenářských dovedností žáků, ale zároveň se snaží podpořit fantazii, kreativitu a vztah žáků k literatuře. Tyto cíle jsou velmi důležité pro celkový rozvoj žáků a mohou mít pozitivní vliv na jejich budoucí život.

Literární výchova by měla být co nejvíce interaktivní a zábavná, aby se žáci nenudili a měli radost ze čtení. Důležité je také, aby se využívaly různé metody a techniky, které žákům pomohou lépe porozumět textům a rozvíjet své čtenářské dovednosti.

Je třeba si uvědomit, že literární výchova je dlouhodobý proces, který vyžaduje trpělivost a pravidelnou práci. Pokud se však žákům podaří rozvinout své čtenářské dovednosti a vztah k literatuře, bude to mít pozitivní vliv na celý jejich život a budou mít více možností k rozvoji své osobnosti a k úspěchu v budoucích studiích i pracovním životě.

2.4 Charakteristika pohádky

Lidová pohádka je specifický literární žánr, který má v lidové tradici významné místo. Tyto pohádky se předávají z generace na generaci ústně a jsou součástí kulturního dědictví mnoha národů a kultur. Lidové pohádky se vyznačují řadou charakteristik, které je odlišují od jiných literárních žánrů.¹⁷

Fantastický svět

Lidové pohádky se odehrávají ve fantastickém světě, který je plný kouzel, zázraků a nadpřirozených bytostí. V tomto světě se mohou odehrávat neuvěřitelné události, jako jsou proměny a magické kouzla.

¹⁷ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie. Jinočany: H & H, 2002.

Moralita

Lidové pohádky mají většinou morální ponaučení, které má pomoci posluchačům nebo čtenářům rozvíjet své hodnoty a morální uvědomění. Tyto ponaučení mohou být ukryty v jednotlivých postavách nebo v celkovém ději pohádky.

Jasně vymezené postavy

V lidových pohádkách jsou postavy většinou jasně vymezené a jednoduché. Tyto postavy mohou být rozděleny na hrdiny a zlé postavy. Hrdinové jsou zpravidla dobří a stateční, zatímco zlé postavy jsou zlomyslné a škodolibé.

Konflikty

Lidové pohádky obsahují obvykle konflikty mezi hrdiny a zlými postavami, které se snaží překazit hrdinům jejich cíle. Tyto konflikty mohou být fyzické, ale také psychologické a morální.

Pomoc nadpřirozených bytostí

V mnoha lidových pohádkách hrdinové dostávají pomoc od nadpřirozených bytostí, jako jsou kouzelníci, víly nebo různé mýtické bytosti. Tyto bytosti hrdinům pomáhají překonávat překážky a dosáhnout svých cílů.

Dobro vítězí nad zlem

Lidové pohádky mají často šťastný konec, kdy dobro vítězí nad zlem. Zlé postavy jsou potrestány a dobré postavy jsou odměněny.

Ponaučení

Lidové pohádky mají často ponaučení, které vysvětluje lidské chování a hodnoty. Tato ponaučení mohou být předávána skrze hlavní poselství pohádek, konkrétní situace, kdy se hrdinové potýkají s problémy a v neposlední řadě, skrze myšlenkové otázky, které pohádky vytvářejí.

Využití symboliky

Lidové pohádky často využívají symboliku, která má hlubší význam a napomáhá posluchačům nebo čtenářům vnímat různé aspekty lidského života, jako je například odpuštění, láska nebo sebevzdělání.

Jednoduchý jazyk

Lidové pohádky jsou psány nebo vyprávěny v jednoduchém jazyce, aby byly snadno srozumitelné pro všechny. Je to také důležité, aby byly přístupné i pro děti, které jsou hlavními posluchači a čtenáři těchto pohádek.

Ústní tradice

Lidové pohádky jsou předávány ústně z generace na generaci, což znamená, že se mohou lišit v závislosti na regionálních a kulturních rozdílech. Tyto rozdíly mohou být v jazyce, postavách nebo dokonce v ději pohádek.

Zábava a odlehčení

Lidové pohádky mají také funkci zábavy a odlehčení. Jsou určeny k tomu, aby posluchačům nebo čtenářům poskytly příjemné a napínavé zážitky, které je odvedou od každodenních starostí a problémů.

Výše zmíněné charakteristiky jsou obecně platné pro většinu lidových pohádek, avšak ne všechny pohádky musí splňovat všechny tyto rysy. Lidové pohádky jsou velmi různorodé a mohou se lišit v závislosti na regionálních a kulturních rozdílech. Každá pohádka má vlastní specifické rysy, které ji odlišují od ostatních a činí ji unikátní.

Lidové pohádky jsou důležitou součástí kulturního dědictví mnoha zemí a kultur. Tyto pohádky předávají hodnoty a morální ponaučení z jedné generace na druhou, a to jak v ústní, tak v písemné formě. Díky svým fantastickým příběhům a univerzálním tématům jsou lidové pohádky oblíbeným zdrojem inspirace pro spisovatele, filmaře a další tvůrce.

Pohádky mají také významnou roli v dětském vzdělávání. Děti se skrze pohádky učí nejenom jazyku a čtení, ale také hodnotám, které jsou v pohádkách obsaženy. Tyto hodnoty mohou zahrnovat například odvalu, spravedlnost, upřímnost nebo pokoru. Pohádky také rozvíjejí dětskou fantazii a kreativitu, což je důležité pro jejich celkový vývoj.

Lidové pohádky mohou být také velmi inspirativní pro dospělé, kteří mohou najít v těchto příbězích motivaci a ponaučení pro svůj život. Pohádky mohou pomoci dospělým lépe porozumět sobě samým a světu kolem sebe a mohou jim poskytnout nové pohledy na věci.

Lidové pohádky jsou stále oblíbené a jsou často využívány ve filmu, literatuře a dalších oblastech tvorby. Tyto pohádky mají univerzální a aktuální význam pro celou společnost, a proto je důležité, aby byly uchovány a předávány dalším generacím.

2.5 Propojení literární a dramatické výchovy

Dramatická a literární výchova jsou dva vzdělávací obory, které mohou mít mnoho společných prvků a které se navzájem ovlivňují. Dramatická výchova se zaměřuje na rozvoj hereckých a dramatických dovedností, zatímco literární výchova se zaměřuje na rozvoj jazykových a literárních dovedností. Nicméně, v obou oblastech je hlavním cílem rozvíjet komunikační schopnosti a rozumění textu, což dělá tyto dva obory ideálními pro propojení.

Propojení dramatické a literární výchovy umožňuje žákům nejen rozvoj hereckých dovedností, ale také rozvoj jejich schopností číst a interpretovat literární texty. To může být užitečné pro žáky všech věkových skupin, protože umožňuje rozvíjet nejen komunikační a umělecké schopnosti, ale také schopnost porozumět světu a porozumět sobě samým.

V této kapitole se zaměřím na to, jaké jsou výhody propojení dramatické a literární výchovy a jaké jsou konkrétní způsoby, jak je lze v praxi propojit.

Výhody propojení dramatické a literární výchovy

Jednou z nejvýznamnějších výhod propojení dramatické a literární výchovy je rozvoj komunikačních schopností. Žáci, kteří se učí dramatu, se učí komunikovat pomocí těla, obličejů a hlasu, což je důležité pro rozvoj silného a jasného projevu. Literární výchova zase pomáhá žákům rozvíjet komunikační schopnosti prostřednictvím psaní a interpretace textů.

Další výhodou je rozvoj schopnosti číst a interpretovat literární texty. V dramatické výchově se žáci učí rozumět charakterům, dialogům a situacím a interpretovat je prostřednictvím herectví. V literární výchově se žáci učí rozumět slovům, frázím a gramatice a interpretovat je prostřednictvím čtení a psaní.

Propojení dramatické a literární výchovy také pomáhá žákům rozvíjet kritické myšlení. Žáci musí být schopni analyzovat a interpretovat texty a charaktery, aby mohli

připravit své herecké výkony nebo psát o literárních textech. Kritické myšlení jim umožňuje vidět věci z různých úhlů a hledat v textech nejen povrchní význam, ale i hlubší smysl.

Další výhodou je rozvoj empatie. V dramatické výchově se žáci učí vcítit se do charakterů a situací, aby mohli vytvořit věrohodné herecké výkony. V literární výchově se žáci učí vcítit se do postav a porozumět jejich motivacím a emocím. Rozvoj empatie je důležitý nejen pro herce, ale také pro komunikaci a porozumění druhým lidem.

Propojení dramatické a literární výchovy také umožňuje rozvoj kreativity. V dramatické výchově se žáci učí vytvářet charaktery, situace a dialogy, což jim umožňuje být kreativní a vynalézaví. V literární výchově se žáci učí psát vlastní texty a hledat nové způsoby, jak vyjádřit své myšlenky a emoce.

Propojení dramatické a literární výchovy umožňuje žákům získat širší kulturní znalosti. Drama a literatura jsou důležitou součástí kulturního dědictví a jsou spojena s historií a společností. Žáci se učí o různých kulturách, historických obdobích a tématech prostřednictvím literatury a dramatu. To jim umožňuje lépe porozumět světu kolem sebe a rozvíjet svou kritickou a kulturní gramotnost.

Konkrétní způsoby propojení dramatické a literární výchovy

Existuje mnoho způsobů, jak propojit dramatickou a literární výchovu. Zde je několik příkladů:

Práce s příběhem

Jedním z nejčastějších způsobů propojení dramatické a literární výchovy je dramatisace literárních textů. Žáci si vyberou literární dílo a ztvární ho pomocí herectví. Tímto způsobem se učí interpretovat texty a vcítit se do charakterů a situací. Žáci také rozvíjejí své herecké dovednosti a schopnost prezentovat se před publikem.

Improvizace

Improvizace je další způsob, jak propojit dramatickou a literární výchovu. Žáci se učí spontánně reagovat na situace a vytvářet příběhy bez předem připraveného scénáře. To je užitečné při vytváření vlastních textů a také při interpretaci literárních děl, protože se učí vytvářet dialogy a situace podle daného tématu.

Analýza literárních textů pomocí dramatických metod

Dramatické metody lze použít při analýze literárních textů. Žáci mohou například vytvořit divadelní hru, která se odehrává v prostředí daného literárního díla. Tímto způsobem se učí porozumět textu z různých úhlů a získávají hlubší porozumění jeho obsahu.

Psaní divadelních her

Žáci se mohou také učit psát vlastní divadelní hry. Tímto způsobem rozvíjejí svou kreativitu a zároveň se učí psát dialogy a vytvářet situace, což je užitečné i při psaní literárních textů.

Režie

Režie je další možnost, jak propojit dramatickou a literární výchovu. Žáci se učí řídit herecké výkony a převádět literární díla na divadelní scénu. Tímto způsobem se učí pracovat s textem a zároveň rozvíjejí své organizační schopnosti.

Výsledky propojení dramatické a literární výchovy

Propojení dramatické a literární výchovy má mnoho výhod pro žáky. Výsledky této kombinace jsou viditelné nejen v uměleckých výkonech, ale také v akademických výsledcích.

Žáci, kteří se účastní kombinace dramatické a literární výchovy, mají lepší schopnosti komunikace, kreativity a kritického myšlení. Také se učí vytvářet a prezentovat své vlastní nápady a myšlenky, což je užitečné pro jejich další akademické a profesionální úspěchy.

Kromě toho se propojení dramatické a literární výchovy může pozitivně projevit na žákově sebevědomí a sociálních schopnostech. Žáci se učí spolupracovat s ostatními a zároveň rozvíjejí své vlastní herecké a organizační schopnosti.

Propojení dramatické a literární výchovy má mnoho výhod a přínosů pro žáky. Výuka pomocí dramatických metod umožňuje žákům přiblížit se literárnímu dílu z jiného úhlu a zároveň rozvíjí jejich umělecké schopnosti. Literární výchova pak žáky učí porozumět a interpretovat texty a rozvíjí jejich jazykové a komunikační schopnosti.

Je důležité, aby se tyto dvě výukové oblasti vzájemně propojovaly a doplňovaly. Propojení dramatické a literární výchovy může být realizováno v rámci jednoho předmětu, nebo může být součástí interdisciplinárního projektu. V každém případě by měli být pedagogové obeznámeni s dramatickými metodami a schopni je úspěšně aplikovat v rámci výuky.

Dramatická výchova může být zvláště užitečná pro žáky, kteří mají potíže s učením. Pomocí dramatizace mohou snáze porozumět a zapamatovat si texty, zlepšit svou schopnost komunikace a rozvíjet své schopnosti spolupracovat s ostatními.

V neposlední řadě je důležité si uvědomit, že propojení dramatické a literární výchovy má své místo i mimo školní prostředí. Dramatické metody mohou být použity při práci s dětmi a mládeží v komunitních centrech, knihovnách nebo kulturních zařízeních. Pomocí těchto metod mohou být podpořeny kulturní a umělecké aktivity a zároveň se může rozvíjet společenské povědomí.

V současné době je důležité, aby školy kladly důraz na rozvoj uměleckých a kulturních aktivit, protože se ukazuje, že jsou to klíčové faktory při rozvoji kreativity a inovace, které jsou důležité pro úspěch v moderním světě. Propojení dramatické a literární výchovy může být jedním z prostředků, jak tuto výuku efektivně a zajímavě realizovat.

3 Dítě mladšího školního věku

Pro efektivní práci s žáky ve třídě by měl učitel dobře porozumět jejich potřebám a také by měl být informován o vývoji žáků v jednotlivých psychických funkcích. Vliv na vývoj dítěte má celá řada faktorů, a proto musíme respektovat individuální rozdíly mezi žáky, jelikož každý žák se vyvíjí svým vlastním tempem. Aby se učitel vyhnul obtížím, měl by být schopen tyto rozdíly akceptovat a zohledňovat je.

Mou diplomovou práci jsem realizovala v prvním ročníku základní školy. Zaměřila jsem se na charakteristiku dětí mladšího školního věku, protože do této skupiny patří žáci prvních ročníků základní školy.

3.1 Obecná charakteristika mladšího školního věku

Mladší školní věk zahrnuje období, kdy děti vstupují do první třídy ve věku 6-7 let a jsou na ně kladeny zvýšené nároky.

Toto období zahrnuje velkou změnu v psychickém a kognitivním vývoji dítěte, které se musí naučit zvládnout odloučení os rodiny, přijmout autoritu učitele, soustředit se při vyučování a integrovat se do nového kolektivu. Dítě se v této fázi učí plnit složitější úkoly, stává se soběstačnějším a rozvíjí nové schopnosti, včetně motorických.

V tomto věku dítě získává základní orientaci v čase a prostoru, jeho vnímání se blíží dospělým a jeho ostrost smyslů se stále zlepšuje. Dítě v tomto období používá konkrétní myšlení, názory a situační a příčinné úvahy. Dítě postupně opouští egocentrismus a má větší slovní zásobu.

Důležitým prvkem vývoje dítěte v této fázi je hodnocení výsledků svého úsilí, které může být pro dítě motivující nebo demotivující.

Dítě, u kterého probíhá zdravý vývoj, je spolupracující, aktivní a prozkoumává okolní svět. Dítě vnímá výsledky svého snažení jako úspěšné, případně neúspěšné, podle toho, jak je jeho snažení oceněno nebo znehodnoceno. Toto hodnocení je pro dítě velmi důležité.¹⁸

3.2 Kognitivní vývoj

Dítě v tomto věku už zvládá pravolevou orientaci, je schopno klasifikovat, různé položky umí zařazovat do různých kategorií. Dítě zvládá rozlišit realitu a fantazii. Abstraktní operace zatím spíše nezvládá.

Typickým rysem dítěte v mladším školním věku je myšlení, které je závislé na skutečnosti, kterou pozoruje. Ve srovnání s předškolním věkem už je dítě schopné vnímat různé věci z několika hledisek současně.

Krátkodobá paměť se postupně zlepšuje, při zapamatování využívá různé strategie. S věkem se zlepšuje i dlouhodobá paměť. Děti začínají mít schopnost hierarchizovat informace.¹⁹

¹⁸ Vývojová psychologie pro sociální práci [online]. Praha: ©Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013 [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14812/VP_nahled.pdf, str. 37

¹⁹ Vývojová psychologie pro sociální práci [online]. Praha: ©Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013

3.3 Sociální vývoj

Při zahájení školní docházky dochází k začlenění dítěte do společnosti, toto ovlivňuje jeho další vývoj. V jeho dalším rozvoji je důležité získávat zkušenosti, které využívá v osobních vlastnostech i v sociálních dovednostech.

Téměř všechny zkušenosti dítěte ovlivňují, protože bývají sociálně podmíněny. Ovlivnění dítěte probíhá od počátku jeho života, je ovlivněno různými sociálními skupinami, do kterých náleží. Rozvoj různých kompetencí ovlivňují získané zkušenosti, ale také rodina, dále škola a také vrstevnická skupina.²⁰

Děti v mladším školním věku navazují různé vztahy se svými spolužáky a také se učí kooperaci a soupeření. Na začátku školní docházky se děti nejprve více zajímají o svůj prospěch, teprve později svůj zájem zaměřují i na kolektiv školní třídy. Začínají tvořit kamarádské vztahy, uvědomují si sounáležitost a společná zodpovědnost. Skupiny chlapců a dívek jsou v tomto věku od sebe vzdáleny.²¹

Sociální vývoj ve vztahu k dramatické výchově

Sociální vývoj dítěte mladšího školního věku je charakterizován významným rozvojem sociálních dovedností. V této fázi se děti začínají více zajímat o své okolí, učí se spolupracovat s ostatními a rozvíjejí své komunikační schopnosti. Dramatická výchova může být pro děti v této věkové skupině prospěšná, protože umožňuje rozvoj sociálních a jazykových dovedností prostřednictvím her a kreativních aktivit.

Dramatická výchova může přispět k lepšímu porozumění složitým sociálním situacím a větší empatické schopnosti dětí. Tato forma výchovy může také poskytnout prostor pro rozvoj sociálních dovedností, jako jsou spolupráce, komunikace a řešení konfliktů.

Dramatická výchova může přispět ke zlepšení kognitivních dovedností, jako jsou paměť, pozornost a řešení problémů. Děti se učí být kreativní a přemýšlet mimo zaběhlé koleje, což může vést k lepšímu porozumění různým aspektům jejich okolí.

Je důležité si uvědomit, že dramatická výchova by měla být použita v kombinaci s dalšími formami vzdělávání. Je také důležité, aby byla dramatická výchova přizpůsobena individuálním potřebám a zájmům dětí.²²

²⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001, s. 215

²¹ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 98.

²² MACHKOVÁ, Eva. *Nástin historie a teorie dramatické výchovy*. Praha: NAMU, 2018.

Praktická část

4 Úvod do problematiky, stanovení cílů a výzkumných otázek

4.1 Úvod do problematiky

V praktické části jsem naplánovala soubor šesti dramatických lekcí, které se zaměřují na lidové pohádky. Výběr pohádek je ovlivněn společným tématem „Setkávání se s cizími lidmi“.

Pomocí příběhových lekcí se žáci seznamují s danou pohádkou a zamýšlejí se nad problematikou setkávání se s cizími lidmi. Na konci každé lekce proběhla s žáky společná reflexe, při které byl kladen důraz na tuto problematiku.

Praktická část je kombinovaným výzkumem zkoumající v první řadě vliv dramatických lekcí na vztah dětí k cizím osobám. Výzkum pracuje se dvěma škálovými dotazníky, které jsou přiměřené věku žáků – mladší školní věk, 1. ročník základní školy. Oba dotazníky jsou totožné. První sběr dat proběhl před dramatickými lekcemi, druhý po realizaci dramatických lekcí.

Další část se zabývá kvalitativním výzkumem, který byl realizován pomocí polostrukturovaných rozhovorů s učiteli 1. ročníku základní školy. Úkolem bylo zjistit, zda učitelé využívají metody dramatické výchovy a zda využívají pohádku při vyučování. Rozhovory proběhli s učiteli z oblasti západních Čech. Výběr učitelů jsem zvolila z důvodu, že ze západních Čech pocházím a učím na jedné škole v této oblasti.

4.2 Stanovení cílů s výzkumných otázek

Cílem diplomové práce je zjistit, zda může být lidová pohádka propojená s dramatickou výchovou nápomocna k pochopení tématu setkávání se s cizími lidmi.

- Využívají učitelé 1. ročníku ZŠ metody dramatické výchovy?
- Jak často a proč učitelé využívají lidovou pohádku při vyučování?
- Jakým způsobem je nápomocna lidová pohádka k výchově žáků v chování k neznámým lidem?

5 Výzkumné šetření

Při přípravné fázi výzkumu jsem si určila dílčí kroky výzkumu, stanovila jsem si cíle a na jejich základu jsem definovala jejich obsahová řešení. Důležitá je volba pořadí jednotlivých etap vzhledem k jejich obsahové návaznosti a v časovém předstihu umožňující realizaci dílčích kroků. V časovém předstihu jsem prováděla výběr respondentů.

5.1 Obecné etapy výzkumu

Samotný výzkum je rozdělen do několika etap. Náplň těchto etap je popsána v následujících samostatných kapitolách.

1. Stanovení základních úkolů a cílů výzkumu.
2. Zvolení vhodné metody pro výzkum.
3. Výběr a zajištění respondentů.
4. Příprava základní struktury rozhovoru.
5. Sběr dat a jejich organizace.
6. Analýza a interpretace dat.
7. Zformulování závěrů do výzkumné zprávy.

5.2 Cíle a úkoly výzkumu

Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jaký vztah mají učitelé prvního stupně základní školy k dramatické výchově a zda využívají pohádku ke zprostředkování poučení o chování k neznámým lidem. Rozsah výzkumné práce je omezen na první ročník základní školy.

Kromě hlavního výzkumného cíle jsme si stanovili dílčí cíle:

- Zodpovědět, jestli má vliv, popřípadě jaký, druh základní školy, na které respondent působí
- Vyvodit závěry ze získaných informací a následně stanovit hypotézy
- Případně zodpovědět další otázky, které se mohou v průběhu výzkumu objevit

5.3 Metody výzkumu

Pro výzkumnou část jsem zvolila kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum byl realizován pomocí individuálního sběru informací za pomoci polostrukturovaného rozhovoru. Pro zjištění osobních informací o jednotlivých respondentech jsem využila úvodní otázku v rozhovoru a doplňkový dotazník.

Ve výzkumné části jsem využila metodu pozorování při realizaci dramatických lekcí v prvním ročníku, jako doplňkovou metodu jsem použila kreslené dotazníky, které děti obdržely před realizací dramatických lekcí a po jejich realizaci.

5.3.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum si dává za cíl stanovení nové hypotézy či teorie na základě kvalitativně zjištěných výsledků. Tyto závěry jsou platné pouze konkrétní výzkumný vzorek, který byl použit ve výzkumu. Teorie a hypotézy, které nově vznikly při tomto výzkumu, nemohou být, proto zobecňovány.

„Podstatou kvalitativního výzkumu je do široka rozprostřený sběr dat, bez toho, že by na počátku byly stanoveny základní proměnné. Stejně tak nejsou předem stanoveny

hypotézy a výzkumný projekt není závislý na teorii, kterou již předtím někdo vybudoval. Jde o to o hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství informací.“²³

Někteří metodologové vnímají kvalitativní výzkum pouze jako doplnění tradičních výzkumných metod, ale postupně si kvalitativní výzkum získal rovnocenné postavení s ostatními metodami výzkumu. Kvalitativní výzkum bývá považován za pružný typ výzkumu, protože výzkumník si na začátku zvolí téma a určí si základní výzkumné otázky. Otázky je možné modifikovat, případně doplňovat i v průběhu samotného výzkumu, při sběru dat a také při analýze získaných dat. V průběhu samotného výzkumu vznikají výzkumné otázky, vznikají i nové hypotézy a také nová rozhodnutí, jak přizpůsobit výzkumný plán a jak dále pokračovat při sběru dat a jejich následné analýze. Sběr dat a jejich analýza probíhají současně. Výzkumník sbírá data, provádí jejich analýzu a podle výsledků analýzy se průběžně rozhoduje, která data potřebuje a znovu začíná se sběrem dat a jejich analýzou. Při zpracování získaných dat ověřuje interpretační a teoretickou validitu výsledků.²⁴

5.3.2 Hlubkový rozhovor

V kvalitativním výzkumu patří mezi nejčastěji využívanou metodu sběru dat hlubkový rozhovor. Výzkumník se dotazuje jednoho účastníka výzkumu, za pomoci několika otevřených otázek. Samotný smysl rozhovoru je možné chápat jako líčení žitého světa, jak je vnímán respondentem. Při využití otevřených otázek může výzkumník porozumět pohledu respondenta, bez toho, aby respondent byl ovlivněn nuceným výběrem možností, jako je tomu u dotazníku.²⁵

5.3.3 Polostrukturovaný rozhovor

Jedním ze dvou základních typů hlubkového rozhovoru je polostrukturovaný rozhovor. Tento typ rozhovoru vychází z předem pečlivě připravených témat a otázek. Výzkumník si před samotným rozhovorem vytvoří základní strukturu otázek, podle které postupuje v průběhu celého rozhovoru. V případě, že je nutné získat další, podrobnější informace, tak výzkumník využije další různé doplňující otázky. Výzkumník by měl také umět dobře pozorovat, měl by umět vnímat neverbální sdělení. Měl by si s účastníkem

²³ ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 24.

²⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 49-50.

²⁵ ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 159-160.

zkoumání vytvořit vztah. Základem tohoto typu zkoumání je vnímat rozhovor a porozumění pozorování, jako provázané techniky.²⁶

5.3.4 Základní fáze rozhovoru

Úvodní fáze

Na začátku každého rozhovoru jsou úvodní otázky. Na začátku rozhovoru se výzkumník představí, respondentovi vysvětlí účel projektu, respondenta ujistí o anonymním zjišťování informací a požádá znovu o souhlas s nahráváním a následným zpracováním získaných dat. Úvodní otázky navazují na část představující výzkum. Tyto otázky slouží pro navození příjemné atmosféry, měly by být jednoduché a měly by vyjadřovat empatii s respondentem.

Hlavní fáze

Hlavní fáze je základem celého rozhovoru, v ní respondent povídá o tématech, která jsou jádrem výzkumu. Témata v hlavních otázkách jsou z vědeckého jazyka převedena do běžné řeči, aby byly pro respondenta srozumitelné a aby na ně mohl smysluplně odpovídat. Hlavní výzkumná otázka bývá obvykle abstraktní a široká, proto si výzkumník připraví hlavní otázky. Tyto otázky mají být pečlivě konstruovány, aby respondenta podnítily k povídání o vlastních zážitcích, dojmech a názorech. Výzkumník by neměl používat sugestivní a nekonkrétní otázky.

Pro schéma polostrukturovaného rozhovoru se využívá pyramidový model, ve kterém se základní výzkumná otázka (ZVO) nejdříve rozdělí na specifické výzkumné otázky (SVO) a ty jsou ještě rozděleny do tazatelských otázek (TO). Mezi různými úrovněmi specifických výzkumných otázek dochází k „přepínání“ mezi hovorovým a odborným jazykem.

Ukončovací fáze

Důležitou a nedílnou částí každého rozhovoru jsou ukončovací otázky. Výzkumník by tuto fázi neměl uspěchat a neměl by ji odbít jednou větou. V této fázi je možné zařadit otázky např. ve kterých se respondenta zeptáme, jestli nám chce ještě něco sdělit, jestli se případně nechce na něco zeptat. Na závěr je důležité znovu zmínit, že princip důvěrnosti bude dodržen.²⁷

²⁶ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 160

²⁷ ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 163 – 170.

5.3.5 Pozorování

Zúčastněné pozorování je dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování aktivit, které probíhají přímo ve zkoumaném terénu. Mají za cíl objevit a reprezentovat proces a sociální život. Výzkumník je pozorovatelem a zároveň se účastní, v určité míře, aktivit.

Využití pozorování je vhodné pro výzkum ve školní třídě, protože nenarušuje sociální interakce a edukační procesy ve třídě.

Výhodou pozorování je deskriptivní zachycení, co se děje a jak vypadá konkrétní situace. Pozorování umožňuje pochopit celý kontext, ve kterém se situace odehrávají. V našem výzkumu využíváme zúčastněné pozorování, kdy badatel pozoruje dané jevy přímo v prostředí, kde se odehrávají a dochází k interakci mezi badatelem a účastníky výzkumu. Vlastní pozorování začíná sledováním, při kterém se seznamujeme s kontextem, ve kterém výzkum probíhá. Postupně se zaměřujeme na sledované jevy. Účelem je získat popis jednotlivých jevů, jak probíhají v dané realitě. Badatel si v průběhu celého výzkumu dělá poznámky, všímá si různých stránek jednání aktérů.²⁸

5.4 Metody získávání sběru dat

Metody, kterým získáváme data, jsou flexibilní, zaměřují se na objevení a popsání jevu, jsou založeny na otevřenosti v kladených otázkách a pozorování. Metody získávání sběru dat se volí po stanovení cílů samotného výzkumu, po definování výzkumných otázek. Tyto metody jsou specifické postupy při pozorování zkoumaných jevů, které výzkumník využívá s cílem rozkrýt a reprezentovat, jak je sociální realita vnímána a vytvářena respondenty.²⁹

Metodou získávání sběru dat je také zúčastněné pozorování, které probíhá dlouhodobě, systematicky a reflexivně pozorováním aktivit, které probíhají přímo ve zkoumaném terénu, má za cíl objevit sociální život a proces. Jako další využívaná metoda je hloubkový rozhovor, který je jednou z nejčastěji používaných metod. Mezi další využívané metody patří ohniskové skupiny a skupinový rozhovor. Dále se můžeme setkat s kvalifikovaným odhadem, pořizováním videozáznamu, triangulací a řadou dalších kvalitativních metod.³⁰

Podrobně se věnujeme jen metodě hloubkového rozhovoru, protože tato metoda byla zvolena ke sběru dat v praktické části naší diplomové práce.

²⁸ ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 142-158.

²⁹ ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 142.

³⁰ ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 142-202.

5.5 Metody vyhodnocování dat

Při vyhodnocování dat v kvalitativní analýze jde o systematické nenumernické organizování dat, které má odhalit obsahově shodná témata, pravidelnosti a vztahy.³¹

Kvalitativní analýze není z principu založena na sběru dat a jejich kvantifikaci, ale zjišťování skutečností, že zkoumaný jev existuje a je určitým způsobem rozdělen. Kvalitativní analýza je z tohoto pohledu do značné míry popisná. Interpretace získaných dat mohou být, z tohoto důvodu, u různých výzkumníků často velmi rozdílná.

Pro vyhodnocení rozhovorů jsme si jako hlavní techniku vybrali otevřené a tematické kódování. Otevřené kódování je analytická technika, při níž se velmi detailně a hloubkově pracuje s textem. Při této technice se rozkrývají významy, které na první pohled nemusí být zjevné. Při zpracování získaných dat je text rozbit na jednotky, tyto jednotky jsou označeny přidělenými jmény a výzkumník pracuje s nově pojmenovanými fragmenty původního textu.³²

5.6 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkum byl realizován s učitelkami, které působí na prvním stupni základních škol a v současné době vyučují, nebo v minulosti vyučovali v prvním ročníku. Při získávání respondentů jsem se snažila o pestrost respondentů. Snažila jsem se, aby zde byly zastoupeny paní učitelky, které učí na plně organizované základní škole, škole malotřídního typu či alternativní základní škole. Většina respondentů působí na různých základních školách v západních Čechách.

Jména a příjmení respondentů (či spíše) respondentek nebudou zveřejněna, každá paní učitelka má přiděleno písmeno velké tiskací abecedy a je označena jako respondent(ka). V kapitole „Realizace výzkumu“ jsou uvedeny podrobnější informace o jednotlivých paních učitelkách.

Realizace dramatických lekcí byla prováděna ve třídě 1. C v Základní škole v Plané.

5.7 Základní struktura rozhovoru

Základní principy hloubkových rozhovorů, jak je uvádí R. Švaříček³³ jsme použili při sestavení základní struktury rozhovoru. Otázky v rozhovoru jsou strukturovány do třech částí. V první části vymezujeme pojem metody dramatické výchovy. Ve druhé části zjišťujeme, jak respondenti využívají při vyučování pohádku. Ve třetí části se zabýváme ke vztahu k neznámým lidem, jakým způsobem respondenti zprostředkovávají žákům poučení

³¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 223.

³² ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 207-212.

³³ ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 159-183.

ke vztahu k neznámým lidem a zda k tomu využívají dramatickou výchovu a pohádku. Pořadí jednotlivých otázek postupuje od známějších věcí ke specifickým.

V rozhovoru jsou použity tyto zkratky: ZVO - základní výzkumná otázka, SVO - specifická výzkumná otázka a TO- tazatelská otázka.

Výzkumné otázky:

ZVO – základní výzkumná otázka.

ZVO1: Využívají učitelé 1. ročníku ZŠ metody dramatické výchovy?

ZVO2: Jak často a proč učitelé využívají pohádku při vyučování?

ZVO3: Jakým způsobem je nápomocna pohádka k výchově žáků v chování k neznámým lidem?

Pro kvalitativní metodu rozhovoru jsem si stanovila specifické výzkumné otázky – SVO

SVO1 – Metody dramatické výchovy.

SVO2 – Pohádka.

SVO3 – Vztah k neznámým lidem.

Struktura polostrukturovaného hloubkového rozhovoru

Struktura je podrobná, abych se dozvěděla co nejvíce informací ke zodpovězení ZVO.

Jako hlavní techniku k vyhodnocení rozhovorů použiji otevřené a tematické kódování.

ÚVOD:

*Dobrý den, děkuji vám za spolupráci na rozhovoru. Souhlasíte s nahráváním zvuku na diktafon?

*Řeknete mi něco o sobě? Kolik je vám let? Jak dlouho učíte? Co rád(a) učíte? Chtěl(a) jste vždy učit?

HLAVNÍ ČÁST:

SVO1 – Metody dramatické výchovy.

TO – tazatelská otázka

TO1: Co si vybavíte pod pojmem dramatická výchova?

TO2: Je u Vás na škole dramatická výchova zařazena v ŠVP?

TO3: Jaké metody dramatické výchovy znáte?

TO4: Mezi metody dramatické výchovy patří: Metoda (ú)plné hry, metody pantomimicko-pohybové, verbálně-zvukové, graficko-písemné, materiállově-věcné. Co si představíte pod těmito pojmy?

TO5: Využíváte ve své práci metody dramatické výchovy?

TO6: Jaké metody a techniky zařazujete nejčastěji?

TO7: Pokud metody dramatické výchovy využíváte, uveďte prosím, ve kterých předmětech.

TO8: Pokud nevyžíváte metodu dramatické výchovy při výuce často, z jakého důvodu?

TO9: Při výuce, kterých témat by bylo, dle Vašeho názoru, využití metod dramatické výchovy potřebné či žádoucí?

TO10: Pokud využíváte ve výuce Českého jazyka a Prvouky dramatickou výchovu, odkud čerpáte náměty?

TO11: Kdy jste se poprvé setkal(a) s metodami dramatické výchovy?

TO12: Který titul z odborné literatury z oblasti dramatické výchovy byste doporučil(a) svým kolegům?

TO13: Domníváte se, že existují rizika při využívání metod dramatické výchovy ve vyučování?

TO14: Ovlivnila dramatická výchova Váš vztah k žákům, ke škole či k sobě samému? Pokud ano, uveďte prosím, jakým způsobem.

TO15: Setkala jste se při svých studiích s výukovou dramatickou výchovou?

TO16: Přinesla Vám praxe nové náměty z oblasti DV?

TO17: Zúčastnila jste se někdy semináře na toto téma?

TO18: Jste spokojená se svými dosavadními znalostmi v této oblasti?

TO19: Kdy využíváte DV nejčastěji?

TO20: Pokud uplatňujete ve výuce Prvouky dramatickou výchovu, jaké jsou reakce žáků?

TO21: Vzpomínáte si na některou vyučovací jednotku, ve které jste metodu dramatické výchovy použil/a? O jaký zajímavý námět se jednalo? Stručně popište.

SVO2 – Pohádka.

- TO22: Pracujete při vyučování s pohádkou?
- TO23: Jaký je důvod, že předáváte pohádky dětem?
- TO24: Co je hlavní motivací pro čtení pohádek?
- TO25: Preferujete nějakou pohádku? Pokud ano, jakou a proč?
- TO26: Domníváte se, že děti preferují stejné pohádky jako vy?
- TO27: Jakou mají pohádky funkci pro dítě?
- TO28: Jaké se podle Vás líbí dětem pohádky?
- TO29: Využíváte kromě knih i jiné pomůcky k předávání pohádek?
- TO30: Jaká pozitiva přináší pohádka pro dítě?
- TO31: Jaká negativa může pohádka promítnout do osobnosti dítěte?
- TO32: Je podle vás pro děti důležité, kdo je hlavním hrdinou pohádky? Pokud ano, proč?
- TO33: Je podle vás pro děti důležité, aby bylo v pohádce jasně vymezené dobro a zlo? Pokud ano, proč?
- TO34: Je podle vás pro děti důležité, aby byly v pohádkách dobré postavy odměněny a zlé potrestány? Pokud ano, proč?
- TO35: Je podle vás pro děti důležité, aby pohádky končily šťastně? Pokud ano, proč?
- TO36: Myslíte si, že pohádka dítě ovlivňuje? Pokud ano, jakým způsobem?

SVO3 – Vztah k neznámým lidem.

- TO37: Měly by podle vás pohádky radit dětem s tím, jak se mají chovat?
- TO38: Používáte dramatizaci pohádky k vysvětlení vztahu k cizím lidem?
- TO39: Může pohádka dětem pomoci, lépe pochopit, jak se mají chovat k cizím lidem?
- TO40: Myslíte si, že děti ve vsí třídě jsou dostatečně poučeny o chování k cizím lidem? Nechaly by se “nalákat“?

ZÁVĚR:

*Chtěl(a) byste si vyzkoušet některou z metod, o kterých jsme se bavili, a zatím ji ve výuce nepoužíváte?

*Chtěl(a) byste ještě něco dodat? Něco vás napadlo?

*Děkuji vám za rozhovor.

5.8 Realizace výzkumu

5.8.1 Charakteristiky respondentů

V úvodní části rozhovoru a v krátkém dotazníku jsem zjišťovala informace o jednotlivých respondentech. Zjištěné údaje byly použity při vyhodnocování výzkumu, protože byly očekávány souvislosti s délkou pedagogické praxe a s druhem školy na které respondent působí.

Respondent A

Respondent A je žena ve věku 49 let. Učí na plně organizované škole v Plané. Je to větší škola s 15 ročníky prvního stupně a 13 ročníky druhého stupně. Respondentka A pracovala dříve na poště. Potom dálkově vystudovala VŠ pedagogickou v Ústí nad Labem.

Učit začala ve 4. ročníku svého studia v soukromé škole Čtyřlístek v Mariánských Lázních, kde učila tři roky. V Plané učí 6. rokem. V současné době učí 9. rokem, dva roky předtím pracovala jako asistentka pedagoga. Baví ji učit všechny předměty na prvním stupni, trochu méně hudební výchova.

Respondent B

Respondent B je žena ve věku 55 let. Vystudovala pedagogickou fakultu se zaměřením na první stupeň základní školy. Celý život učila na prvním stupni. Jako specializaci má pracovní vyučování. Nejraději učí český jazyk v první třídě. Dlouhodobě pracovala jako ředitelka malé venkovské školy a 16 let učila pouze první třídu. Respondentka pracuje v ZŠ a MŠ Dolní Lukavice, škola fungovala dlouho jako malotřídka, od roku 2019/2020 má pět tříd prvního stupně.

Pro profesi učitelky prvního stupně se rozhodla na gymnáziu, na doporučení třídního učitele.

Nerada učí pracovní vyučování. Před šesti lety měla vážný úraz. V současné době učí pouze na zkrácený úvazek a převážně učí český jazyk.

Respondent C

Respondent C je žena ve věku 47 let. Učí od prosince 1999, má dvě dospívající děti. Stále učí na prvním stupni. V letošním školním roce učí třetí třídu. Své žáky vede od první třídy. Respondentka má vystudovanou střední pedagogickou školu, potom vysokou školu pedagogickou se zaměřením na první stupeň. Vždycky chtěla učit. Učí ráda všechny předměty. Mezi její nejvíce oblíbené předměty patří hudební výchova. Respondentka má k hudbě blízko, od šesti let hraje na housle. V současné době hraje na housle v souboru, který působí pod Základní uměleckou školou v Mariánských Lázních.

Respondentka pracuje v základní škole ve Velké Hleďsebi. Základní škola ve Velké Hleďsebi je škola úplná. 1. - 5. ročník navštěvují převážně žáci z katastru obcí Velká Hleďsebe a Valy. Do 6. - 9. ročníku přicházejí ještě žáci z okolních malotřídních škol (Tři Sekery, Drmoul). V každém ročníku je 1 třída. Součástí základní školy je také školní družina, která má 2 oddělení a školní jídelna.

Respondent D

Respondent D je žena ve věku 47 let. Vystudovala západočeskou univerzitu v Plzni – pedagogickou fakultu se zaměřením na první stupeň. Vždy si přála být učitelkou. Učí 23 let. Ráda učí první a druhou třídu.

Respondentka učí na základní škole v Chebu. Školu navštěvují žáci z celého města a jeho okolí. Dlouhodobě navštěvuje 2. základní školu Cheb přibližně 450 žáků. 2. základní škola Cheb je úplná škola s devíti postupnými ročníky. Výuka probíhá na 1. stupni i na 2. stupni ve 2 paralelních třídách v ročníku. Součástí školy bývá dle aktuálních možností i přípravná třída. Při škole jsou provozována 3 až 4 oddělení školní družiny pro žáky 1. stupně o kapacitě až 120 žáků.

Respondent E

Respondent E je žena ve věku 54 let. Na prvním stupni učí od roku 1991. Vždy nevěděla, že chce být učitelkou. Postupně se to vyrýsovalo na gymnáziu. Při studiu na gymnáziu navštěvovala první stupeň základní školy a líbila se jí práce s malými dětmi. Později vystudovala vysokou školu pedagogickou se zaměřením na první stupeň a stala se učitelkou.

Ráda učí český jazyk i další předměty. Pracuje na základní škole v Plané. Učí na plně organizované škole v Plané. Je to větší škola s 15 ročníky prvního stupně a 13 ročníky druhého stupně.

Respondent F

Respondent F je žena ve věku 27 let. Učí prvním rokem na soukromé demokratické škole Naše škola s. r. o. v Praze. Je to úplná základní škola od 1. – 9. ročníku. Víze školy: „V Naší škole se společně podílíme na tvorbě bezpečného a radostného prostředí, jednáme s respektem a pečujeme o vztahy. Připravujeme se na další vzdělávání a uplatnění v životě. Směřujeme k zodpovědnosti za sebe sama a své okolí.“

Výuka v této škole probíhá odlišně. V Naší škole se společně podílíme na tvorbě bezpečného a radostného prostředí, jednáme s respektem a pečujeme o vztahy. Připravujeme se na další vzdělávání a uplatnění v životě. Směřujeme k zodpovědnosti za sebe sama a své okolí.

Respondentka učí první ročník a v současné době dokončuje své vysokoškolské studium. Při studiu pracovala v mateřské škole. Práce se školeními dětmi ji moc baví.

Respondent G

Respondent G je žena ve věku 52 let. Ve svém životě nejdříve učit nechtěla. Plánovala jít na vojenskou školu. Má vystudovanou střední pedagogickou školu a posléze vysokou pedagogickou školu. Učí ráda všechny předměty. Respondentka působí na základní škole v Chodové Plané. Základní škola je neúplná, je zde pouze první stupeň a mateřská

škola. Základní škola má v současné době 91 žáků. Základní škola je partnerskou školou vydavatelství Fraus.

Respondent H

Respondent H je žena ve věku 61 let. Ve svém životě si vždy přála učit, už jako malá holčička. Od ukončení studia na vysoké škole stále učí. Učí ráda všechny předměty, kromě hudební výchovy. Respondentka působí na základní škole v Mariánských Lázních.

Základní škola Mariánské Lázně – Úšovice je úplná základní škola se 14 ročníky na prvním stupni a 11 ročníky na druhém stupni.

5.8.2 Charakteristika třídy

Třída 1. C je součástí plně organizované školy v Plané. Je to větší škola s 15 ročníky prvního stupně a 13 ročníky druhého stupně.

Ve třídě je 21 žáků, z toho je 9 dívek a 12 chlapců. Ve třídě jsou dva žáci, kteří opakují první ročník. Jedna dívka s podpůrnými opatřeními 2. stupně. Tři žáci byli na vyšetření v PPP, bylo diagnostikováno ADHD. Jeden z těchto žáků neprospívá v ČJ. Třída je živá, spolupracující. Většinu předmětů učí třídní učitelka, na prvouku mají žáci dvakrát týdně jinou paní učitelku. Děti jsou zvyklé začínat každý den v ranním kruhu, kde odpovídají na otázku a poslouchají pohádku. Ve třídě je celoroční projekt ZOO a pohádky v ranním kruhu jsou se zvířátky. Od září se děti, dle třídní učitelky, hezky rozmluvily, nad odpověďmi přemýšlí a odpovídají celou větou, případně více větami. Děti jsou zvyklé na různé metody dramatické výchovy.

6 Vlastní výzkum/zúčastněné pozorování - scénáře jednotlivých lekcí

6.1 O neposlušných kůzlátkách

Téma: Pohádka O neposlušných kůzlátkách

Početnost skupiny: 15-20 žáků

Čas: 45 minut

Cíle pro dramatickou výchovu:

Žák využívá pantomimu v roli k vyjádření pocitů a postojů dané role.

Žák rozumí pojmu herní role a rozlišuje vstoupení do role i vystoupení z role.

Žák ve skupině dokáže ztvárnit živý obraz.

Cíle osobnostně-sociální:

Žák díky vlastnímu proniknutí a bytí ve fiktivním světě dané pohádky zaujme rozdílné postoje, prostřednictvím reflexe je dají do kontextu vlastních zkušeností.

Žák jednáním za postavy zažije úskalí nesprávného chování (vpuštění neznámého do svého domu).

Cíle výchovně-vzdělávací:

Žák na základě prožití lekce dokáže říct, jak se má chovat v situaci, když se setká s cizím člověkem.

Žák spolupracuje ve skupině, dokáže společně s ostatními vyřešit daný problém.

Žák naslouchá, zapojuje se do debaty.

Pomůcky:

Uši pro vlka

Motivace

Honička – zvolíme jednoho žáka, který bude představovat vlka, ostatní žáci představují kůzlátka. Pokud vlk chytí některého z žáků, stává se z chyceného žáka další vlk. Hra končí, když jsou všichni chycení.

Koza dává rady kůzlátkům

Učitel čte text: *Byla jednou jedna koza a ta měla čtyři kůzlátka. Jednoho ráno jim povídá: „Mé milé děti, musím do města na trh, a tak vás tu nechám samotné. Vrátka dobře zavřu, ale to vám povídám, ...“³⁴*

- Co mohla koza povědět kůzlátkům?

„Nyní se všichni společně stanete kozou a vaším úkolem bude poradit malému kůzleti, jak se má doma chovat, když je tam samo.“

³⁴ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

- Učitel je v roli kůzlátka a sedí tak, aby na něj všichni žáci viděli. Žáci jsou v kolektivní roli kozy.

Kůzlátka jsou sama doba – Co mohou celý den dělat?

Každý žák se stane jedním kůzlátkem a sám za sebe a pomocí pantomimy předvádí činnosti, které mohou kůzlátka dělat celý den.

Učitel v roli vlka

Učitel naruší pantomimu žáků a hrubým hlasem prosí kůzlátka, aby mu otevřela vrátka. Kůzlátka ale poznají, že to není jejich maminka a vlka dovnitř nepustí.

Učitel čte text

Kůzlátka se polekala, ale to nejstarší odpovědělo: „Neotevřeme, ty nejsi naše maminka, Naše maminka má hlásek, tenký jak panímámim vlásek.“

Vlk chvíli přemýšlel a pak se rozběhl ke kováři. „Kováři,“ povídá, „upiluj mi kousek jazyka.“

Kovář vzal pilník, položil vlkovi hlavu na špalek, vytáhl mu z huby jazyk, a jak piluje, tak piluje.³⁵

Kůzlátka jsou sama doba – Co mohou celý den dělat?

Každý žák se stane jedním kůzlátkem a sám za sebe a pomocí pantomimy předvádí činnosti, které mohou kůzlátka dělat celý den.

Učitel v roli vlka

Učitel naruší pantomimu žáků a slabým hlasem prosí kůzlátka, aby mu otevřela vrátka. Kůzlátka ale poznají, že to není jejich maminka a vlka dovnitř nepustí.

Učitel čte text

„Tohle už by mohl být hlásek naší maminky,“ říkala si kůzlátka. Ale to nejchytřejší zavolalo: „Ukaž nám svou tlapku!“

A tak vlk natáhl do okýnka svou tlapu.

„Hihhi,“ smála se kůzlátka, „ty nejsi naše maminka. Naše maminka má bílé tlapky a na nich žádné drápky. Tebe my domů nepostíme, ty máš tlapu černou, ty jsi jistě vlk!“

Vlk se už zlostí necítil. Půl jazyka pryč, a kůzle žádné! Běžel tedy k pekaři a škemral:

„Pekaři, šlápl jsem v lese do trní a ukrutně mě bolí noha. Obal mi ji těstem a posyp moukou, bude to pěkně chladit.“

Pekař mu tedy obalil černou tlapu těstem, posypal moukou a vlk odskákal po třech ke kozí chaloupce ke kozí chaloupce.

Zabouchá a volá tenkým hlasem: „Kůzlátka, děťátka, otevřete mi vrátka. To jsem já, vaše maminka.“

A hned taky nastrkuje do okýnka obílenou tlapu. Kůzlátka se zaradovala: „Tohle je hlas naší maminky a je to i bílá tlapka naší maminky.“

³⁵ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

Žádné z nich nenapadlo, že by je mohl vlk tak oklamat. Jen co kůzlátka otevřela vrátka, vlk skočil do světničky a ...³⁶

Živé obrazy – Co se dělo dál?

Žáky rozdělíme do skupin a každá skupina si vymyslí, jak mohla pohádka dopadnout. Dbáme na to, aby žáci vymysleli vlastní konec. Nakonec každá skupina předvede ostatním svůj konec.

Komunikační kruh – reflexe

Shrnutí a připomenutí, jak dopadla pohádka O neposlušných kůzlátkách.

Reflexe proběhlé lekce:

- Co jste dnes prožili?
- Jak se měla kůzlátka zachovat, když přišel vlk?
- Co asi řekla maminka kůzlátkům, když je zachránila před zlým vlkem?
- Jak bychom se měli chovat, když potkáme cizího člověka?
- Co se vám dnes dařilo?

Reflexe lekce O neposlušných kůzlátkách

Praktickou část jsem zahájila lekcí Neposlušná kůzlátka. V této lekci žáci neměli problém přijmout učitele v roli, chápali vstoupení a vystoupení z role – tato skutečnost jim byla několikrát vysvětlena, vždy s odkazem na zástupný kostým, v tomto případě uši vlka. Během aktivit žáci dodržovali základní pravidla hry, dokázali pantomimicky ztvárnit aktivity kůzlátek, když zůstala sama doma. Během rozhovoru kozy a kůzlátka žáci přijali kolektivní roli a dokázali radit kůzlátkům, jak se mají chovat, když zůstanou sama doma. Během komunikačního kruhu dokázali žáci jasně formulovat své názory.

6.2 O Budulínkovi

Téma: Pohádka o Budulínkovi

Početnost skupiny: 15-20 žáků

Čas: 45 minut

Cíle pro dramatickou výchovu:

Žák využívá pantomimu v roli k vyjádření pocitů a postojů dané role.

Žák rozumí pojmu herní role a rozlišuje vstoupení do role i vystoupení z role.

Žák ve skupině dokáže ztvárnit živý obraz.

Cíle osobnostně-sociální:

³⁶ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

Žák díky vlastnímu proniknutí a bytí ve fiktivním světě dané pohádky zaujme rozdílné postoje, prostřednictvím reflexe je dají do kontextu vlastních zkušeností.
Žák jednáním za postavy zažije úskalí nesprávného chování (vpuštění neznámého do svého domu).

Cíle výchovně-vzdělávací:

Žák na základě prožití lekce dokáže říct, jak se má chovat v situaci, když se setká s cizím člověkem.

Žák spolupracuje ve skupině, dokáže společně s ostatními vyřešit daný problém.

Žák naslouchá, zapojuje se do debaty.

Pomůcky:

Uši pro lišku

Motivace

Honička - liška honí Budulínka. Máme dva hráče, jeden je liška a druhý je Budulínek. Budulínek se může schovat v „domečku“. Domeček tvoří dva spolužáci, kteří se drží za ruce. Budulínek musí přiběhnout k jedné dvojici a chytit se jednoho ze spolužáků. Následně ten, který je na druhém kraji se stává liškou a liška Budulínkem.

Den Budulínka - narativní pantomima

„Nyní si prožijeme jeden den Budulínka. Začneme tím, že Budulínek leží ve své posteli a spí. Hrajte dle mého vyprávění a prožijete si jeho den až do doby, kdy půjde spát. Budulínek leží ve své posteli ještě je noc a Budulínek spí. Najednou přichází babička a povídá: Budulínku, je čas vstávat. Otevíráte oči a pomalu vylézáte z postele. Musíte se pořádně protáhnout. Jdete do koupelny, kde si vyčistíte zuby, opláchnete si obličej a učešete si vlasy. Vracíte se zpět do svého pokojíčku a musíte se obléknout. Oblékáte si tričko a kalhoty. Nezapomenete ani na ponožky a bačkory. Nyní jdete za babičkou a dědečkem do světnice a sedáte si ke stolu, kde je připravená snídaně. Snídání sníte celou a najednou babička povídá: Budulínku, musíte s dědečkem do práce. Budeš tady sám, buď hodný, hraj si s hračkami a nikomu neotvírej. Až budeš mít hlad, nechala jsem ti v peci hrášek, ten máš přeci moc rád. A s těmito slovy babička s dědečkem odcházejí. Jdete si pro své hračky a začínáte si hrát. Po nějaké době ale začínáte mít hlad. Vezmete si hrášek a jíte. Když tu najednou...“

Liška - Horká židle

„Najednou se ozývá škrábání na dveře a také něčí hlas: Budulínku, dej mi trochu hrášku, povozím tě na ocásku.“³⁷

Děti posadíme na koberec a přineseme jednu židličku. Na židli se nyní posadí liška (učitel v roli) a děti budou v kolektivní roli Budulínka. Pokládání otázek lišce, proč by ji měli pustit dovnitř.

³⁷ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

- Proč bych tě měl pustit dovnitř?
- Co mi za to dáš?

„Budulínek nakonec lišce neodolal a otevřel jí. Liška si s Budulínkem chvíli hrála a nakonec i na ocásku ho povozila. Když tu najednou liška vyběhla ze světnice a utíká i s Budulínkem k sobě do nory. Budulínek křičel, ale nikdo ho neslyšel.“³⁸

Babička s dědečkem přišli domů a Budulínek nikde

„Babička s dědečkem přišli domů ale Budulínka nikde nenašli. Babička byla smutná a začala plakat. Dědeček mezitím přemýšlel, kam Budulínek mohl zmizet.“³⁹

- Co si mohl dědeček myslet o tom, kam zmizel Budulínek?

Velké plány

Živé obrazy - děti rozdělím do skupinek a každá skupinka má vymyslet nějaký plán, jak lišku obelstít. Každá skupinka svůj nápad ztvární pomocí živých obrazů a ostatní skupinky hádají, jaký je jejich plán.

Dokončení příběhu

„Dědeček s babičkou vzali doma housličky a bubínek a vyrazili k liščí noře. U liščí nory začali hrát a to lišku dopálilo. Poslal tedy své první lišče, aby zjistilo, co se děje. V tu ránu ale dědeček lišče popadl a strčil ho do pytle. To se opakovalo i s druhým a třetím liščetem. Nakonec musela vylézt sama liška a tu dědeček také strčil do pytle. Babička nakonec zavolala na Budulínka a ten vylezl a objal ji. Byl šťastý, že ho našli. Dědeček ještě vyprášil liškám jejich kožichy, ty utekly a už se nikdy nevrátily. Nakonec babička, dědeček i Budulínek odešli společně domů.“⁴⁰

Reflexe

Sedíme v kruhu a povídáme si:

- Co jste dnes prožili?
- Jak se měl Budulínek zachovat, když přišla liška?
- Jak bychom se měli chovat, když potkáme cizího člověka?
- Co se vám dnes dařilo?

Reflexe lekce O Budulínkovi

Jako další lekce proběhla lekce O Budulínkovi. Během této lekce všichni žáci spolupracovali ochotně, byli aktivní a do aktivit se zapojovali s nadšením. V této lekci

³⁸ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

³⁹ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

⁴⁰ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

celkově žáci pracovali tvořivě a přicházeli se zajímavými nápady, jak zachránit Budulínka. Žáci bez velkých problémů přijali učitele v roli, chápali vstoupení a vystoupení do role. Během závěrečné reflexe dokázali formulovat své názory srozumitelně a jasně. Dokázali říci, jak se měl Budulínek zachovat a také co udělal špatně.

6.3 O Smolíčkovi

Téma: Pohádka O Smolíčkovi

Početnost skupiny: 15-20 žáků

Čas: 45 minut

Cíle pro dramatickou výchovu:

Žák využívá pantomimu v roli k vyjádření pocitů a postojů dané role.

Žák rozumí pojmu herní role a rozlišuje vstoupení do role i vystoupení z role.

Žák ve skupině dokáže ztvárnit živý obraz.

Cíle osobnostně-sociální:

Žák díky vlastnímu proniknutí a bytí ve fiktivním světě dané pohádky zaujme rozdílné postoje, prostřednictvím reflexe je dají do kontextu vlastních zkušeností.

Žák jednáním za postavy zažije úskalí nesprávného chování (vpuštění neznámého do svého domu).

Cíle výchovně-vzdělávací:

Žák na základě prožití lekce dokáže říct, jak se má chovat v situaci, když se setká s cizím člověkem.

Žák spolupracuje ve skupině, dokáže společně s ostatními vyřešit daný problém.

Žák naslouchá, zapojuje se do debaty.

Motivace – Honička ve dvojicích

Žáci se rozdělí do dvojic. Jeden z dvojice má babu (jelen) a druhý před ním utíká (Smolíček). Když jelen chytí Smolíčka, role se vymění.

Smolíčkův den – co mohl celý den dělat?

Nyní se podíváme na to, co mohl Smolíček celý den dělat. Každý z vás se nyní stane Smolíčkem. Jako Smolíček si prožijete jeden celý den. Začneme o půlnoci a tou také následně skončíme. Každý z vás si dem prožije pomocí pantomimy (znovu vysvětlit, co to je).

- Učitel říká čas po jedné hodině, vždy nechá nějaký čas na to, aby si žáci mohli rozehrát svou činnost. Každý žák si sám prožívá den dle svých představ.

Komunikační kruh

Shrneme společně s žáky, co Smolíček dělá celý den.

Následně učitel čte příběh: „*Smolíček byl malý pacholíček a pobýval u jednoho jelena, který měl zlaté parohy. Jelen chodíval na pastvu a vždycky, když odcházel, Smolíčkovi přikazoval,*

aby zavřel a nikoho do chaloupky nepouštěl. Smolíček jelena poslouchal a vždy měl dveře zavřené. Dlouho nikdo nezaklepal. Ale jednoho dne...(zařukat)“⁴¹

- Žáci se zeptají: Kdo tam je?

Žáky posadíme zády k učiteli.

Učitel v roli Jezinky

Učitel na žáky, kteří k němu sedí zády, mluví líbivým hlasem v roli Jezinky. Žáci Jezinku dovnitř nepustí.

Rozhovor Smolíčka a jelena

Žáci pracují ve dvojici, jeden se stává Smolíčkem a druhý jelenem. Žáci mají za úkol ztvárnit rozhovor mezi Smolíčkem a jelenem, když přišel domů z pastvy. Smolíček jelenovi poví, co se ten den stalo a jelen na to reaguje.

Necháme žáky nějakou dobu pracovat, poté si shrneme, jak jelen mohl zareagovat.

Učitel v roli Jezinky - únos Smolíčka

Žáci opět sedí zády k učiteli a učitel se stává Jezinkou. Mluví na žáky líbivým hlasem a snaží se, aby jí pustil dovnitř.

- Některé skupiny žáků „otevrou dveře“, pokud by nastala situace, že Jezinku nechtějí pustit, učitel přečte další část pohádky.

Pokud žáci Jezinku pustí, učitel pokračuje v pohádce:

„Jezinky děkovaly a začaly strkat do škvírky své tenké bílé prstíčky. Pak ale vsunuly do skuliny i ruce, rozevřely dveře, a už byly ve světničce. Popadly Smolíčka a utíkaly s ním pryč. Smolíček začal volat: (necháme žáky volat s učitelem)

Za hory, za doly,

mé zlaté parohy,

kde se pasou?

Smolíčka pacholíčka

jezinky pryč nesou!“⁴²

Komunikační kruh

Učitel dál vypráví pohádku:

„Jelen se pásl nedaleko a Smolíčkovo volání slyšel. Přiběhl a Smolíčka zachránil.

Za nějaký čas, když byl Smolíček opět sám doma, uslyšel zaklepání. Za dveřmi se ozývaly líbezné hlásky Jezinek a prosily Smolíčka, aby jim otevřel dveře. Smolíček nechtěl, ale nakonec ho Jezinky přemluvily a Smolíček jim dveře otevřel. Jezinky na nic nečekaly, popadly Smolíčka a utíkaly s ním pryč.

Smolíček volal (žáci spolu s učitelem):

Za hory, za doly,

⁴¹ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí.

Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

⁴² MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí.

Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

*mé zlaté parohy,
kde se pasou?
Smolíčka pacholíčka
jezinky pryč nesou!
Tentokrát se ale jelen pásal daleko a Smolíčka neslyšel.
Jezinky si Smolíčka odnesly k sobě do jeskyně, tam ho zavřely a chtěly ho vykrmit. Když
jezinky zjistili, že Smolíček je již dostatečně vykrmený, položily ho do korytka a nesly ho
k peci. Smolíček nařikal a s pláčem volal:
Za hory, za doly,
mé zlaté parohy,
kde se pasou?
Smolíčka pacholíčka
jezinky pryč nesou!
Tentokrát ho jelen slyšel, přiběhl za Smolíčkem, posadil si ho mezi parohy a uháněl s ním
domů.⁴³*

Učitel v roli jelena

Učitel se stává jelenem a zlobí se na Smolíčka. Jelen říká Smolíčkovi, jak by se měl chovat a že měl o něj strach.

Žáci (kolektivní role Smolíčka) nakonec slíbí, že se to již nebude nikdy opakovat.

Komunikační kruh – reflexe

Sedíme společně s žáky na koberci.

- Co jste dnes prožili?
- Jak se měl Smolíček zachovat, když přišly Jezinky?
- Jak bychom se měli chovat, když potkáme cizího člověka?
- Co se vám dnes dařilo?

Reflexe lekce O Smolíčkovi

Další lekcí byla lekce O Smolíčkovi. Během této lekce žáci opět pracovali ochotně, zapojovali do aktivit s nadšením. Během této lekce byl jeden žák, který nedokázal udržet delší dobu pozornost a poté nedokázal dodržovat stanovená pravidla. Bohužel se to odrazilo na průběhu lekce. V této lekci se zcela nezdařila aktivita, kdy se učitel převtělil do role jezinky. Během této aktivity žáci zarytě nechtěli jezinky pustit do chaloupky – myslím si, že v případě, kdyby zmíněný žák nerušil prožitek, nechali by se ostatní žáci zmanipulovat příběhem. V této situaci jsem si poradila tak, že jsem žákům daný úryvek příběhu přečetla z knihy a pohádku jsme si společně dovyprávěli. I přes narušení plánu lekce dokázali žáci lekci objektivně zhodnotit. Během závěrečné reflexe žáci formulovali své názory jasně a srozumitelně, dokázali říct, jaké chování Smolíčka bylo správné a které ne.

⁴³ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

6.4 Červená karkulka

Téma: Pohádka Červená karkulka

Početnost skupiny: 15-20 žáků

Čas: 3x45 minut

Cíle pro dramatickou výchovu:

Žák využívá pantomimu v roli k vyjádření pocitů a postojů dané role.

Žák rozumí pojmu herní role a rozlišuje vstoupení do role i vystoupení z role.

Žák ve skupině dokáže ztvárnit fotografii.

Žák uplatňuje základní pravidla hry v roli.

Cíle osobnostně-sociální:

Žák díky vlastnímu proniknutí a bytí ve fiktivním světě dané pohádky zaujme rozdílné postoje, prostřednictvím reflexe je dají do kontextu vlastních zkušeností.

Žák jednáním za postavy zažije úskalí nesprávného chování (vpuštění neznámého do svého domu).

Cíle výchovně-vzdělávací:

Žák spolupracuje ve skupině, dokáže společně s ostatními vyřešit daný problém.

Žák naslouchá, zapojuje se do debaty.

Žák na základě prožití příběhu dokáže říct, jak by se měl chovat při setkání s cizími lidmi.

Pomůcky:

Šátek pro babičku, uši pro vlka

Lekce 1.

Motivace - Vlk chytá Karkulky v lese

Určím žáka, který bude vlk. Ostatní žáci jsou Karkulky. Vlk má za úkol pochyvat všechny Karkulky. Když vlk chytí některou Karkulku, Karkulka se přidává k vlkovi a chytá se ho za ruku. Hra končí ve chvíli, kdy jsou všechny Karkulky chycené.

Hru opakujeme ještě jednou.

Den Karkulky - narativní pantomima

Žáci pantomimicky ztvární den Karkulky dle vyprávění učitele.

„Každý z vás se nyní stane Karkulkou. V těle Karkulky si prožijete jeden její den. Je ráno a Karkulka ještě spí ve své postýlce, ale najednou zazvoní budík (crrr). Karkulce se nechce z postele, ale nakonec vstane a pořádně se protáhne. Poté si na sebe obleče kalhotky, punčocháče a červené šaty. Jde do koupelny, vezme si do ruky kartáček na zuby a dá na něj pastu, pořádně si s ním vyčistí všechny zoubky a nezapomene ani na ty vzadu. Poté si opláchně obličej vodou, vezme do ruky hřeben a učeše si vlásky. Najednou slyší volat maminku, a tak jde za ní do kuchyně. Sedne si ke stolu a začne jíst svou oblíbenou ovesnou kaši s ovocem. Po jídle si jde umýt pusku. Karkulka dnes nejde do školy, je totiž sobota, ale čeká jí cesta za babičkou. Než se ale vydá na cestu, dává jí maminka několik rad na cestu.“

- Co Karkulka nese babičce v košíčku? (Co by mohla nést?)

Maminka dala Karkulce na cestu lesem několik rad.

Maminka radí - kolektivní role maminky, učitel v roli Karkulky

Učitel v roli Karkulky si sedne doprostřed kruhu. Žáci jsou v kolektivní roli maminky, která dává rady Karkulce.

Př.: „*Ne aby ses bavila s vlkem.*“

„*Běž rychle k babičce a ne abys chodila mimo cestičku.*“

„*S nikým se nebav.*“

Učitel vystoupí z role a společně s žáky si shrnou, co má a nemá Karkulka dělat.

Zvuky lesa - skupinová práce

Učitel rozdělí žáky do skupinek, dle počtu žáků na skupinky cca po 5. Každá skupinka má za úkol pomocí Orffových nástrojů ztvárnit zvuky lesa. Každá skupinka má nějaký čas na to si vyzkoušet zvuky svého lesa. Následně každá skupinka předvede ostatním svůj les. Žáci z ostatních skupin říkají, co slyší, jaká slyší zvířata, věci.

Les - živý obraz

Nyní žáci vytvoří společný živý obraz, který bude postupně vznikat. Žáci ztvární to, jak si představují les. Nikdo neříká, co má představovat.

Následně až jsou v obraze všichni žáci, chodí učitel mezi nimi a postupně se dotkne každého žáka. Ten žák, kterého se učitel dotknul, řekne, co má představovat.

Reflexe

Následuje závěrečná reflexe první lekce.

- Co jsme spolu dnes zažili?
- Se kterou postavou jsme se dnes seznámili?

Lekce 2.

Motivace

Honička - Vlk chytá Karkulku

Učitel určí jednoho žáka, který je vlk. Dále určí jednoho, který bude Karkulka. Ostatní žáci vytvoří dvojice a ve dvojicích se chytí za ruce. Tyto dvojice tvoří domečky pro Karkulku.

Karkulka utíká před vlkem, ale může se schovat v domečku. V domečku se schová tak, že přiběhne k jedné dvojici a chytí se jednoho spolužáka za ruku. Žák, který je na druhém konci momentálně trojice, vybíhá a stává se z něj nová Karkulka.

Po nějakém čase učitel zvolí jiného vlka.

Vlastnosti postav - rozhovor v kruhu

- Víte, co jsou to vlastnosti?
- Jaké můžeme mít vlastnosti?
- Jaké vlastnosti má Karkulka?
- Jaké vlastnosti má babička?
- Jaké vlastnosti má myslivec?

Vlastnosti vlka - živé obrazy

Nyní se podíváme na to, jaké vlastnosti má vlk.

Žáci budou ztvárňovat pohyby vlka, učitel poté cinkne na triangel a žáci se zastaví a předvedou danou emoci ve štronzu.

Vlk chodí po lese po čtyřech. CINK. Smutný vlk.

Vlk se postaví a jde po dvou nohách. CINK. Naštvaný vlk s vyceněnými zuby.

Vlk přeskakuje pařezy. CINK. Veselý vlk.

Vlk běhá po čtyřech. CINK. Zamyšlený vlk. (Přemýšlí nad tím, jak sežrat Karkulku.)

Vlk chodí po lese po čtyřech. CINK. Vyděšený vlk.

Vlk si poskakuje do vzduchu. CINK. Šťastný, jásající vlk.

Rozhovor s vlkem - učitel v roli

„Karkulka už jde pomalu lesem a za chvíli se setká s vlkem. Ale vy se s vlkem setkáte dřív než ona, a proto se ho můžete zeptat na otázky, které vás zajímají.“

Učitel si dá na hlavu uši vlka a stává se vlkem. Děti pokládají otázky vlkovi.

- Kam jdeš vlku?
- Sníš Karkulku?
- Co rád jíš?
- Máš nějaké kamarády?
- S čím si nejradši hraješ?

Karkulka se setkává s vlkem

Učitel převypráví část pohádky, ve které se Karkulka setkává s vlkem.

Text: „Karkulka šla cestou lesem a najednou si všimla, že kousek od cesty rostou krásné květiny. Chtěla je natrhat pro babičku, ale vzpomněla si na to, že jí maminka říkala, aby šla po cestě a nemá chodit mimo cestu. Karkulka nakonec ale maminčin rad neuposlechla a šla květiny natrhat. Najednou se ze křoví vynořil vlk. Vlk se ptal Karkulky, kam jde a co nese v košíku. Karkulka mu všechno řekla.“⁴⁴

Následuje rozhovor v kruhu. Učitel pokládá žákům otázky.

- Jak bychom se měli chovat, když potkáme cizího člověka?
- Měli bychom mu říci, kam jdeme?
- Měli bychom se s ním bavit?

Den vlka

Žáci ve skupinách vytvoří živé obrazy. V živých obrazech předvedou, co může vlk celý den dělat.

Učitel rozdělí žáky do skupin. Žáci ve skupinách se následně domluví, co budou předvádět. Každá skupina vytvoří živý obraz a ostatní skupiny hádají, co předvádějí.

⁴⁴ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

Reflexe

Na závěr proběhne reflexe v kruhu.

- Co jsme dnes prožili?
- Se kterou postavou jsme se seznámili?

Lekce 3.

Motivace

Učitel i připraví obrázek babičky a ten rozstříhá na několik částí, ty poté schová ve třídě. Úkol žáků je všechny části obrázku najít a obrázek poskládat. Následuje rozhovor v kruhu o obrázku.

- Co vidíš na obrázku?
- Čí den si dnes prožijeme?
- Jaká by babička měla být?

Co dělá babička celý den? - pantomima

Učitel pošeptá jednomu z žáků, co babička dělala. Žákův úkol je ostatním tuto činnost předvést pantomimicky. Ostatní žáci hádají, co babička dělá.

- Babička zametala smetí.
- Babička pletla.
- Babička vařila polévku.
- Babička jedla polévku.
- Babička spala.
- Babička si četla noviny.
- Babička si oblékala kalhoty.
- Babička šila.
- Babička si česala vlasy.
- Babička se myla.
- Babička šla natrhat květiny.

Příchod vlka

Učitel vypráví žákům další část pohádky.

Text: „Vlk šel lesem směrem k chaloupce, ve které bydlela babička. Vlk přišel k chaloupce a zaklepal na dveře. Vešel dovnitř a překvapenou babičku spolkl. Pak si na hlavu nasadil její čepec, na nos brýle a lehl si do postele. Zanedlouho dorazila k chaloupce i Karkulka. Zaklepal na dveře a vlk ji změněným hlasem pozval dovnitř. Karkulka přistoupila k posteli, ale babička se jí zdála nějaká divná.“⁴⁵

⁴⁵ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

- Co Karkulce přišlo na babičce zvláštní?

Rozhovor s vlkem převlečeným za babičku - horká židle

Co se Karkulce a vlkovi honí hlavou? Jak asi probíhal jejich rozhovor?

Učitel připraví jednu židli, na kterou si žáci postupně mohou sednout a mluvit v roli vlka nebo Karkulky. Pokud žáci nemají první nápad, začne učitel.

Vlk snědl Karkulku

Učitel vypráví další část pohádky.

Text: „Během rozhovoru Karkulky a vlka se najednou vlk zvedl, otevřel tlamu a překvapenou Karkulku snědl. Měl plné břicho a byl unavený. Vlk usnul a začal chrápat. Chrápal tak nahlas, že ho uslyšel myslivec, který chodil po lese. Bylo mu divné, že by babička takto chrápala, a proto se rozhodl jít se podívat, co se v chaloupce děje. Když přišel k chaloupce, podíval se oknem dovnitř a v posteli babičky uviděl vlka, který měl plné břicho a spal. Myslivce hned napadlo, co se stalo, a proto...“⁴⁶

Dokončení příběhu - živé obrazy

Učitel rozdělí žáky do skupin. Žáci mají ve skupinách za úkol vymyslet konec příběhu. Každá skupina pomocí živých obrazů předvede ostatním své dokončení příběhu. Živé obrazy žáci rozehrájí.

Reflexe (5 min)

- Co jsme dnes zažili?
- Se kterými postavami jsme se setkali?
- Jak pohádka končí?
- Dokážete celou pohádku převyprávět?

Reflexe bloku lekcí O Červené karkulce

Následovala série tří lekcí na téma pohádky O Červené karkulce. Při konání těchto lekcí panovala v této třídě vysoká nemocnost, a proto se lekcí účastnilo zhruba 10 až 12 žáků. Během těchto lekcí žáci pracovali ochotně, aktivně a se zájmem se zapojovali do všech aktivit. Při těchto lekcích nedocházelo k žádnému narušování příběhu. Žáky tyto lekce bavily natolik, že závěrem těchto lekcí vzniklo krátké divadelní představení, které jsme společně zahráli ostatním žákům prvních ročníků naší školy. Během lekcí žáci bez problémů přijímali učitele v roli, dodržovali základní pravidla hry. V závěrečné reflexi formulovali své myšlenky srozumitelně a jasně, dokázali rozpoznat bezpečné a nebezpečné chování ve vztahu k cizím lidem.

⁴⁶ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

6.5 Perníková chaloupka

Téma: Pohádka Perníková chaloupka

Početnost skupiny: 15-20 žáků

Čas: 45 minut

Cíle pro dramatickou výchovu:

Žák využívá pantomimu v roli k vyjádření pocitů a postojů dané role.

Žák rozumí pojmu herní role a rozlišuje vstoupení do role i vystoupení z role.

Žák ve skupině dokáže ztvárnit fotografii.

Cíle osobnostně-sociální:

Žák díky vlastnímu proniknutí a bytí ve fiktivním světě dané pohádky zaujme rozdílné postoje, prostřednictvím reflexe je dají do kontextu vlastních zkušeností.

Žák jednáním za postavy zažije úskalí nesprávného chování (co se stane, pokud půjdu k někomu cizímu).

Cíle výchovně-vzdělávací:

Žák spolupracuje ve skupině, dokáže společně s ostatními vyřešit daný problém.

Žák naslouchá, zapojuje se do debaty.

Žák na základě prožití příběhu dokáže říct, jak by se měl chovat při setkání s cizími lidmi.

Pomůcky:

Šátek, zástěra, kulisa Perníkové chaloupky (není nutná)

Motivace - Pařezová honička

Učitel vybere jednoho z žáků, který má dřívko a má za úkol všechny ostatní spolužáky chytit. Ten, kdo je chycen, si sedne na bobek a stává se z něj pařez. Ostatní ho můžou vysvobodit tím, že „pařez“ jednou obejde dokola.

Po nějaké chvíli vyměníme žáka, který má dřívko.

Cesta do lesa

Učitel v roli tatínka dává pokyny žákům.

„Jeníčku, Mařenko, děti moje. Pojdte, půjdeme spolu do lesa. Já pokácím nějaké stromy, abychom měli čím topit a vy mezi tím můžete nasbírat jahody a borůvky. Maminka nám z nich jistě upeče koláč. A když se pošťstí najdete třeba i nějakou houbu.“⁴⁷

Žáci jsou společně s učitelem do lesa. Učitel upozorňuje na pařezy, které musí překročit, na měkký mech a další věci, se kterými se můžeme v lese setkat.

„Dětičky, tady na mýtině můžete hledat borůvky a jahody. Já budu kousek odtud. Nikam dál nechodte, ať se neztratíte.“

Učitel vystoupí z role a dál vypráví:

⁴⁷ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

„Děti sbíraly jahody, spoustu z nich i snědly. Nakonec si sedly a snědly i svačinu, kterou s sebou dostaly. Najednou se jim začaly zavírat oči a usnuly. Když se probudily, byla už tma a již neslyšely ani tatínka kácet stromy. Byly samy v lese.“⁴⁸

Strašidelný les

Učitel vypráví text a z žáků se stanou stromy.

„Nyní se společně přesuneme do strašidelného lesa. Tento les je starý a rostou zde zvláštní stromy. Každý z vás se nyní stane jedním takovým stromem. Stromy mají zakroucené větve. Také rostou blízko sebe, ale i přes to jde mezi nimi projít. Najednou se les začal halit do tmy a z lesa se začaly ozývat strašidelné zvuky (žáci si zavřou oči a přidají nějaký zvuk lesa). Také se té noci přidal vítr, který hýbal stromy do všech stran (učitel rozpohybuje žáky - koriguje jejich pohyby, aby nebyly příliš prudké).“

Nyní učitel nabídne žákům, zda si některý z nich nechce zkusit lesem projít. Dobrovolníkovi zaváže oči šátkem a ten si může cestu lesem vyzkoušet. Učitel sleduje a dle potřeby dobrovolníkovi pomůže.

Perníková chaloupka

„Mařenka s Jeníčkem bloudili lesem, ale najednou Jeníček uviděl v dáli světýlko. Děti se rozhodly, že půjdou za světýlkem. Šly pomalu, protože byla černá tma. Nakonec se dostaly na mýtinu, kde stála zvláštní chaloupka. Celá chaloupka byla postavená z perníku. Jeníček s Mařenkou měli veliký hlad, a tak Jeníček vylezl na střechu a začal loupat perníčky. Když tu najednou...“

Učitel v roli Ježibaby: „Kdopak mi to tady loupe perníček? Á vidím vás, pojd' dolů chlapče a ty dívenko neboj se, nemusíš se schovávat. Pojd'te ke mně do chaloupky, určitě máte hlad a je vám zima. Dám vám najíst a můžete se ohřát.“

Učitel vystoupí z role Ježibaby a dál vypráví: „Jeníčkovi a Mařence byla opravdu zima a měli veliký hlad. Babička se na ně mile usmívala a děti neváhaly a šly za babičkou do chaloupky.“⁴⁹

U Ježibaby v chaloupce

Učitel položí otázku: Co se odehrávalo v chaloupce? Následně rozdělí žáky do skupin a ti mají za úkol vytvořit fotografii, která vyjadřuje to, co se odehrávalo v chaloupce u Ježibaby. Pokud si některé skupiny nevědí rady, může jim učitel napomoc.

Např.:

První den u Ježibaby, Mařenka uklízí a Jeníček jí.

Ježibaba sedí na lopatě.

Jeníček a Mařenka utíkají z chaloupky.

Každá skupina předvede svojí fotografii a ostatní skupiny hádají, co se na fotografii odehrává. Pokud u některé fotografie nemůžou žáci uhodnout, co ztvárňuje, může daná skupinka pomoci tím, že fotografii rozehraje.

⁴⁸ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

⁴⁹ MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

Reflexe

Učitel sedí s žáky na koberci a pokládá otázky. Žáci odpovídají, dávají si navzájem prostor, popřípadě si mohou posílat míček.

- Co jste dnes zažili?
- Jakou pohádku jste si prožili?
- Zachoval se Jeníček s Mařenkou správně, když vešli do chaloupky za Ježibabou?
- Jak bychom se měli chovat v takovéto situaci?
- Měli bychom jít s neznámým člověkem?

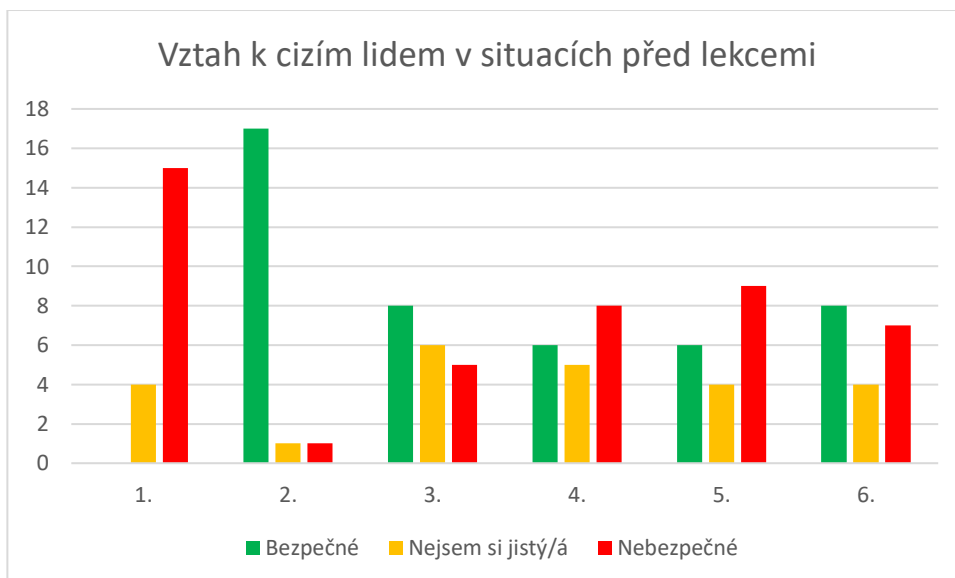
Reflexe lekce Perníková chaloupka

Na závěr proběhla lekce Perníková chaloupka. Do jednotlivých aktivit lekce se žáci zapojovali aktivně, tvořivě a se zájmem. Žáci dodržovali základní pravidla hry, akceptovali učitele v roli, respektovali vstoupení a vystoupení do role. Na začátku lekce se povedlo žáky dobře motivovat, a proto následně během aktivity Perníková chaloupka žáci ochotně vstoupili za ježibabou do chaloupky. V závěrečné reflexi se žáci vyjadřovali jasně, srozumitelně a dokázali pojmenovat bezpečné a nebezpečné chování ve vztahu k cizím lidem

7 Reflexe dramatických lekcí a vyhodnocení žákovských dotazníků

Dramatické lekce proběhly v 1.C Základní škole v Plané.

Před zahájením první lekce dostali žáci obrázkový dotazník (viz Příloha 4), ve kterém byli uvedené různé situace z běžného života. Žáci měli za úkol situace zhodnotit a pomocí metody semaforu rozhodnout, zda jsou dané situace dle jejich názoru bezpečné (zelená barva), nebezpečné (červené) a pokud si nebyli jisti označili danou situaci oranžovou barvou. Každý obrázek obsahoval jednu situaci a ke každé z nich dostali žáci krátký popis, který jim pomohl se zhodnocením. Celkem dotazník vyplnilo 19 žáků.

Graf č. 1

Z grafu číslo 1 vyplývá, že u některých situací byli žáci rozpolceni téměř na stejně početné skupiny. Žáci si v některých případech nebyli jisti, zda se jedná o situaci bezpečnou či nebezpečnou, nedokázali se rozhodnout.

Během probíhajících lekcí žáci pracovali dle pokynů, spolupracovali s nadšením. V této třídě se nachází žáci s ADHD. Jeden z těchto žáků má velké problémy s dodržováním pravidel a pokud se účastnil lekcí, bylo náročné dané lekce vést. Tento žák se účastnil pouze dvou lekcí, protože během konání ostatních byl nemocný. V případě, kdy tento žák chyběl, lekce probíhaly dle plánu a dovedly se úspěšně ke konci.

Během reflexí jednotlivých lekcí dokázali žáci objektivně zhodnotit proběhlou lekci, odpovídali na dané otázky srozumitelně a v celých větách. Po každé lekci byli žáci schopni popsat správné a nesprávné chování při setkání s cizími lidmi.

Praktickou část jsem zahájila lekcí Neposlušná kůzlátka. V této lekci žáci neměli problém přijmout učitele v roli, chápali vstoupení a vystoupení z role – tato skutečnost jim byla několikrát vysvětlena, vždy s odkazem na zástupný kostým, v tomto případě uši vlka. Během aktivit žáci dodržovali základní pravidla hry, dokázali pantomimicky ztvárnit aktivity kůzlátek, když zůstala sama doma. Během rozhovoru kozy a kůzlátka žáci přijali kolektivní roli a dokázali radit kůzlátkům, jak se mají chovat, když zůstanou sama doma. Během komunikačního kruhu dokázali žáci jasně formulovat své názory.

Jako další lekce proběhla lekce O Budulínkovi. Během této lekce všichni žáci spolupracovali ochotně, byli aktivní a do aktivit se zapojovali s nadšením. V této lekci celkově žáci pracovali tvořivě a přicházeli se zajímavými nápady, jak zachránit Budulínka. Žáci bez velkých problémů přijali učitele v roli, chápali vstoupení a vystoupení do role. Během závěrečné reflexe dokázali formulovat své názory srozumitelně a jasně. Dokázali říci, jak se měl Budulínek zachovat a také co udělal špatně.

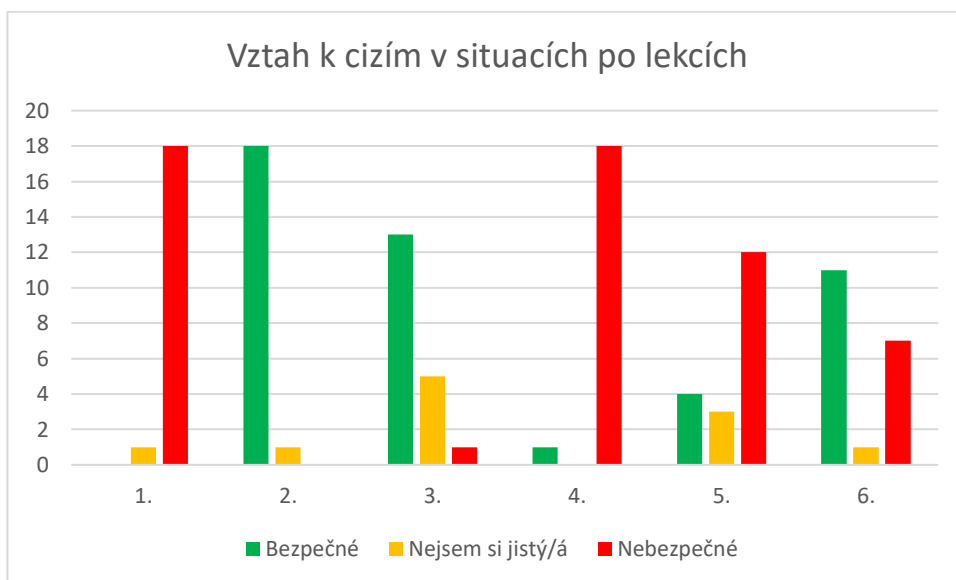
Další lekcí byla lekce O Smolíčkovi. Během této lekce žáci opět pracovali ochotně, zapojovali do aktivit s nadšením. Během této lekce byl jeden žák, který nedokázal udržet delší dobu pozornost a poté nedokázal dodržovat stanovená pravidla. Bohužel se to odrazilo na průběhu lekce. V této lekci se zcela nezdařila aktivita, kdy se učitel převtělil do role jezinky. Během této aktivity žáci zarytě nechtěli jezinky pustit do chaloupky – myslím si, že v případě, kdyby zmíněný žák nerušil prožitek, nechali by se ostatní žáci zmanipulovat příběhem. V této situaci jsem si poradila tak, že jsem žákům daný úryvek příběhu přečetla z knihy a pohádku jsme si společně dovyprávěli. I přes narušení plánu lekce dokázali žáci lekci objektivně zhodnotit. Během závěrečné reflexe žáci formulovali své názory jasně a srozumitelně, dokázali říct, jaké chování Smolíčka bylo správné a které ne.

Následovala série tří lekcí na téma pohádky O Červené karkulce. Při konání těchto lekcí panovala v této třídě vysoká nemocnost, a proto se lekcí účastnilo zhruba 10 až 12 žáků. Během těchto lekcí žáci pracovali ochotně, aktivně a se zájmem se zapojovali do všech aktivit. Při těchto lekcích nedocházelo k žádnému narušování příběhu. Žáky tyto lekce bavily natolik, že závěrem těchto lekcí vzniklo krátké divadelní představení, které jsme společně zahráli ostatním žákům prvních ročníků naší školy. Během lekcí žáci bez problémů přijímali učitele v roli, dodržovali základní pravidla hry. V závěrečné reflexi formulovali své myšlenky srozumitelně a jasně, dokázali rozpoznat bezpečné a nebezpečné chování ve vztahu k cizím lidem.

Na závěr proběhla lekce Perníková chaloupka. Do jednotlivých aktivit lekce se žáci zapojovali aktivně, tvořivě a se zájmem. Žáci dodržovali základní pravidla hry, akceptovali učitele v roli, respektovali vstoupení a vystoupení do role. Na začátku lekce se povedlo žáky dobře motivovat, a proto následně během aktivity Perníková chaloupka žáci ochotně vstoupili za ježibabou do chaloupky. V závěrečné reflexi se žáci vyjadřovali jasně, srozumitelně a dokázali pojmenovat bezpečné a nebezpečné chování ve vztahu k cizím lidem.

Celkově jsem v jednotlivých lekcích volila na začátek lekce nějaký typ honičky. Volila jsem takto proto, že je třída živá a potřebovala jsem, aby se na začátku vybouřili a naladili se na příběh. Celkově hodnotím proběhlé lekce kladně, v každé lekci jsem společně s žáky naplnila stanovené cíle.

Po ukončení lekcí dostali žáci stejný dotazník jako před zahájením lekcí. V dotazníku odpovídalo 19 žáků.

Graf č. 2

Z grafu číslo dvě můžeme vyčíst, že u všech situacích došlo ke změně. Žáci si již ve většině případů byli jisti, jaké chování je bezpečné a jaké nebezpečné. Pouze u situací číslo 5 a 6 nedošlo zřejmě ke správnému pochopení obrázků, i přes to, že žákům byly vysvětleny, a došlo k opačným výsledkům. V tomto případě většina žáků označila situaci číslo 5 jako nebezpečnou a číslo 6 za bezpečnou.

Závěrem lze tedy říci, že dramatická výchova je nápomocna k pochopení tématu vztah k cizím lidem.

8 Zpracování výzkumu

Pozorovatelné hodnoty, které jsme získaly při rozhovorech jsme zpracovali metodou kvalitativní analýzy s hlavní technikou otevřeného a tematického kódování.

Při zpracování dat jsme se při volbě segmentace a volbě kódů soustředili pouze na hlavní jevy. Doplnkové jevy jsme použili ke stanovení dimenzí a vlivů, pokud se nám zdála sporná interpretace základních pojmů.

8.1 Otevřené kódování

Na základě otevřeného kódování jsme si stanovili následující hlavní kategorie, které byly podrobeny systemizaci.

Kategorie 1. Dramatická výchova

Kategorie 2. Metody dramatické výchovy

Kategorie 3. Pohádka

Kategorie 4. Cizí lidé

Respondent A

Respondentka A využívá dramatickou výchovu ve výuce českého jazyka, prvouky a ve výuce angličtiny. Sama se nepovažuje za odborníka na dramatickou výchovu. Z metod dramatické výchovy uvádí hraní divadla, krátké scénky, pantomimu. Při dalším dotazování uvádí živé obrazy a učitele v roli. Dramatickou výchovu využívá ke zpracování různých témat. Například uvádí různé pověsti, pantomimu na téma povolání, různé situace v dopravní výchově, dramaturgie různých pohádek. Dramatickou výuku využívá nejvíce v hodinách českého jazyka, snaží se ji využívat jednou týdně.

Respondentka se s dramatickou výchovou a jejími metodami setkala okrajově při studiu na VŠ. Nápady čerpá od kolegyně, z knih a různé hotové nápady na internetu. V budoucnu by se v této oblasti chtěla dále vzdělávat. Respondentka uvádí, že dramatická výchova pozitivně ovlivňuje děti, že se dobře rozvíjí vzájemné vztahy mezi dětmi. Vnímá, že tyto činnosti děti baví a sblížuje je s dětmi. Respondentka vnímá jako pozitivní, že při dramaturgii děti hodně mluví a pozitivně to ovlivňuje jejich komunikační schopnosti.

Respondentka často využívá při vyučování pohádku. Každé ráno čte dětem kousek z pohádkové knížky. Na začátku školního roku s dětmi dramaturgovala pohádku O veliké řepě. Ráda pracuje s klasickými pohádkami, například O Červené Karkulce, O Smolíčkovi, Hrncečku vař. Používá při práci obrázkové osnovy. Respondentka vnímá, že děti mají jiné oblíbené pohádky např. Ledové království. Respondentka uvádí, že děti špatně rozlišují mezi žánry, co je pohádka, fantasy film apod. Respondentka uvádí, že dle jejího názoru, má pohádka funkci zábavnou i výchovnou. Jako důležité vnímá, aby pohádka měla dobrý konec. Aby dobro bylo odměněno a zlo potrestáno. Dle respondentky se děti často ztotožňují s hlavními hrdiny. Pohádku vnímá jako možnost pozitivního ovlivnění dětí. Děti se u pohádky pobaví, poučí, rozvíjí si své řečové dovednosti. Dle respondentky nemají pohádky negativní dopad na dítě, pokud jsou vhodně zvolené. Dle respondentky nejsou například vhodné původní pohádky bratří Grimmů. Jako pomůcky k práci s pohádkou využívá hlavně knihy a interaktivní tabuli. Děti na činnosti s pohádkou reagují dobře, pro děti je pohádka přirozená.

Pohádku a dramaturgii respondentka využívá i při zpracování tématu – setkání s cizím člověkem. Využívá k tomu například pohádku O Smolíčkovi. Toto téma se propojené v českém jazyce a prvouce. Dle jejího názoru jsou děti dostatečně a často poučeny o chování

k cizím lidem. Respondentka si myslí, že malé děti jsou snadno ovlivnitelné a není si jistá, zda by se nenechali nalákat.

Respondent B

Respondentka B využívá dramatickou výchovu ve výuce českého jazyka, prvouky a ve výuce matematiky i při řešení slovních úloh. Dále využívá dramatickou výchovu při tělocviku, v hudební výchově. Z metod dramatické výchovy uvádí hraní divadla, pantomimu, učitele v roli. Dramatickou výchovu využívá ke zpracování různých témat. Často využívá při dramatické výchově pohádku. S dramatickou výchovou se setkala při studiu na vysoké škole.

Nápady čerpá od kolegyně, od přátel, z učebnic a knih. V budoucnu neplánuje se v této oblasti dále vzdělávat. Respondentka uvádí, že ji dramatická výchova ovlivnila. Našla v sobě něco, co netušila, že umí, že zvládne předstoupit před žáky a dovedla se vložit do role.

Respondentka často využívá při vyučování pohádku. S pohádkami pracuje ráda, protože se tam dají ukázat různé povahy. Jako oblíbenou pohádku, se kterou ráda pracuje je Povídání ovčí babičky. Respondentka uvádí, že dle jejího názoru, má pohádka funkci výchovnou. Respondentka si myslí, že pohádky dovedou děti dělat lepšími. Na pohádkách dětem hodně vysvětluje o lidských vlastnostech. Jako důležité vnímá, aby pohádka měla dobrý konec. Aby dobro bylo odměněno a zlo potrestáno, hlavně pro mladší děti. U starších dětí to nepovažuje za tolik důležité, aby to bylo hned zřejmé, starší děti by o tom měly přemýšlet. Dle respondentky se děti často projektují do hlavního hrdiny. Pohádku vnímá jako možnost pozitivního ovlivnění dětí, děti v ní najdou ponaučení, uklidnění, že vše dobře dopadne. Dle respondentky mohou mít pohádky negativní dopad na dítě, pokud dítě uvěří nadpřirozenosti. Jako pomůcky k práci s pohádkou využívá hlavně knihy a internet k pouštění pohádek. S dětmi také využívá různé kulisy. Děti pracují rády s pohádkou.

Dramatizaci respondentka využívá i při zpracování tématu – setkání s cizím člověkem. Využívá k tomu reálné situace. Ve škole využívají i různé preventivní programy na toto téma. Dle jejího názoru jsou děti dostatečně a často poučeny o chování k cizím lidem. Uvádí, že děti bezvadně umí teorii, ale není si jistá, že zvládnou reálnou situaci, pokud se do ní dostanou. Respondentka uvádí, že děti často chodí na různé volnočasové aktivity např. na hasiče, na skauty a zde jsou také poučeny o bezpečném chování při setkání s cizím člověkem.

Respondent C

Respondentka C využívá dramatickou výchovu v různých předmětech. Ve výuce českého jazyka, hlavně do literární výchovy a v prvouce. Z metod dramatické výchovy uvádí hraní divadla, čtení po rolích, dramatizaci. Při dalším dotazování uvádí, že slyšela o metodě živých obrazů. Dramatickou výchovu využívá ke zpracování různých témat. Například uvádí různé situace v dopravním prostředku, volání na tísňová volání, jak se mají představit, dramatizace různých pohádek. Dramatickou výuku využívá nejvíce v hodinách českého jazyka, při literární výchově.

Respondentka se s dramatickou výchovou a jejími metodami setkala okrajově při studiu na VŠ, měla předmět literárně – dramatická výchova. Nápady čerpá z knih, z různých čítanek. V budoucnu se nebrání novým teoretickým znalostem. Respondentka uvádí, že ji dramatická výchova ovlivnila, protože člověka ovlivňuje hodně věcí, se kterými se setkává v životě. Vnímá, že tyto činnosti děti baví. Jako pomůcky pro dramatickou výchovu

nejčastěji využívá knihy, obrázky, různé masky (škrabošky). Občas využívá interaktivní tabuli.

Respondentka často využívá při vyučování pohádku, protože k pohádce mají malé děti nejbliž. V první třídě pokračuje s tím, co už děti znají. Oblíbená je pohádka O veliké řepě. Respondentka ráda využívá pohádky o zvířátkách. Respondentka uvádí, že se dětem líbí pohádky, se kterými pracují. Respondentka uvádí, že dle jejího názoru, má pohádka funkci vzdělávací a další funkce, přesně neuvádí které. Jako důležité vnímá, aby pohádka měla dobrý konec, aby se děti z pohádky ponaučily. Při čtení pohádek si děti zdokonalují svoje čtecí schopnosti. Dle respondentky se děti často ztotožňují s hlavními hrdiny. Měl by to být hrdina, ke kterému si děti vytvoří vztah. Líbí se jim, jak se hrdina chová. Dle respondentky nemají pohádky negativní dopad na dítě, pokud jsou vhodně zvolené. Dle respondentky nejsou například vhodné „drsné“ pohádky, některé citlivé děti mohou negativně reagovat i na vlkovo rozpárané břicho. Jako pomůcky k práci s pohádkou využívá hlavně knihy a interaktivní tabuli, masky. Děti na činnosti s pohádkou reagují dobře, pro děti je pohádka přirozená.

Pohádku a dramatizaci respondentka využívá i při zpracování tématu – setkání s cizím člověkem. Využívá k tomu například pohádku O kůzlátkách. Toto téma se propojené v českém jazyce a prvouce. Dle jejího názoru jsou děti dostatečně poučeny o chování k cizím lidem. Respondentka si není jistá, jestli by děti dokázaly odmítnout lákavou nabídku.

Respondent D

Respondentka D využívá dramatickou výchovu v různých předmětech. Ve výuce českého jazyka, v literární výchovy a v prvouce. Pod pojmem dramatická výchova si respondentka představuje spojení mluveného slova, tance, písně a hry. Z metod dramatické si nejprve žádné nevybavuje. Při dalším dotazování uvádí hraní divadla, improvizaci, pantomimu, dramatizaci, živé obrazy. Dramatickou výchovu využívá ke zpracování různých témat. Například uvádí cestu do školy, ze školy. Dramatickou výuku využívá nejvíce v hodinách českého jazyky, při literární výchově, kde používá pohádky, příběhy a bajky. Také v prvouce v nauce o člověku, o přírodě, o zvířatech.

Respondentka se s dramatickou výchovou a jejími metodami setkala okrajově při studiu na VŠ. S dramatickou výchovou se také setkala na kurzu Sfumato (splývavé čtení), kde byly různé příběhy, které se mohou zdramatizovat, mohou se zahrát. Nápady čerpá od kolegyň, z internetu, z Učitelnice. V budoucnu si chce rozšířit své vědomosti v oblasti dramatické výchovy. Respondentka uvádí, že ji dramatická výchova ovlivnila, sblížila ji více s žáky. Více si porozuměli navzájem a stmelil se kolektiv. Vnímá, že tyto činnosti děti baví, děti se do dramatizace rády zapojují.

Respondentka často využívá při vyučování pohádku, protože dle respondentky je celý první stupeň o pohádce. V první třídě pokračuje s tím, co už děti znají. Respondentka ráda využívá pohádky J. K. Erbena, B. Němcové. Respondentka má ráda klasické pohádky O Jeníčkovi a Mařence, O Smolíčkovi. Dle respondentky mají děti jiné oblíbené pohádky, než má ona. Děti ji seznamují se svými oblíbenými pohádkami. Respondentka uvádí, že dle jejího názoru, má pohádka funkci rozvoje fantazie, uklidnění, navození dobré nálady. Jako důležité vnímá, aby pohádka měla dobrý konec. Dle respondentky je pro děti hlavní hrdina důležitý. Pohádky přinášejí dětem pozitiva, jak uvádí respondentka, jsou důležité pro rozvoj fantazie, rozvoj slovní zásoby. Dle respondentky mohou mít pohádky negativní dopad na dítě, pokud jsou například vyprávěny hodně dramatickým způsobem. Mohlo by to u

citlivého dítěte vyvolat pocit úzkosti. Jako pomůcky k práci s pohádkou využívá hlavně knihy, interaktivní tabuli, CD. Také s dětmi vyrábí divadelní loutky z papíru, s většími dětmi maňásky.

Pohádku a dramatizaci respondentka využívá i při zpracování tématu – setkání s cizím člověkem. Využívá k tomu například pohádku O Smolíčkovi. Pohádka může dětem přinést poučení, že ne každý je kamarád. I někdo, kdo se k nám chová hezky, něco nám nabízí, tak nemusí být hodný a slušný člověk. Dle jejího názoru jsou děti dostatečně poučeny o chování k cizím lidem. Respondentka si myslí, že děti by se „nalákat“ nenechaly, ale několik naivních dětí ve třídě má, u těch si není jistá.

Respondent E

Respondentka E využívá dramatickou výchovu v různých předmětech. Ve výuce českého jazyka, v literární výchovy, v prvouce a v angličtině. Pod pojmem dramatická výchova si respondentka představuje improvizaci, čtení po rolích, pantomimu. Z metod dramatické uvádí dramatizaci, scénky, pantomimu, čtení po rolích. Dramatickou výchovu využívá ke zpracování různých témat. Například uvádí hru na řemesla, u lékaře, povolání, zpracování různých pohádek. Dramatickou výuku využívá nejvíce v hodinách českého jazyka, při literární výchově, kde používá pohádky. Také v prvouce a v hodinách angličtiny, různé konverzace, rozhovory, předvádění pocitů.

Respondentka se s dramatickou výchovou a jejími metodami setkala už na základní škole jako žákyně a potom při studiu na vysoké škole. Nápady čerpá z knih, když vidí nějaký text, inspiruje i samotná látka. Respondentka si myslí, že její znalosti dramatické výchovy nejsou úplně dostačující, jak uvádí, vždy se dá něco zlepšit. Respondentka uvádí, že ji dramatická výchova neovlivnila, co se týká vztahu k žákům nebo k sobě samé. Vnímá, že tyto činnosti děti baví, děti jsou při dramatických činnostech nadšené, chtějí se zapojit, baví je to.

Respondentka často využívá při vyučování pohádku, protože dle respondentky se tomu v první třídě nelze vyhnout, ale má tyto činnosti ráda a těší se, až budou s dětmi číst po rolích. Respondentka má ráda klasické pohádky Tři oříšky, Červenou Karkulku. Dle respondentky mají děti jiné oblíbené pohádky, než má ona, protože je to už jiná generace. Dle mínění respondentky mají děti oblíbené animované pohádky a už nejsou moc zvyklé si pohádky číst. Respondentka uvádí, že dle jejího názoru, má pohádka funkci výchovnou, slouží k rozšíření slovní zásoby, pomáhá rozvíjet fantazii. Jako důležité vnímá, aby pohádka měla dobrý konec. Aby v pohádce bylo jasně vymezeno dobro a zlo. Dle respondentky je pro děti hlavní hrdina důležitý. Děti se ztotožňují s hlavním hrdinou. Chlapci touží být Honzou nebo princem a holčičky zase princeznami. Pohádky přinášejí dětem pozitiva, jak uvádí respondentka, děti si uvědomují, co je dobro a zlo, rýsují se jim jejich vlastní povahové vlastnosti, jejich názory. Dle respondentky mohou mít pohádky negativní dopad na dítě, pokud je nevhodně zvoleno téma. Jako pomůcky k práci s pohádkou využívá hlavně knihy, obrázková pexesa, CD.

Pohádku a dramatizaci respondentka využívá i při zpracování tématu – setkání s cizím člověkem. Toto téma zpracovává hlavně v prvouce. Pohádka může dětem pomoci, aby věděly, jak se mají chovat k cizím lidem. Dle jejího názoru jsou děti dostatečně poučeny o chování k cizím lidem. Respondentka si myslí, že některé děti by se možná „nalákat“ nechaly.

Respondent F

Respondentka F využívá dramatickou výchovu ve výuce v různých předmětech. Ve škole, v které respondentka působí je dramatická výchova zařazena v ŠVP jako samostatný předmět. Z metod dramatické výchovy uvádí vyprávění příběhu, hraní si na role, nebo zrcadlení něčeho. Při dalším dotazování uvádí živé obrazy. Dramatickou výchovu využívá ke zpracování různých témat. Dramatickou výuku využívá nejvíce v hodinách českého jazyky, snaží se, aby děti měly prožitek příběhu. Pomocí dramatické výchovy často řeší různé problémové situace. Problém se snaží přenést do příběhu, kdy se potom neřeší problém dítěte, ale řeší postavu.

Respondentka se s dramatickou výchovou a jejími metodami setkala při studiu na VŠ. Nápady čerpá z lekcí na VŠ, účastní se i dobrovolných seminářů. Náměty jí přináší i každodenní praxe. V budoucnu by se v této oblasti chtěla dále vzdělávat. Respondentka uvádí, že dramatická výchova pozitivně ovlivňuje děti, děti dramatická výchova baví. Respondentka uvádí, že ve své praxi hodně využívá knihu od Evy Svobodové – Metody dramatické výchovy. Respondentka se cítí hodně ovlivněna dramatickou výchovou, ve své praxi ji hodně zařazuje. Pomocí dramatické výchovy chce dětem zprostředkovat prožitek, uvádí, že se tím dá odbourat spousta bloků. Respondentka si myslí, že při využívání dramatické výchovy by neměly být rizika, je to o učiteli, o jeho přístupu.

Respondentka často využívá při vyučování pohádku. Dle respondentky se dá pohádka velmi vhodně využít v dramatické výchově. Na pohádce se dá vysvětlit hodně věcí. Respondentka nepreferuje žádnou pohádku, uvádí, že nemá jednu nejoblíbenější. Respondentka vnímá, že děti mají jiné oblíbené pohádky než ona. Respondentka uvádí, že děti často čtou knihy, protože je čte kamarád nebo starší sourozenec a že ne vždy jsou tyto knihy vhodně zvoleny. Jako příklad uvádí prvňáčka, který čte Harryho Pottera. Respondentka uvádí, že dle jejího názoru, má pohádka funkci při rozvíjení fantazie a při rozšiřování slovní zásoby. Děti přemýšlí, jak řešit různé situace. Jako důležité vnímá, aby pohádka měla dobrý konec. Aby dobro bylo odměněno a zlo potrestáno. Dle respondentky se děti často ztotožňují s hlavními hrdiny a prožívají jeho pocity. Dle respondentky nemají pohádky negativní dopad na dítě, pokud jsou vhodně zvolené. Dle respondentky nejsou všechny knihy stejně kvalitní. Jako pomůcky k práci s pohádkou využívá hlavně knihy, pohádky také poslouchají v audio formě, někdy se na pohádky dívají, při práci s pohádkou využívá i různé obrázky. Děti na činnosti s pohádkou reagují dobře, pro děti je pohádka přirozená.

Pohádku a dramatizaci respondentka využívá i při zpracování tématu – setkání s cizím člověkem. Podle respondentky může pohádka pomoci dětem lépe pochopit, jak se mají chovat k cizím lidem. Dle jejího názoru jsou děti dostatečně a často poučeny o chování k cizím lidem. Respondentka si myslí, že pokud by děti měly někoho pučit, jak se má chovat, že by to zvládly dobře. Ale pokud by došlo na reálnou situaci, tak si myslí, že by se „nechaly nalákat“.

Respondent G

Respondentka G využívá dramatickou výchovu v různých předmětech. Ve výuce českého jazyka, v literární výchově a prvouce. Pod pojmem dramatická výchova si respondentka představuje dramatizaci, čtení po rolích, scénky, divadlo. Z metod dramatické uvádí dramatizaci, pantomimu, čtení po rolích. Dramatickou výchovu využívá ke zpracování různých témat. Například uvádí téma člověk v prvouce, etickou výchovu, zpracování

různých pohádek. Dramatickou výuku využívá nejvíce v hodinách českého jazyky, při literární výchově, kde používá pohádky. Také v prvouce ve vhodných tématech.

Respondentka se s dramatickou výchovou a jejími metodami setkala při studiu na střední pedagogické škole a potom při studiu na vysoké škole. Nápady čerpá z metodik k ucelené řadě učebnic od Nové školy a také z třicetileté praxe. Respondentka si myslí, že její znalosti dramatické výchovy nejsou úplně dostačující. Respondentka uvádí, že ji dramatická výchova neovlivnila, co se týká vztahu k žákům nebo k sobě samé. Vnímá, že tyto činnosti děti baví, děti jsou při dramatických činnostech nadšené, chtějí se zapojit, baví je to, je to pro ně zpestření. Jako pomůcky při dramatické výuce využívá maňásky.

Respondentka často využívá při vyučování pohádku, protože dle respondentky je na čem stavět. Pohádky jsou dětem známé už z mateřské školy. Oblíbená pohádka respondentky je Zlatovláska. Dle respondentky mají děti jiné oblíbené pohádky, než má ona, protože je to už jiná generace. Děti pohádky rády poslouchají. Respondentka uvádí, že dle jejího názoru, má pohádka funkci zábavnou, děti mají při zpracování pohádky pocit bezpečí, má i funkci výchovnou, pomáhá rozvíjet fantazii. Jako důležité vnímá, aby pohádka měla dobrý konec. Aby v pohádce bylo jasně vymezeno dobro a zlo. Dle respondentky je pro děti hlavní hrdina důležitý. Děti se ztotožňují s hlavním hrdinou. Hlavní hrdina by měl být kladný. Pohádky přinášejí dětem pozitiva, jak uvádí respondentka, děti jsou v bezpečném prostředí. Dle respondentky mohou mít pohádky negativní dopad na dítě, pokud je nevhodně zvoleno téma. Jako pomůcky k práci s pohádkou využívá hlavně knihy, CD, maňásky.

Pohádku a dramatizaci respondentka využívá i při zpracování tématu – setkání s cizím člověkem. Toto téma zpracovává dramatizací. Pohádka může dětem pomoci, aby věděly, jak se mají chovat k cizím lidem. Dle jejího názoru jsou děti dostatečně poučeny o chování k cizím lidem. Respondentka si myslí, že děti už jsou dostatečně zralé a „nalákat“ by se nenechaly.

Respondent H

Respondentka H využívá dramatickou výchovu v různých předmětech. Ve výuce českého jazyka, v literární výchově a prvouce. Pod pojmem dramatická výchova si respondentka představuje vyvození nějaké životní situace, kterou děti pomocí dramatické výchovy pochopí. Z metod dramatické uvádí dramatizaci, pantomimu, čtení po rolích. Nejčastěji zařazuje komunikaci, rozhovor, vyprávění, spolupráci a problémové úkol. Dramatickou výchovu využívá ke zpracování různých témat. Například uvádí téma dopravní výchovy v prvouce, zpracování různých pohádek v českém jazyce. Dramatickou výuku využívá nejvíce v hodinách českého jazyky, při literární výchově, kde používá pohádky. Také v prvouce ve vhodných tématech.

Respondentka se s dramatickou výchovou a jejími metodami setkala při studiu na vysoké škole. Nápady čerpá z různých životních situací. Respondentka si myslí, že její znalosti dramatické výchovy nejsou úplně dostačující. Respondentka uvádí, že ji dramatická výchova neovlivnila, co se týká vztahu k žákům nebo k sobě samé. Vnímá, že tyto činnosti děti baví.

Respondentka často využívá při vyučování pohádku, protože dle má pohádka jasná pravidla, která nějak končí a chceme tam děti dovést. Oblíbená pohádka respondentky je Popelka. Dle respondentky mají děti jiné oblíbené pohádky, než má ona. Respondentka uvádí, že dle jejího názoru, má pohádka funkci zábavnou, děti se učí naslouchat, učí se reprodukovat získané informace. Jako důležité vnímá, aby pohádka měla dobrý konec. Aby

v pohádce bylo jasně vymezeno dobro a zlo. Dle respondentky je pro děti hlavní hrdina důležitý. Hlavní hrdina by měl být kladný. Pohádky přinášejí dětem pozitiva, jak uvádí respondentka. Dle respondentky mohou mít pohádky negativní dopad na dítě, pokud je nevhodně zvoleno téma. Jako pomůcky k práci s pohádkou využívá hlavně knihy, názorné materiály, obrázky a loutky.

Pohádku a dramatizaci respondentka využívá i při zpracování tématu – setkání s cizím člověkem. Toto téma zpracovává dramatizací. Pohádka může dětem pomoci, aby věděly, jak se mají chovat k cizím lidem. Dle jejího názoru jsou děti dostatečně poučeny o chování k cizím lidem. Respondentka si myslí, že děti by se nechaly „nalákat“, ještě v nich ponaučení není dostatečně upevněné.

9 Shrnutí a interpretace získaných dat

Pro shrnutí a interpretaci získaných dat jsem zvolila postup celkového vyhodnocení jednotlivých kategorií. U jednotlivých kategorií uvádím skutečnosti, které jsem zjistila.

Dramatická výchova

Oslovené respondentky využívají dramatickou výchovu často v českém jazyce, v prvouce, jedna respondentka uvádí i angličtinu. Dramatická výchova není ukotvena jako samostatný předmět ve školách, kde respondentky pracují. Výjimkou je respondentka, která pracuje na soukromé demokratické škole, zde je dramatická výchova jako samostatný předmět uvedena už od prvního ročníku. Dramatická výchova je využívána při zpracování nejrůznějších témat. Pro děti je dramatická výchova zábavou i poučením, rozvíjí fantazii a slovní zásobu. Náměty k dramatické výchově respondentky získávají z knih, z metodik a ze životních zkušeností. Většina respondentek se s dramatickou výchovou setkala při studiu na vysoké škole.

Metody dramatické výchovy

Většina respondentek měla obtíže při správném pojmenování metod dramatické výchovy. Po dalším dotazování respondentky uvádí nejčastěji dramatizaci, scénky, čtení rolí, pantomimu. Méně často uvádí učitele v roli. Respondentky uvádí, že jejich znalosti v oblasti dramatické výchovy by se mohly zlepšit.

Pohádka

Všechny respondentky ve své práci využívají pohádku. Pohádka je pro mladší děti zábavná, poučná, pomáhá rozvíjet fantazii a slovní zásobu. Respondentky uvádí, že je důležité, aby v pohádce bylo jasně vymezeno dobro a zlo. Pohádka by měla mít dobrý konec. Důležité je, aby hlavní hrdina byl kladný, protože se s ním děti často ztotožňují. Oblíbené pohádky respondentek jsou spíše klasické pohádky. Respondentky jmenovaly například Zlatovlásku, Popelku, Karkulku a další. Respondentky uvádějí, že děti mají jiné oblíbené pohádky, spíše ty moderní. Pohádka přináší dětem pozitiva. Negativa by přinášet neměla, pokud bude vhodně zvolena.

Cizí lidé

Pohádku a její dramatizaci využívají respondentky při zpracování tématu – setkání s cizími lidmi. Toto téma s dětmi zpracovávají respondentky opakovaně. Děti jsou o vztahu a chování k cizím lidem dostatečně poučeny, jak uvádí respondentky. Dle respondentek by se mezi dětmi našli jedinci, kteří by se od cizího člověka „nechali nalákat“. Pouze jedna respondentka uvádí, že její děti ve třídě jsou dostatečně vyzrálé a „nalákat“ by se nenechaly.

Zhodnocení výzkumných otázek

Pro mou diplomovou jsem si zvolila tři výzkumné otázky, na které jsem hledala odpovědi pomocí výzkumu. Cílem mé diplomové práce je zjistit, jaké možnosti práce s pohádkou v 1. ročníku základní školy se využívají a propojit učivo vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět s lidovou pohádkou a dramatickou výchovou.

První otázkou, kterou jsem si stanovila, je, zda učitelé prvního ročníku využívají metody dramatické výchovy. Z mého výzkumu vyplývá, že dotazované učitelky 1. ročníků metody dramatické výchovy využívají. Nejčastěji uváděly dramatizaci příběhu, kterou

využívají především v českém jazyce a u některých témat i v předmětu Prvouky. Uváděly, že metody dramatické výchovy jsou pro žáky poutavým a zábavným způsobem učení. Dramatizaci různých situací také využívají při seznamování žáků s tématem setkávání se s cizími lidmi, kdy si žáci mohou prožít různé situace v bezpečném prostředí.

Druhou otázkou je jak často a proč učitelé využívají lidovou pohádku při vyučování. Z mého výzkumu vyplynulo, že dotazované učitelky využívají lidovou pohádku při vyučování pravidelně a je tedy nezbytnou součástí jejich výuky. Dotazované učitelky dávají přednost klasickým lidovým pohádkám, které dnešní žáci příliš neznají. Dnešní žáci preferují jiné pohádky, především ty moderní. Pohádka má velký přínos ve vzdělávání žáků, a to z mnoha pohledů, především jde o rozvoj fantazie a slovní zásoby.

Poslední otázkou, kterou jsem si stanovila je jakým způsobem je nápomocna lidová pohádka k výchově žáků v chování k neznámým lidem. Na tuto otázku jsem hledala odpověď pomocí dotazníku, který dostali žáci před zahájením dramatických lekcí a následně po absolvování dramatických lekcí. Z dotazníku vyplývá, že lidová pohádka zpracovaná do dramatických lekcí, je nápomocná ve výuce tohoto tématu. U dotazovaných žáků je patrný důkaz o učení. Dále jsem tuto otázku hledala odpověď pomocí polostrukturovaného rozhovoru s učitelkami 1. ročníku základní školy. Z těchto rozhovorů vyplývá, že dotazované učitelky samy využívají lidovou pohádku pro výuku tématu setkávání se s cizími lidmi. Dle odpovědí dotazovaných učitelek jsou žáci v jejich třídách o rizicích v této problematice poučeni dostatečně, ale myslí si, že by se i přes to nechali žáci „nalákat“.

Závěr

Dramatická výchova a výchova literární je důležitou součástí učebního procesu žáka 1. ročníku základní školy. Dramatická výchova jako samotná či využití jejích metod a technik je pro žáka přínosné z několika důvodů. Dramatická výchova nebo její metody a techniky rozvíjí u žáků důležité a potřebné schopnosti a dovednosti, například fantazii, komunikaci – ať už verbální nebo neverbální, rozšiřuje slovní zásobu a také může být nápomocna pro výuku různých témat. Dramatická výchova se nejčastěji využívá ve spojení s výukou českého jazyka, a to především ve spojení s výchovou literární.

V teoretické části se diplomová práce zabývá dramatickou výchovou, literární výchovou a také osobností dítěte mladšího školního věku. V kapitole o dramatické výchově jsem se zabývala dramatickou výchovou jako takovou, jejími definicemi, cíli, metodami a technikami. Podobně je zpracována i kapitola o výchově literární, kde se navíc objevuje charakteristika lidové pohádky. Dále v teoretické části popisují možné způsoby a výhody propojení dramatické a literární výchovy. Kapitola o dítěti mladšího školního věku se zabývá charakteristikou této věkové skupiny a dále jeho kognitivním a sociálním vývojem.

V praktické části jsou zpracovány kapitoly o výzkumu, který jsem si pro praktickou část zvolila, a slouží především pro sběr, vyhodnocení a interpretaci získaných dat. Dále jsou zde uvedeny zpracované autorské lekce, které jsou koncipovány tak, aby byly využitelné pro každého učitele.

Pro mou diplomovou jsem si zvolila tři výzkumné otázky, na které jsem hledala odpovědi pomocí výzkumu. Cílem mé diplomové práce je zjistit, jaké možnosti práce s lidovou pohádkou v 1. ročníku základní školy se využívají a propojit učivo vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět s lidovou pohádkou a dramatickou výchovou.

První otázkou, kterou jsem si stanovila, je, zda učitelé prvního ročníku využívají metody dramatické výchovy. Z mého výzkumu vyplývá, že dotazované učitelky 1. ročníků metody dramatické výchovy využívají. Nejčastěji uváděly dramatizaci příběhu, kterou využívají především v českém jazyce a u některých témat i v předmětu Prvouky. Uváděly, že metody dramatické výchovy jsou pro žáky poutavým a zábavným způsobem učení. Dramatizaci různých situací také využívají při seznamování žáků s tématem setkávání se s cizími lidmi, kdy si žáci mohou prožít různé situace v bezpečném prostředí.

Druhou otázkou je jak často a proč učitelé využívají lidovou pohádku při vyučování. Z mého výzkumu vyplynulo, že dotazované učitelky využívají lidovou pohádku při vyučování pravidelně a je tedy nezbytnou součástí jejich výuky. Dotazované učitelky dávají přednost právě klasickým lidovým pohádkám, které dnešní žáci příliš neznají. Dnešní žáci preferují jiné pohádky, především ty moderní. Pohádka má velký přínos ve vzdělávání žáků, a to z mnoha pohledů, především jde o rozvoj fantazie a slovní zásoby.

Poslední otázkou, kterou jsem si stanovila je jakým způsobem je nápomocna lidová pohádka k výchově žáků v chování k neznámým lidem. Na tuto otázku jsem hledala odpověď pomocí dotazníku, který dostali žáci 1. C Základní školy Planá před zahájením dramatických lekcí a následně po absolvování dramatických lekcí. Z dotazníku vyplývá, že lidová pohádka zpracována do dramatických lekcí, je nápomocná ve výuce tohoto tématu. U dotazovaných žáků je patrný důkaz o učení. Dále jsem na tuto otázku hledala odpověď pomocí polostrukturovaného rozhovoru s učitelkami 1. ročníku základní školy. Z těchto rozhovorů vyplývá, že dotazované učitelky samy využívají lidovou pohádku pro výuku tématu setkávání se s cizími lidmi. Dle odpovědí dotazovaných učitelek jsou žáci v jejich

třídách o rizicích v této problematice poučení dostatečně, ale myslí si, že by se i přes to nechali žáci „nalákat“.

Seznam použitých informačních zdrojů

BLÁHOVÁ, Krista. *Uvedení do systému školní dramatiky: dramatická výchova pro učitele obecné, základní a národní školy*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1996. ISBN 80-7068-070-9.

DOLÁKOVÁ, S., 2015. *Umíte to s pohádkou?*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80262-0933-1.

HAMAN, Aleš. *Úvod do studia literatury a interpretace díla*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-57-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-756-9.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6.

MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací*. 7., rozš. vyd. Praha: Artama, 1992. ISBN 80-7068-041-5.

MACHKOVÁ, Eva. *Nástin historie a teorie dramatické výchovy*. Praha: NAMU, 2018. ISBN 978-80-7331-487-3.

MACHKOVÁ, Eva. *Dramatika, hra a tvořivost*. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.

MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.

MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 3., aktualizované vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2018. ISBN 978-80-7068-317-0.

MACHKOVÁ, Eva. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatičnosti*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3., dopl. vyd.]. V Praze: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-214-5.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC., 2003. *Výukové metody*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-039-5.

MARUŠÁK, Radek, Olga KRÁLOVÁ a Veronika RODRIGUEZOVÁ. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-472-4.

MARUŠÁK, Radek. *Literatura v akci: metody dramatické výchovy při práci s uměleckou literaturou*. V Praze: Akademie múzických umění, 2010. ISBN 978-80-7331-172-8.

MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Vydání třetí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5111-0.

PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*. (Jíloviště 2007, dotisk 2014), ISBN 978-80-239-9284-7.

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

SKUTIL, Martin, 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.

ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ULRYCHOVÁ, I., GREGOROVÁ, V. & ŠVEJDOVÁ, H., 2000. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-355-2.

VÁGNEROVÁ, M., 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. V Praze: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-0841-9.

VALA, Jaroslav. *Literární výchova ve škole: vzpomínky, vize, zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4481-9.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1865-1.

WAY, Brian. *Development through Drama*. London: Longmans, 1967. - *Rozvoj osobnosti dramatickou hrou*. Přeložila Eva MACHKOVÁ. 2., revid. a aktualizované vyd. Praha: STD; NIPOS, 2014. ISBN 978-80-903901-4-0 (STD); ISBN 978-80-286-9 (NIPOS).

Seznam příloh

Příloha 1 – Seznam kódů

Příloha 2 – Kategorie s příslušnými kódy

Příloha 3 – Přepisy rozhovorů s respondenty

Příloha 4 – Obrázkový dotazník pro žáky

Příloha 5 – Obrázkový dotazník – vyplněný před lekcemi

Příloha 6 – Obrázkový dotazník – vyplněný po lekcích

Příloha 1 – Seznam kódů

RESPONDENT A

KÓD	VÝSKYT KÓDU
Dramatická výchova	RA3, RA4, RA19, RA25
Pohádka - obecně	RA3, RA5, RA6, RA13, RA15, RA25, RA26, RA37, RA38
Metody dramatické výchovy	RA5, RA7, RA8, RA9, RA13, RA24, RA16, RA19, RA20, RA24
Práce s pohádkou	RA6, RA15
Dramatizace	RA6, RA10
Metody – četnost	RA10
Využití dramatické výchovy	RA11, RA12, RA13
Náměty dramatické výchovy	RA15, RA17, RA21, RA22, RA25
Rizika metod dramatické výchovy	RA18
Znalost dramatické výchovy	RA23, RA44
Reakce dětí	RA24
Aplikace pohádky	RA27, RA28
Oblíbená pohádka učitel	RA28
Oblíbená pohádka děti	RA29, RA30
Funkce pohádky	RA31, RA45
Pomůcky - pohádka	RA32
Metody práce - vyučování	RA32
Pohádka – klady a zápory	RA33, RA34, RA36, RA39
Pohádka – hlavní hrdina	RA35, RA40
Cizí lidé - pohádka	RA41, RA42
Cizí lidé - poučení	RA43

RESPONDENT B

KÓD	VÝSKYT KÓDU
Dramatická výchova	RB4
Pohádka - obecně	RB20, RB21, RB22, RB32, RB33
Metody dramatické výchovy	RB4, RB5, RB6, RB7, RB8, RB13, RB18
Ovlivnění dramatickou výchovou	RB14
Dramatizace	RB4
Čtení pohádek	RB21
Využití dramatické výchovy	RB9, RB11, RB14, RB15, RB18
Náměty dramatické výchovy	RB12, RB15, RB16
Vztah k pohádce	RB21
Oblíbená pohádka učitel	RB22, RB26
Oblíbená pohádka děti	RB23, RB26
Funkce pohádky	RB25
Pomůcky - pohádka	RB22, RB27, RB28
Pohádka – klady a zápory	RB29, RB30, RB31

Pohádka – hlavní hrdina	RB31
Pohádka - poučení	RB34, RB39
Cizí lidé - poučení	RB30, RB35, RB36

RESPONDENT C

KÓD	VÝSKYT KÓDU
Dramatická výchova	RC4, RC5
Pohádka - obecně	RC4, RC11, RC26, RC27
Metody dramatické výchovy	RC6, RC7, RC8, RC9, RC15, RC24
Témata dramatické výchovy	RC13, RC25
Ovlivnění dramatickou výchovou	RC18
Využití dramatické výchovy	RC10, RC12, RC22, RC23, RC29
Náměty dramatické výchovy	RC14, RC19
Rizika dramatické výchovy	RC17
Vzdělání - dramatická výchova	RC16, RC20, RC21, RC47
Pohádka – dobro, zlo	RC38, RC39, RC40
Oblíbená pohádka učitel	RC29
Oblíbená pohádka děti	RC30
Funkce pohádky	RC31
Pomůcky – dramatická výchova	RC7, RC14, RC25, RC32, RC33
Pohádka – klady a zápory	RC34, RC42, RC35RC37
Pohádka – hlavní hrdina	RC33
Pohádka - poučení	RC43
Vztah k cizím lidem	RC44, RC45, RC46

RESPONDENT D

KÓD	VÝSKYT KÓDU
Dramatická výchova	RD3, RD4, RD20
Pohádka - obecně	RD22, RD24, RD34, RD35, RD36
Metody dramatické výchovy	RD5, RD8, RD42, RD10, RD12
Využití dramatické výchovy	RD7, RD9, RD21
Náměty dramatické výchovy	RD11, RD17
Ovlivnění dramatickou výchovou	RD15
Rizika metod dramatické výchovy	RD14
Znalost dramatické výchovy	RD19, RD16
Vzdělání – dramatická výchova	RD13
Ovlivnění - pohádka	RD37, RD38
Oblíbená pohádka učitel	RD23, RD25
Oblíbená pohádka děti	RD26, RD28
Funkce pohádky	RD27
Pomůcky - pohádka	RD29, RD30
Pohádka – klady a zápory	RD31, RD32
Pohádka – hlavní hrdina	RD33
Cizí lidé	RD41, RD25, RD39, RD40

RESPONDENT E

KÓD	VÝSKYT KÓDU
Dramatická výchova	RE4, RE5, RE13
Pohádka - obecně	RE20, RE21
Metody dramatické výchovy	RE4, RE6, RE8, RE12
Pohádka – dobro/zlo	RE34
Témata dramatické výchovy	RE10
Ovlivnění dramatickou výchovou	RE15
Využití dramatické výchovy	RE7, RE9, RE20
Náměty dramatické výchovy	RE11
Rizika metod dramatické výchovy	RE14
Znalost dramatické výchovy	RE17, RE18
Reakce dětí	RE19
Pohádka - ovlivnění	RE37, RE38
Oblíbená pohádka učitel	RE24
Oblíbená pohádka děti	RE25, RE26, RE27
Funkce pohádky	RE22, RE23
Pomůcky - pohádka	RE28, RE29
Pohádka – šťastný konec	RE36
Pohádka – klady a zápory	RE30, RE31, RE35
Pohádka – hlavní hrdina	RE32, RE33
Cizí lidé - dramatizace	RE39, RE40
Cizí lidé - poučení	RE41

RESPONDENT F

KÓD	VÝSKYT KÓDU
Dramatická výchova	RF3, RF6, RF12
Dramatická výchova ŠVP	RF4, RF5
Pomůcky dramatická výchova	RF6, RF8
Pohádka - obecně	RF22
Metody dramatické výchovy	RF6, RF7
Pohádka dobro/zlo	RF34, RF33
Využití dramatické výchovy	RF8, RF10, RF21, RF23
Náměty dramatické výchovy	RF11, RF17, RF18
Pozitiva dramatické výchovy	RF9
Znalost dramatické výchovy	RF19
Dramatická výchova - literatura	RF14
Dramatická výchova - rizika	RF15
Dramatická výchova - ovlivnění	RF16
Reakce dětí	RF20
Pohádka poučení	RF35
Oblíbená pohádka učitel	RF25
Oblíbená pohádka děti	RF26
Funkce pohádky	RF24, RF27

Pomůcky - pohádka	RF28
Pohádka – klady a zápory	RF30, RF31
Pohádka – hlavní hrdina	RF32
Cizí lidé - pohádka	RF37
Cizí lidé - poučení	RF38

RESPONDENT G

KÓD	VÝSKYT KÓDU
Dramatická výchova	RG3, RG38
Pohádka - obecně	RG20, RG21, RG22
Využití dramatické výchovy	RG4, RG7, RG9, RG10, RG18, RG19
Dramatická výchova ŠVP	RG5
Metody dramatické výchovy	RG4, RG8
Dramatická výchova pomůcky	RG6
Ovlivnění dramatickou výchovou	RG15
Náměty dramatické výchovy	RG11, RG16
Rizika metod dramatické výchovy	RG14
Zkušenost dramatické výchovy	RG12
Využití pohádky	RG23
Oblíbená pohádka učitel	RG23
Oblíbená pohádka děti	RG24
Funkce pohádky	RG25
Pohádka – využití	RG34
Pohádka – dobro/zlo	RG25, RG31, RG32
Pomůcky - pohádka	RG26, RG27
Pohádka – šťastný konec	RG33
Pohádka – klady a zápory	RG22, RG28, RG29
Pohádka – hlavní hrdina	RG30
Cizí lidé - vztah	RG35, RG36
Cizí lidé - poučení	RG37

RESPONDENT H

KÓD	VÝSKYT KÓDU
Dramatická výchova	RH4, RH7
Pohádka - obecně	RH30, RH31
Využití dramatické výchovy	RH12, RH14, RH15, RH16, RH27
Dramatická výchova ŠVP	RH5
Metody dramatické výchovy	RH6, RH9, RH10, RH11, RH13
Znalost dramatické výchovy	RH26
Pohádka pomůcky	RH37, RH38
Ovlivnění dramatickou výchovou	RH23
Náměty dramatické výchovy	RH17, RH24
Rizika metod dramatické výchovy	RH22
Zkušenost dramatické výchovy	RH18, RH21
Oblíbená pohádka učitel	RH34

Oblíbená pohádka dětí	RH35, RH36
Pohádka – dobro/zlo	RH33, RH43, RH44, RH45
Pohádka – ovlivnění	RH46, RH47
Pohádka – klady a zápory	RH39, RH40
Pohádka – hlavní hrdina	RH41, RH42
Cizí lidé - vztah	RH49, RH50, RH51

Příloha 2 – Kategorie s příslušnými kódy

KATEGORIE	KÓDY
Dramatická výchova	Dramatická výchova, využití dramatické výchovy, náměty dramatické výchovy, znalost dramatické výchovy, reakce dětí, ovlivnění dramatickou výchovou, rizika dramatické výchovy, vzdělání – dramatická výchova, dramatická výchova – pomůcky, témata dramatické výchovy, dramatická výchova ŠVP; pozitiva dramatické výchovy; dramatická výchova – literatura
Metody dramatické výchovy	Metody dramatické výchovy, dramatizace, metody – četnost, rizika metod dramatické výchovy
Pohádka	Pohádka – obecně, práce s pohádkou, aplikace pohádky, oblíbená pohádka – děti, oblíbená pohádka – učitel, funkce pohádky, pohádka – pomůcky, metody práce – vyučování, čtení pohádek, vztah k pohádce, pohádka – klady a zápory, pohádka – hlavní hrdina, pohádka – dobro, zlo; pohádka – poučení; ovlivnění – pohádka, pohádka – šťastný konec
Cizí lidé	Cizí lidé – pohádka, cizí lidé – poučení

Příloha 3 – Přepisy rozhovorů s respondenty

Respondent A

TA1: Dobrý den, děkuji vám za spolupráci na rozhovoru. Souhlasíte s nahráváním na diktafon?

RA1: Ano souhlasím, dobrý den.

TA2: Řekněte mi něco o sobě, kolik vám je let? Jak dlouho učíte? Co ráda učíte? Nebo chtěla jste vždycky učit?

RA2: Tak je mi 49 let. Učím devátým rokem. Rozhodně jsem si nemyslela, že budu učit. Vlastně za svého života jsem pracovala na poště a potom jsem změnila profesy, vystudovala jsem vysokou školu a ve svém věku teď učím devátý rok. Vlastně učím ráda všechny předměty na prvním stupni. Trošku miň hudebku, asi.

TA3: Co si vybavíte pod pojmem dramatická výchova?

RA3: Tak já asi úplně nejsem odborník v tomhle, ale když se řekne dramatická výchova, tak si představím nějakým způsobem hrát s dětma divadlo. Dramatizovat pohádky, věnovat se... Protože učím malé děti, tak si představím ty pohádky.

TA4: Je u vás ve škole dramatická výchova zařazená do ŠVP?

RA4: Jako samostatný předmět ne. Ale ta dramatická výchova se tam objevuje v rámci českého jazyka.

TA5: Znáte nějaké metody dramatické výchovy?

RA5: Tak úplně asi ty správné pojmy ne, ale vím že... představím si pod tím, že hrajeme divadlo, děláme různé kraťoulkové scénky, pantomimicky předvádíme... a dramatizujeme pohádky třeba jen tím, že je nehrajeme, že si je vyprávíme.

TA6: A jak postupujete při té dramatizaci?

RA6: No vzhledem k tomu, že letos mám prvňáčky a neumí číst, tak jim čtu já a potom se snažíme pracovat třeba s obrázkovou osnovou. Že se děti drží obrázků, zkouší si to říkat, zkouší si to zahrát. Děti jsou šikovné v tomhle, docela snaživé. Myslím že tady se ta práce docela daří a baví je. Jako první jsme letos dělali pohádku O veliké řepě, kterou znali ze školky. Takže tam jsme vlastně hned zkoušeli dramatizovat.

TA7: Když vyjmenuji třeba některé metody dramatické výchovy, znáte například živé obrazy, pracujete s živými obrazy?

RA7: Živé obrazy? To mi něco říká.

TA8: Tak vlastně je to metoda, při níž děti můžou ztvárňovat jakoukoliv situaci ať už ve skupince nebo samostatně a vžívají se vlastně do role nějakého toho příběhu, popřípadě do role někoho z toho příběhu. Buď je živý obraz statický jako fotografie, anebo je mohou rozehrát potom pantomimicky a je to taková jednoduchá metoda improvizace.

RA8: Tak něco podobného si děláme, ale určitě to neznám ten název k tomu.

TA9: A využíváte i improvizaci?

RA9: Ano, vymýšleli jsem s dětma různé konce k pohádkám, jak by to mohlo dopadnout, kdyby to tak nebylo a měli jsme i různé verze perníkových chaloupek a tak.

TA10: Jak často zařazujete ty metody?

RA10: Já se snažím u těch malých dětí je zařazovat hodně často, řekla bych že i každý týden, protože ty děti to baví a je tady hodně dětí s vadou řeči a myslím si, že když mluví při té dramatizaci přirozeně, tak že to má trošku vliv i na tu... ty vady řeči a ty děti se rozmlouvají a vlastně začaly lépe komunikovat.

TA11: Ve kterých předmětech nejčastěji využíváte?

RA11: Určitě nejčastěji v češtině a u starších dětí, co učím angličtinu, tak tam děláme mini pantomimy a různé věci i v tý angličtině.

TA12: Dovedete si představit zařadit ty metody i do jiného předmětu?

RA12: No určitě do prvouky, ona ta prvouka se prolíná s češtinou v té první řídě hodně, tam ty hranice nejsou tak zřetelné. Akorát letos si prvouku neučím, takže to nemůžu úplně praktikovat.

TA13: Při výuce, kterých témat by bylo dle vašeho názoru využití metod dramatické výchovy potřebné nebo dokonce žádoucí?

RA13: Tak těch témat by byla určitě spousta, ale teď třeba se chystáme na divadelní představení, takt trénujeme správné chování dětí, jak by se měly chovat, neměly chovat...předvádím rušivý element, aby děti sami zhodnotily, co je správně a co ne. Takže si myslím, že todleňto určitě hodně a pro pobavení potom různé pohádky děláme.

TA14: Takže vlastně využíváte i metodu učitele v roli. Což je super.

RA14: Aha...(smích).

TA15: Když tedy využíváte tu dramatickou výchovu, odkud čerpáte náměty?

RA15: Tak něco máme v tematických plánech, tam jsou vysloveně vyjmenované ty klasické pohádky. Dělalí jsme tu Řepu a snažím se stavět, na tom, co znají děti ze školky. Takže třeba Červenou Karkulku, Smolíčka, Hrnceku vař jsme zkoušeli, mám k tomu zpracované materiály jako do obrázkových osnov a tyndlencty pohádky jsou vlastně v první třídě i v tematických plánech u nás ve škole. A jinak čerpám z pohádek, letos máme s dětmi téma ZOO a zvířátka, takže čteme i zvířátkové pohádky. Všechny možné knížky a zkoušíme si i z toho třeba něco.

TA16: Kdy jste se poprvé setkala s metodami dramatické výchovy?

RA16: No, tak asi trošku, když jsem před lety, ještě než jsem učila, jsem dělala osobní asistenci a s holčičkou jsem docházela na dramatický kroužek. A tam jsem něco okoukala, ale holčička byla malá, takže to bylo velmi jednoduchým způsobem. A jinak něco zkouším s dětmi, ale vysloveně ty názvy neznám.

TA17: Znáte nějakou odbornou literaturu z oblasti dramatické výchovy?

RA17: Vysloveně odbornou ne, ale čerpám třeba ze zpracovaných dramatických lekcí, co jsou někde k dostání, když už s tím někdo pracoval, čerpám už hotové nápady. Protože opravdu nejsem odborník a těch předmětů, co učíme je velká řada.

TA18: Domníváte se, že existují rizika při využívání metod dramatické výchovy ve vyučování?

RA18: No tak rizika ve vyučování jsou asi vždycky, může být nějaký rušivý element, máme tady děti s ADHD, takže když z nich člověk spustí oko, tak si můžou způsobit úraz, je to spíš o tom, je zklidnit, aby se u toho nenudili a neměli tendenci vymýšlet nějaký blbiny. A taky by mohlo být nějaké špatně zvolené téma, že by se nám nepodařilo zpracovat.

TA19: Určitě. Ovlivnila dramatická výchova váš vztah k žáků, ke škole, či k sobě samému? Pokud ano, uveďte, prosím, jakým způsobem.

RA19: No, to je těžká otázka. Jako, myslím si, že dramatická výchova pozitivně ovlivňuje děti, že se rozvíjí dobře ty vztahy mezi nima, zlepšuje se mluvená řeč a mě to s těma dětma baví a myslím si, že jsme s dětma trošku blíž. Myslím, že letos se tomu intenzivně věnujeme u těch prvňáků. Mám vlastně poprvé první třídu, kdy není covid, kdy jsme spolu pořád a vidím, že to ty děti baví. Takže se snažím o to i více zajímat a do budoucna bych to chtěla trošku prohloubit a něco víc se o tom dozvědět.

TA20: Setkala jste se při svých studiích s výukou dramatické výchovy?

RA20: Velmi okrajově v rámci výuky literární výchovy.

TA21: Přinesla vám praxe nové náměty v oblasti dramatické výchovy?

RA21: Tak já tím, jak tu praxi nemám dlouhou a první třídu mám teprve podruhé, tak lovím nápady u kolegyň, u zkušených kolegyň. Takže teprve sbírám nápady, rozšiřuji si obzory.

TA22: Zúčastnila jste se někdy semináře na toto téma?

RA22: Vysloveně semináře ne, ale různé semináře, co se týká výuky v první třídě a tam se ty metody, jako to divadlo se tam objevuje, se to prolíná všemi různými školeními.

TA23: Jste spokojená se svými dosavadními znalostmi z této oblasti?

RA23: Tím, jak se letos tím zabýváme víc, tak si myslí, že úplně spokojená nejsem, že určitě se budu snažit získávat další znalosti a prostě ožивovat to a věnovat se tomu. Už tím, jak mám docela velkou dotaci hodin na ČJ, máme 9 hodin, tak je na to prostor, tak ho chci maximálně využít.

TA24: Pokud uplatňujete ve výuce prvouky dramatickou výchovu, jaké jsou reakce žáků?

RA24: Tak já tu prvouku letos neučím, ale když jsme měla minule první třídu, tak jsme si tam zkusili různé ty scénky, protože v té prvouce v prvním ročníku se objevují všechna možná témata. Dělali jsme nějakou pantomimu na povolání, která tam jsou. Na bezpečnost, protože tam se objevuje i dopravní výchova. Tak jsme dělali takové různé scénky. Děti na to reagují velmi dobře, myslím si, že ty malé děti divadlo milují, že to je pro ně přirozené.

TA25: Vzpomínáte si na nějakou vyučovací jednotku, ve které jste metodu dramatické výchovy použila? A o jaký zajímavý námět se jednalo? Stručně mi to, prosím popište.

RA25: Je to v průběhu češtin, nejvíc nás bavila pohádka O řepě, to bylo naše úplně první na začátku září. Do toho jsem šla trošku s obavami, protože ty děti...ještě jsme se neznali. Docela byly nemocný, ale děti, jak tu pohádku znaly, tak nás to jako velmi bavilo. A z minulosti mám vzpomínky, protože jsem učila tři roky v alternativní škole, kde běžel program Začít spolu, centra aktivit a tam jedno centrum aktivity je vysloveně jako divadlo, tam se zpracovávala různá témata a tam děti...tam byla opravdu velká improvizace. Tam si děti ty témata...buď jsme dělali například různé pověsti, že jsme si přečetli text, popovídali o něm a děti si to zkusily zahrát jako krátkou scénku. Anebo si vybíraly, když už s tím měly zkušenost, tak si vybíraly i svoje témata a vymýšlely svoje dramatizace a potom je předváděly spolužákům. A to byla moc hezká práce, po tom se mi stýská.

TA26: Při vyučování tedy pracujete s pohádkou. Jaký je důvod, že předáváte pohádky dětem?

RA26: Tak myslím si, že pohádka je pro děti přirozená, že je to první s čím se setkávají od malinka, že rodiče, teda aspoň někteří, čtou dětem pohádky. Setkávají se s večerníčky a s těmi jednoduchými pohádkami. Určitě se s nimi setkávají ve školce. V té první třídě je to přechod ze školky do školy, dobře se s tím pracuje a ...tak.

TA27: Jaký je důvod, že předáváte pohádky dětem?

RA27: Tak při vyučování s těma pohádkama pracujeme, protože si myslím, že tam na těch pohádkách se dá...když se vybere vhodná pohádka, tak se na ní dá spousta věcí ukázat, vysvětlit jakoby tou hravou formou. Protože děti asi nebudou rády sedět v lavici a poslouchat nějaká pravidla a podobně, tak můžeme aplikovat tu pohádku.

TA28: Co je hlavní motivací pro čtení pohádek?

RA28: Tak, teď nevím, jestli myslíte vůbec jako obecně v rodinách nebo ve škole? Tak já to vezmu z toho školního. Já tady s dětma dělám každý den ranní kruh, že mám otázku a čteme pohádkovou knížku. Kousíček, aby prostě poslouchali, povídáme si o tom a myslím si, že ta pohádka pro ty prvňáčky je úplně nejvhodnější. Samozřejmě, až budeme starší, tak přidáme i jiný žánr literatury, ale v té první třídě si myslím, že ty pohádky jsou nejlepší. A říkám, vybírám zvířátkovou, aby se nám to hodilo do celoročního tématu.

TA29: Preferujete nějakou pohádku? Pokud ano, jakou a proč?

RA29: Tak já mám všeobecně ráda pohádky, většina z nich je s dobrým koncem, což je fajn a teď konc se vracím k těm úplně klasickým pohádkám jako jsou Budulínka, Hrnečku vař, Karkulka, protože to děti znají, někdy se s tím setkali, tak připomínám a dobře se s tím pracuje, že to není úplně neznámá věc. Ale taky si

čteme ne úplně známé pohádky. Máme ve třídě vlastní knihovničku známých i méně známých pohádek. A děti měly třeba rády i pohádky od pánů Čapků.

TA30: Domníváte se, že děti preferují stejné pohádky jako vy?

RA30: Určitě ne. Když sedíme v kroužku a máme otázky, jakou máš rád pohádku...tak oni těžko odlišují pohádky a fantasy filmy, frčí nám tu Avengers, Spidermani a i některé méně vhodné seriály, děti neodlišují co je pohádka a co ne. Když j navedu na pohádku, tak tady Tak máme Ledové království a ty moderní animované pohádky Ježek Sonic a podobně. Tak určitě ne. Ale když je s něčím seznámím, tak se jim líbí i ty pohádky, které jim předkládám já.

TA31: Jakou mají pohádky funkci pro dítě?

RA31: No určitě zábavnou funkcí, že se u toho pobaví, odpočinou, třeba a myslím si, že můžou mít i takovou funkci výchovnou.

TA32: Využíváte kromě knih i jiné pomůcky k tomu předávání pohádek?

RA32: Tak my chodíme na interaktivní tabuli jednou týdně a koukáme se na pohádky jako na filmové a děláme tam srovnání. Že jsme třeba s dětma četli Pejska a kočičku, tak jsme si přečetli vždycky jeden ten příběh, potom jsme se dívali na animované zpracování a hledali jsme, jaké jsou rozdíly mezi knížkou a mezi tím zpracováním animovaným. A děti byly velmi pozorné, udržela se ta pozornost a rozdíly opravdu našly i ty, které jsme třeba neviděla já.

TA33: Jaká pozitiva přináší pohádka pro dítě?

RA33: Tak příjemně strávený čas, to je určitě dobře, že se cítí dobře, že se pobaví, zabaví, a i se poučí.

TA34: Naopak, jaká negativa může pohádka promítnout do osobnosti dítěte?

RA34: Já si myslím, že ty klasické pohádky, když jsou správně podané, tak ty negativa by tam být neměly. Záleží na tom, co ty děti čtou. Třeba některé pohádky od bratří Grimmů, takové ty původní verze neupravené, tak to bych dětem asi úplně nepředkládala.

TA35: Je podle vás pro dítě důležité, kdo je hlavním hrdinou pohádky? Pokud ano, proč?

RA35: Já si myslím, že to je určitě důležité. Protože ty děti mají svůj bohatý fantazijní svět a ž se ztotožňují s těmi hlavními hrdiny. Tady když se potom bavíme o pohádkách, tak holčičky by si přály být aspoň na jeden den vílou, princeznou, vyzkoušet si jak to je. I kluci říkali, že by si rádi vyzkoušeli aspoň na jeden den, jaké je to bydlet na zámku a nechat se obsluhovat. Takže určitě to důležité je.

TA36: Je podle vás důležité pro dítě, aby bylo v pohádce jasně vymezené dobro a zlo? Pokud ano, proč?

RA36: Já si myslím, že určitě ano, hlavně v tom raném věku. Můžeme je na tom i poučit, co je dobré, co je zlé. Vidět tam ten kontrast a ty děti se tím vlastně vychovávají.

TA37: Je podle vás tedy důležité, aby byli v pohádkách dobré postavy odměněny a zlé potrestány?

RA37: Ano, to je vlastně klasická definice pohádky.

TA38: Je podle vás pro děti důležité, aby pohádky končily šťastně? Pokud ano, proč?

RA38: Ano, protože všichni čekáme šťastný konec, ten happy end. I my dospělí ho čekáme u filmu.

TA39: Myslíte si, že pohádka dítě ovlivňuje?

RA39: No já si myslím, že ano. Že ho může vychovat a určitě i může rozvíjet jeho fantazii. Když třeba pak o pohádce vypráví, tek se rozvíjí i řečové schopnosti.

TA40: Měli by podle vás pohádky radit dětem s tím, jak se mají chovat?

RA40: Určitě ano, můžeme na nich ukazovat, co je dobře, co je špatně.

TA41: Používáte dramatizaci pohádek k vysvětlení vztahu k cizím lidem? Nebo popřípadě jiné metody?

RA41: Tak nevím úplně, jestli by se tomu dalo říkat pohádka, ale když jsme měli v prvouce to téma cizí lidé, tak jsme dělali různé scénky. Kde jsme si vysvětlovali ten vztah k cizím lidem a určitě se ten vztah k cizím

lidem objevuje i v pohádkách. Vysloveně v dramatinaci jsme to ještě neměli. Ale povídáme si o tom hodně. Víme, jak dopadl Smolíček a Budulínek a o tom si honě povídáme. Ale asi jsme to ještě s dětmi nedramatizovali.

TA42: Může pohádka dětem pomoci lépe pochopit, jak se mají chovat k cizím lidem?

RA42: Tak určitě ano, u těch malých dětí se myšlení jako takové teprve vyvíjí. A na té pohádce to můžeme krásně vysvětlit na těch příkladech.

TA43: Myslíte si, že děti ve vaší třídě jsou dostatečně poučeny o chování k cizím lidem? Nechaly by se nalákat?

RA43: No, tak chtěla bych říct, že jsou dostatečně poučeny a nenechaly by se nalákat. Ale nejsem si tím úplně jistá. Myslím si, že jsou hodně ovlivnitelní, ale pořád o tom dokola mluvíme, protože ta rizika v dnešní době jsou opravdu veliká.

TA44: Chtěla byste si vyzkoušet některou z metod o kterých jsme se bavily? A které ve výuce nepoužíváte, nevyužíváte?

RA44: No tak já úplně konkrétně nevím, kterou metodu. Ale určitě bych chtěla dále se v tomhle vzdělávat, trochu si o tom něco zjistit a zkusit víc věcí s dětma, protože to vidím jako důležité.

TA45: Chtěla byste ještě něco dodat, co vás napadlo?

RA45: Tak já si myslím, že ta pohádka všeobecně je velmi dobrý způsob, hezký způsob, jak s těmi dětmi pracovat a určitě by jí měli zařazovat všichni učitelé na prvním stupni hodně často. I ty starší děti, třeba ty pářáci se k těm pohádkám rádi vrací i když to tak na první pohled tak nevypadá.

TA46: Děkuji vám za rozhovor.

RA46: Není za co.

Respondent B

T1: Dobrý den, tak ještě jednou děkuji za spolupráci na rozhovoru. Souhlasíte s nahráváním zvuku na diktafon?

RB1: Ano souhlasím.

T2: Řekněte mi něco o sobě. Jak dlouho učíte, co ráda učíte, klik je vám let? Nebo třeba i co nerada učíte a chtěla jste vždy učit?

RB2: Takže je mi 55 let. Celý život učím na prvním stupni. Vystudovala jsem pedagogickou fakultu se zaměřením na první stupeň základní školy. A ještě taková specifikace v té době byla pracovní vyučování. Ale v praxi se to nestalo mým nejoblíbenějším. Úplně nejradši učím český jazyk. A ještě ke všemu v první třídě. Já jsem léta dělala ředitelku té naší malé školy a měl jsem v podstatě 16 let jenom prvňáčky. A vlastně jsem ráda využívala pohádky, proto jsem se taky přihlásila. A nemůžu říct, že jsem celý život chtěla učit. Já jsem šla na gymnázium z toho důvodu, že jsem nevěděla pořád, co by tak asi bylo dobře. A ani na tom gymnáziu jsem to nevěděla a tehdy náš třídní nás zavedl na tohle téma, že vlastně pro ženu je to výhoda, že končí v poledne (smích) a že si mohou obstarat ty malé děti. A tak, což taky nebylo úplně tak. No nicméně tady jsem našla víc kamarádek z té třídy a kamarádíme spolu do dneška a vlastně učíme na prvním stupni.

T3: To je krásný.

RB3: A co nerada učím? Jak jsme zmínila ty pracovní vyučování, tělocvik taky není úplně moje oblíbená, právě já jsem měl úraz, teď už to bude 6 let. To jsem potom nemohla dělat ani ředitelku ani ten tělocvik. Takže...a jinak na každým si něco najdu...na každém předmětu.

T4: Super. Náš rozhovor bude mít vlastně takové tři části. První část se bude věnovat dramatické výchově, další část potom té pohádce a v té třetí části je to takové trochu propojené všechno, bude se to hodně prolínat. Co si vybavíte pod pojmem dramatická výchova?

RB4: Dramatická výchova, takže...dramatická výchova využívám při hodinách dramatizaci. Kdy vlastně děti ztvárňují podle svého nějaký příběh, nějaký děj, no dramatizace. Já využívám dramatizaci i při výkladu, zejména u těch prvňáčků. Kde si myslím, že to je velice výhodný nástroj k tomu děti zaujmout a vysvětlit jim spousta pro ně neznámého a jinak dramatická výchova, my ji nemáme zařazenou v ŠVP. Takže samostatně se tomu nevěnujeme. A měli jsme třeba dramatický kroužek, ten jsem teda nevedla, ale vždycky z toho byly povedená vystoupení anebo tím, že jsem na vesnické škole, tak vlastně jsme...i od zřizovatele byl od nás očekáváno, že budeme dělat vystoupení na různé akce a různé příležitosti.

T5: Takže byste si vlastně představila nějaké nacvičování divadla, secvičování, vlastně za cílem toho produktu. Dramatická výchova není jenom o tomhle, my se k tomu postupně v tom rozhovoru dostaneme. A už jsem tady slyšela, že dramatickou výchovu nemáte zařazenou v ŠVP. Jako jednu z metod nebo technik jste zmínila dramatizaci. Znáte ještě nějaké jiné techniky, popřípadě metody té dramatické výchovy?

RB5: Hm, asi takhle teoreticky asi ne.

T6: Jo, my určitě zjistíme po zkušenosti s jednou respondentkou, že určitě něco využíváte, jenom nevíte, že se to tak jmenuje. Nebo, že se to zařazuje k dramatické výchově. Z těch třeba pohybové – pantomimických metod bych mohla jmenovat třeba pantomimu a stroprocentně ve vaší praxi ji používáte. Nebo potom jsou to různé techniky živých obrazů, kdy vlastně buď se ztvárňuje jenom jako fotografie nebo právě naopak se ten živý obraz může rozehrát, kdy vlastně je to taková improvizací metoda, kdy ty děti na dané téma něco tvoří. A vlastně tohle všechno se potom využívá i v tom procesu, který vede k tomu produktu toho divadla. Možná budete znát i techniku učitele v roli. Když vy třeba, když si budete s dětmi vysvětlovat, jak se mají chovat v divadle. Takže vy tam budete za toho rušiče, aby děti poznaly, že takhle jako ne. Takže určitě si myslím, že toho využíváte poměrně dost, jenom tam chybí ta teoretická znalost. Využíváte teda něco z tohoto vyjmenovaného?

RB6: No já bych řekla živé obrazy určitě. Děláme třeba tu...no, já nevím, jak jste to jmenovala?

T7: Pantomimu, živé obrazy, učitele v roli...

RB7: Učitele v roli, to je skoro na denním pořádku, bych řekla. Nebo, je to tak jako v uvozovkách. Myslím si, že v tom jsem se docela našla. Že jim to vysvětluju přímo na těch příkladech, ty situace, ráda do toho zapojuju i děti. No, takže si myslím, že jo. Ale jak jste to pojmenovala, tak teoreticky to úplně n.

T8: Tak určitě. Ona dramatická výchova vlastně ve své podstatě je takovéto činnostní učení, kdy se dá využívat právě i v těchto situacích. Například příprava na divadelní představení, když si děti ve fiktivním světě můžou prožít, můžou si vyzkoušet, třeba i zlobit. Nebo naopak, jak by se správně měly chovat. Je to vlastně fajn to takhle, mít to jako pomocnou ruku v tom vzdělávání. Já sama teď už čtvrtý rok učím a snažím se to zapojovat a zjišťuju, že opravdu, to, co nám tvrdí na fakultě, tak se to v praxi dá opravdu využít. Takže metody nějaké využíváte. Co z těch jmenovaných zařazujete nejčastěji do výuky?

RB8: Tak asi toho učitele v roli, pantomimu asi až tak ne, to musí nastat situace, ale i tu dramatizaci různých situací i třeba v českém jazyce, když jsme měli skloňování. Vlastně začali jsme ve třetí třídě slovní druhy a měli jsme skloňování, tak jednoho chlapečka jsem si pozvala k tabuli a řekla jsem mu, aby se sklonil, pak aby udělal jinou úklonu na jinou stranu a vlastně, když potom se rozhodují, jestli se to slovo skloňuje nebo časuje, tak vždycky řeknu vzpomeňte si na Vojtu, jak stál před tabulí a že to máme....myslím si, že to těm dětem vyhovuje. Že jim to lépe poslouží.

T9: Takže nejčastěji asi využíváte při českém jazyce ty metody nebo ty techniky?

RB9: Při českém jazyce, v matematice třeba při řešení slovních úloh. Se snažím hodně zařazovat úlohy ze života, aby věděli, k čemu je dobrá matematika a aby uměli vlastně si to do toho života vlastně přenést potom. Jo, když jim třeba řeknu, musíte si umět spočítat, když jdete nakupovat. Tak u nás máme dva obchody, tak

přímo jmenuji paní prodavačku a ona ti řekne tolik korun kolik ti vrátí. Nebo si na to i přímo zahrajeme v matematice.

T10: Hm, super.

RB10: Jinak já po tom úrazu teď učím jenom český jazyk, matematiku a hudební výchovu, protože mám kratší úvazek, jo. Takže zase tolik, neučím všechny předměty, takhle bych to řekla.

T11: A dovedla byste si představit zařadit ty techniky i do jiných předmětů, když jste učila i před tím? Jako všechny předměty? Nebo do kterých byste si to dovedla představit? Nebo třeba jenom témat?

RB11: Jo, tak při tělocviku nějaký tanec, při hudební výchově...no při přírodovědě, vlastivědě podle různých témat by se taky nechalo určitě zařadit. No...při jazycích, stejně jako v tom českém jazyce.

T12: Pokud využíváte tedy ve výuce českého jazyka dramatickou výchovu, případně i prvouky, dá se zařadit, samozřejmě i do učiva prvouky. Odkud čerpáte, nebo byste třeba čerpala náměty?

RB12: Takže náměty, používám takové učebnice, nebo u nás ve škole máme tak bohatý sklad, že mám bohaté možnosti čerpání. Nejradši čerpám z těch učebnic, které používáme nebo za ty roky jsem si vybrala ty co mě nejvíc vyhovují. Takže kdybych to třeba...zůstala u těch prvňáčků, tak v druhém pololetí to naše čtení už formou čítanky, že jsou tam různé ukázky, takže to vlastně využívám potom i k seznámení dětí s autory. Takže řeknu, máte někdo knížku od tady toho autory, děti nosí. Nebo tak si najdu třeba nějaký vhodný úryvek i třeba na internetu, ale aby se nám to všechno propojilo, nebo máme knihovnu u nás. Pan školník je knihovník, takže nám to taky ta spolupráce funguje dobře, že děti si můžou dojít do knihovny. Nebo přes víkend navštíví babičku, nebo místní akční skupina s námi spolupracuje, ty už mají celé sady knížek, které my jsme si mohli...mohli jsme dát náměty, jaké knížky bychom s dětmi chtěli číst a oni nám ty knihy nakoupili a můžeme to s dětmi číst jako společnou četbu a ta se využívá. I ve škole vlastně máme žákovskou i učitelskou knihovnu, takže to čerpání je asi takhle bohaté a ta studna je nevysychající, že pořád je z čeho brát. A snažím se do toho zapojovat děti, aby se doma dívaly do těch knihovniček nebo u babičky nebo aby se aktivně zapojovali.

T13: Super. Kdy jste se poprvé setkala s metodami nebo technikami dramatické výchovy?

RB13: No tak určitě asi na fakultě si myslím. Za svého dětství příliš, ale my jsme vlastně měli pionýra a tam jsme taky nacvičovali. No potom na fakultě a pak už v té praxi s dětmi. Taky jsem vlastně za studií jezdila na pionýrské tábory nebo různá setkání dětí, takže tam při tom, při těch hrách, při nácvičce na vystoupení jsme taky používali.

T14: Super. Ovlivňovala, ovlivnila vás dramatická výchova, nebo ovlivnila váš vztah k žákům, ke škole nebo k vám, jako k sobě samému? Pokud ano, tak uveďte, prosím, jakým způsobem.

RB14: No, já si myslím, že jsem v sobě objevila něco, o čem jsem nevěděla, že vlastně jako, až když jsem předstoupila před žáky, takže jsem toho byla schopná nebo že jsem se dovedl vložit do té role a těm dětem to předvést a vlastně viděla jsem, že to má daleko větší efekt, než kdybych to jenom četla nebo kdybych o tom jen povídala jako učitel žákovi, ale tím, že sem to zahrála nebo děti, že to zahráli, takže to mělo dobrý efekt.

T15: Přinesla vám praxe nové náměty v oblasti dramatické výchovy? Jestli vám ta praxe byla užitečná pro ty náměty?

RB15: Myslíte praxe, že to funguje? Tak určitě, tak já tím, že jsem těch 16 let učila jenom ty prvňáčky a vždycky jsme je chtěla další rok zas, protože něco se nepovedlo nebo při té hodině jsem zjistila, že až tohle budeme dělat za rok, tak už by se to dalo udělat ještě líp. Nebo tohle už dělat nebudu, protože to nevyhovuje. Takže určitě vlastně to opakující se téma nebo opakující se ročník, který jsem učila, tak určitě jsem se snažila pořád to vylepšovat a vybrušovat, aby ten vliv na děti byl co nejúčinnější nebo nejlepší.

T16: Zúčastnila jste se někdy semináře, popřípadě nějakého dalšího vzdělávání na téma dramatické výchovy?

RB16: Jo, to kdybych si pamatovala...Ale spíš možná ne, protože jsem si ta témata hledala sama anebo v okruhu těch svých kamarádek a přátel a oni třeba mluvili o tom, tohle se nám osvědčilo, takhle jsme to dělali. Tak jsem si tu inspiraci vzala od nich. Myslím, že to další vzdělávání n tu dramatickou a tím, že jsem ani neměla ten dramatický kroužek ani každou hodinu to taky nejde úplně, takže asi úplně ne.

T17: Hm. Chtěla byste se někdy zúčastnit nějakého takového...zajímalo by vás, nějaké další informace k tomuto tématu?

RB17: Myslím si, že asi prozatím ne, protože jsem si našla nějakou svojí polohu, která vyhovuje a neříkám, že to dělám nejlíp, ale myslím si pro ty potřeby a za ty roky praxe asi neuvažuji zatím.

T18: Vzpomínáte si na nějakou svou vyučovací jednotku ve které jste nějakou metodu, popřípadě techniku dramatické výchovy použila? O jaký zajímavý námět se jednalo? Zkuste mi to stručně nějak popsat.

RB18: Třebas v té první třídě, když probíráme na začátku roku písmena a nechala jsme děti, vyzvala jsme děti, aby vlastním tělem, aby tělem vyznačili písmeno. Tak jsem byla velice překvapená, jak byli vlastně kreativní a že vymysleli, že dokázali, že v té první třídě se dá dohromady jich víc a složili to. V té první třídě chtějí, já to udělám a já to udělám, já povím, jak to je. Že se dokázali domluvit. A to se mi líbilo hodně. Že jsme skládali ze svých těl, skládali písmenka nebo krátká slovíčka, z toho začátku školního roku. No.

T19: Tak my se teďkon přesune přímo k pohádce. Pracujete při vyučování s pohádkou?

RB19: Ano.

T20: Jaký je pro vás důvod, že pohádky těm dětem předáváte?

RB20: S pohádkami pracuji ráda, protože se tam krásně ukážou lidské povahy a že takové to prvotní, jak děti chtějí všechno a nejlépe hned, že ne vždycky to vede ke správnému cíli a že je třeba přemýšlet a vyčkat až do konce často. No a myslím si, že ty pohádky často dovedou děti dělat lepšími. Že vlastně tam je třeba ponaučení a třeba tím, jak to dobře dopadne, tak...že, dozví se třeba, že jejich úsilí není zbytečné nebo že se to vyplatilo a že i když to vypadá dopředu jako prohrané, takže se nesmí vzdávat. Takže tak se mi pohádky líbí.

T21: A co si myslíte, že je hlavní motivací pro čtení pohádek? Ať už vaší, že ty pohádky čtete dětem, nebo co si myslíte, že by mohlo být motivací pro ty děti, aby si tu pohádku přečetli?

RB21: No, motivace pro děti, to teda jako bych řekla...stále hledám, jak děti motivovat, k tomu, aby četli. Nebo, aby četli pohádky, protože třeba často v těch učebnicích máme ukázky večerníčků. A já už řadu let mám zkušenost, že děti říknou večerníček, to je pro malé děti, na to já už nekoukám. A přitom, vždyť ty večerníčky jsou tak krásné. Takže to trošku se mi úplně nedaří je motivovat, k tomu, aby četli. Já jim je teda čtu a pracujeme s nimi, z toho důvodu, že nám toho můžou hodně dát. Že těm dětem toho hodně vysvětlí, když bych třeba o nějakých lidských vlastnostech jenom tak mluvila zbůhdarma, tak to tak nepochopí jako na té pohádce. A tím se potom k tomu můžeme vracet. Já třeba letošní školní rok mám pátáky a vedu je od první třídy. Jak jsem se vrátila potom úraze a vlastně máme na co navazovat. Vracíme se ...co jsme v první třídě...já kolikrát jim tu knížku nalistuju, mám ji ve třídě, protože to jsou...jsou tam vybrané krásné ukázky nebo krásné pohádky, krásné situace, takže ráda se k tomu vracím. A myslím si, že i děti na ně slyší, že to dobře pochopí. Když je to vhodně vybrané. Motivace ke čtení...úplně nevím.

T22: Já osobně si myslím, že je to pořád těžší. Preferujete nějakou pohádku? Pokud no, jakou a proč?

RB22: Tak nepreferuju. K různým situacím, když se nám vyskytne ve třídě nějaká situace, na kterou se nechá napasovat pohádka, tak to ráda použiju. Ale takhle ne, nemůžu říct, nebo třeba, já nevím, jdeme do divadla a je ta pohádka...Já nevím, třeba jsme byli na ... jak se to jmenuje. Ovčí babička pletla, jak byli ty vlci, teda vlk a beránkové...Povídání ovčí babičky, nebo něco takového. Tak už jsme si zase přinesli knížku a já jsem jim pustila z internetu a víc jsme si o tom povídali, že jsme to nenechali jakoby jen tak a využiju to i pro tu další

výuku. Ale speciálně opravdu jako ne. Spíš se snažím to, co je aktuálně. Podle jaká je třída, co nám tam funguje anebo co mě pomůže výchovně využít.

T23: A domníváte se, že děti preferují stejné pohádky jako vy? Že s vámi budou souhlasit ve vašem výběru?

RB23: Tak, já je o tom musím přesvědčit, že ta pohádka, kterou jsem vybrala... Samozřejmě, že čím jsou starší, tím je to náročnější ty prvňáci, ty malé děti, ty přesvědčím. Teď třeba jsme měli na Vánoce, že si pustíme něco, já jsem jim dala vybrat. Tak oni vůbec nevěděli, o čem je řeč, takže ten výběr je úplně jiný, k tomu velice rozdílnému věku dětí a mého. A to, jak už jsem zmínila ty večerníčky, že večerníčky jsou pro malé děti, přitom je neznají, jo. Když Rumcajs, tak oni vůbec nevěděli, vůbec. Ale to už je taky řada let, co už to takhle nefunguje, a naopak já neznám a musím je nechat vysvětlit, o čem si povídají, nebo co mají za obrázky, co mají sešity, omalovánky. Protože já už a vzhledem k tomu... a vnoučata ještě nemám, takže abych měla nějaké srovnání toho jako nemám. Nebo srovnání, abych to znala odjinud, to neznám. A upřímně, vlastně se mi to třeba až tolik nelíbí. Opravdu mi to trvá, než do toho proniknu, protože člověk má zažitě pohádky ze svého dětství nebo vánoční pohádky z televize.

T24: Chápu.

RB24: A ono s jim to potom líbí, když to prosadím, že se podíváme na takovouhle pohádku, že se mi to i výchovně líbí, že jak to je a jak to dopadne, že si o tom můžeme povídat, že mi potom dají zapravdu, že se jim to líbilo, no ale sami by se na to nekoukali.

T25: Jakou mají pohádky funkci pro dítě podle vás?

RB25: No, myslím si tu výchovnou velice, že si to srovnají, že jim to ukáže z toho života, vlastně ty, z té pohádky ty obrázky ukážou, kam vede špatné chování, že se to nechá napravit, i když to není jednoduché. Pro mě jsou pohádky úplně úžasná záležitost.

T26: Jaké se podle vás líbí dětem pohádky v dnešní době?

RB26: Myslím si, že se jim líbí pohádky hlučné, kde je i agresivita třeba bych řekla. Kdy je, kdy jsou tam ty síly velice nerovné, že tam je někdo utlačován. Tak oni se začnou smát ve chvíli, kdy já bych brečela nebo bych to vypla. Jo a ono se jim líbí, že to hodně křičí a že tam dělají jako... velký nepořádek.

T27: Využíváte kromě knih i jiné pomůcky k předávání pohádek?

RB27: Takže ten internet, jak jsem zmínila, že jim pouštím ukázky, nebo si tam hledám i třeba jako náměty na pracovní listy a to, co by se využilo v hodině. Dělali jsme taky ve škole besedy o spisovatelích nebo takové projekty odpolední. Kdy vždycky měl jeden učitel jednoho spisovatele a vyhlásili jsme, takže děti nosily knihy k tomu spisovateli. Takže někdy to bylo i na pohádky zaměřené. Pak nám tam paní účetní převlečená za babičku, šla dělat tu pohádkovou babičku. Kus jim z toho přečetla a pracovali jsme s tím dál. Takže... takže já přesně teď nevím, jak zněla otázka?

T28: Jestli využíváte i jiné otázky než knihy? Takže ten internet, nějaké nahrávky tedy?

T28: Někdy přinesu i nějakou... kulisu, něco z té pohádky a oni třeba můžou hádat z čeho to asi bude nebo sama se do něčeho převleču, nebo v něčem přijdu nebo nějakou masku si navleču nebo teda ty děti to předvádí při hodině, asi tak.

T29: Super. Jaká pozitiva přináší pohádka pro dítě? Podle vás.

RB29: No já si myslím to ponaučení, potom takové to uklidnění, že to všechno, ne všechno, že to může dobře dopadnout. To si myslím hodně, že tam působí, že dobro zvítězí nad zlem, nebo může zvítězit. No.

T30: A shledáváte nějaká negativa naopak, která může pohádka promítnout do osobnosti dítěte?

RB30: No, že tomu děti hodně uvěří, že uvěří té nadpřirozenosti a i možná, i když si myslím, že dnešní děti už tolik ... aby byly tolik důvěřivé. Já jsem chtěla říct, že jako to negativum by mohlo být v tom, že uvěří, že

všechno dobře dopadne a všechno se dá...ono vždycky to úplně nejde, že jo? Ale ty dnešní děti už nejsou tak důvěřivé nebo...ted' mám v hlavě hlavně pubertáky.

T31: Je podle vás pro děti důležité, kdo je hlavním hrdinou pohádky? Pokud ano, tak proč?

RB31: No, myslím si, že je to důležité, z toho důvodu, že tam můžou projektovat svého hrdinu nebo sebe jako toho hrdinu. A zase, když jsme měla ty mladší, tak tam jsem to dovedla přednést dětem tak, že vlastně i když to bylo ošklivé káčátko. Tak si myslím, že jsem to dokázala jim předložit tak, že i to ošklivé káčátko bylo jakoby důležité, že nebylo nějakým chudáčkem, bylo tou hlavní postavou. Jestli mi rozumíte, jak to myslím. Jako tadyto si myslím, že jsem zvládla dobře. Jsem jim to podala tak, tak jak jsem si myslela, že je to správný.

T32: Je podle vás pro děti důležité, aby bylo v pohádce jasně vymezené dobro a zlo? Pokud ano, proč, z jakého důvodu.

RB32: Myslím si, že je to důležité hlavně pro ty mladší děti. Pro starší by to nemuselo být tak prvoplánově poznat z toho důvodu, aby o tom sami přemýšlely. Protože by je to potom nebavilo, když už by dopředu věděly...oni taky nemají dnešní děti tolik trpělivosti a nechtějí třeba přemýšlet, chtějí všechno mít hned. Hned hotovo, hned vyřízeno, aby věděly všechno hned, viděli, aby to netrvalo dlouho. Takže bych to rozdělila tak, pro mladší je to důležité, aby se v tom dobře orientovaly a ti starší, tam by to nemuselo být tak úplně jednoznačné.

T33: Je podle vás pro děti důležité, aby byli v pohádkách dobré postavy odměněny a zlé potrestány?

RB33: Pro mě, teda pro děti, podle mě, jestli je to důležité podle mě pro děti. Já si nemyslím, že je důležité, aby byli vždycky odměněny a to potrestání, tam s tím trošku bojuju. Jako záleží samozřejmě pohádka od pohádky. Ale oni by děti...nebo dřív chtěli za všechno něco a co za to bude. A bude za to jednotka a když budeme soutěžit, bude za to bonbon? Takže ta odměna si myslím v dnešní době, že už to taky není tak vnímané, že je důležité...nebo třeba trošku tím, sbíráme na škole pomerančovou kůru nebo kaštany pro myslivce. A když se ta soutěž dřív, když se to vyhlásilo, tak a co za to bude, co za to můžeme vyhrát. Takže jsme se taky snažili to trošku posunout, že tím, vlastně že sbírají pomerančovou kůru, tak se můžou vyrábět léky. Tím že zase zvířata, když to dáme myslivcům, takže budou mít jídlo zvířata, takže jako zase ta odměna, myslím si, že to není až tak úplně důležité. A zrovna tak to potrestání taky asi je to jakoby složitější. Není to jednoznačné, abych řekla musí být odměna co nejvyšší a potrestání co nejošklivější nebo co nejpřísnější. Tak to nemám.

T34: Měli by podle vás pohádky radit dětem s tím, jak se mají chovat?

RB34: No nevím, jestli úplně radit, ale mohli by fungovat jako vzor nebo rada, to je skoro stejný jako ta rada, takže můžou jim ukazovat, jak se nechají vyřešit třeba nepříjemné situace nebo, tak necháme ty nepříjemné situace a zrovna tak, aby viděli, jak je ošklivé, když se nechovají dobře. Když udělají něco ošklivého, tam si myslím, že je dobré, aby to viděli, aby si to představili, aby se do toho dokázali, třeba do té situace vžít, že tohle by se nemělo. Protože, oni něco udělají děti a řeknou, já jsem nechtěl, promiň a tím je to vyřízené pro ně. To přece nejde, že jo.

T35: Používáte dramatizaci pohádky k vysvětlení vztahu k cizím lidem? Vlastně, vzala byste nějakou pohádku a na té vysvětlila, jak by se tedy měli chovat k cizím lidem?

RB35: No, já tady na ty situace asi úplně neberu pohádku, ale spíš tady na to používám situace z reálného života nebo přímo z naší vesnice nebo z naší školy. Jakože jedeme třeba někam a tam nastane takováhle situace a už jedeme dramatizaci, co uděláš a pak to s třídou zhodnotíme, jestli takhle je to v pořádku anebo, by to šlo lépe. Takže spíš tu současnost, ví než ty pohádky.

T36: A myslíte si třeba, že by ten námět, to setkávání s cizími lidmi se v té pohádce dalo najít? Aby se s tím dalo pracovat?

RB36: To určitě dalo by se najít, určitě. Určitě, ale ted' takhle vám to neřeknu z hlavy.

T37: Tak třeba i Červená karkulka se vlastně setkává s vlkem.

RB37: Tak to rozhodně.

T38: Vyzvoní mu, kam jde a on ji pak sežere. Kůzlátka vlastně....Perníková chaloupka, určitě by jsme našli i další a další.

RB38: No vidíte.

T39: Myslíte si, že děti ve vaší třídě jsou dostatečně poučeny o chování k cizím lidem? Myslíte, že by se nechali nalákat?

RB39: My máme různé programy nebo při vyučování vyplynou situace, kdy si o tomhle povídáme, nebo děti plní různé úkoly, máme ochranu člověka za mimořádných situací a taky za poslední roky mám zkušenost, že děti bezvadně umí tu teorii, ale druhá věc je, když to zažijou potom v praxi. Oni už dopředu, sotva dopovíme nějakou otázku...když jdeme na vycházku, máme na začátku roku na celé dopoledne vycházky a vždycky zastavíme někde a říkáme si, nebo pak dostanou ty listy a oni to ví všechno. Ale já si nejsem jistá, když se do té situace dostanou, že ji zvládnou, že jí dokážou...Máme třeba dobrý, že chodí na hasiče, chodí na skauty, takže se nám to prolíná krásně doplňuje, že to není jen ta škola, je to i rodina, že to mají ze všech stran. Ale úplně přesvědčená nejsem.

T40: Chtěla byste si někdy vyzkoušet ve své praxi některou z metod, popřípadě technik dramatické výchovy, o kterých jsme se bavili?

RB40: Tak já asi nevyužívám jen tu pantomimu, to jako jen výjimečně, takže to bych mohla.

T41: Chtěla byste ještě něco dodat? Popřípadě, jestli vás něco napadlo?

RB41: Já si myslím, že ne.

T42: Já vám děkuji za rozhovor.

RB42: Rádo se stalo.

Respondent C

T1: Dobrý den, děkuji vám za spolupráci na rozhovoru. Souhlasíte s nahráváním zvuku na diktafon?

RC1: Ano, souhlasím.

T2: Poprosím vás, abyste mi řekla něco o sobě. Kolik vám je let, jak dlouho učíte, co ráda učíte a jestli jste chtěla vždycky učit?

RC2: Tak začnu tím, že mi teď v březnu bude 47. Učím od prosince 1999, mezitím jsem byla dvakrát na mateřské dovolené, mám tedy dvě děti. Kateřinu, který bude 19 a Davida, tomu je 13. Jinak učím stále na prvním stupni. Letošní školní rok učím ve třetí třídě. Vlastně ty děti mám od první třídy. Je jich 26. Učím ve Velké Hleďsebi. Jestli jsem chtěla učit, Ano, chtěla jsem učit. Já jsme teda dělala střední pedagogickou školu, že jsem původně chtěla učit ve školce. Ale tak nějak po maturitě jsem šla ještě na vysokou na první stupeň. A chtěla jsem teda učit, ano vždycky.

T3: Co ráda učíte?

RC3: Tak na prvním stupni vlastně učíme všechny předměty. A já vcelku mám ráda hudebku, protože hudbě se věnuji od svých šesti let. Ale můžu teda říct, že stále chodím do hudebky, hraju v souboru, v orchestru při ZUŠ v Mariánských Lázních. Takže se tomu věnuji vlastně jakoby doteďka a jinak učím ráda všechny předměty. Mám ráda prvouku, ráda s dětma dělám pokusy. Nemám nic proti češtině ani matice.

T4: Co si vybavíte pod pojmem dramatická výchova?

RC4: Tak dramatickou výchovu já jako zapojuju nebo dala bych to do českého jazyka a vlastně do literární výchovy, kdy vlastně s dětma, když čteme od první třídy, vlastně když si pohádky začínáme číst, vyprávět. Tak vlastně to dramatické k tomu patří. Do českého jazyka to patří.

T5: Je u vás na škole dramatická výchova zařazena do ŠVP? Jako samostatný předmět?

RC5: Je to, myslím, že v sedmé třídě a na druhém stupni je určitě literární a dramatická výchova. Ano je, protože vlastně syn chodí do sedmé třídy a má dvouhodinovku týdně.

T6: A jaké metody nebo techniky dramatické výchovy znáte?

RC6: No...metody, techniky...tak jako...

T7: Nebo zkuste popsat, jak pracujete, když třeba jste zmínila tu literární výchovu. Tak jak třeba pracujete.

RC7: Tak seznámíme se s pohádkou. Je dobré si jí přečíst, čteme po rolích. Teďka v té třetí třídě běžně, že si rozdáme role a co mají děti hodně rádi, když jsme třeba dramatizovali, že jsme měli takový ty na obličej ty škrabošky, kdy třeba byly zvířátka. Takže nemluví potom podle toho textu, ale mluví si to svými slovy, což je pro ně lepší.

T8: Takže improvizovaně, to je jedna technika.

RC8: Ano, improvizace.

T9: Dramatizace, jsem pochopila. Nějakou metodu asi plně hry, kdy teda se vžívají. Super. Znáte třeba živé obrazy? Jestli využíváte techniku.

RC9: Ani ne, ale slyšela jsem o ní, určitě.

T10: Pak mě napadá třeba učitel v roli, jestli znáte techniku, kdy vy jste v roli někoho. Hodně se to využívá právě, když děti se připravují na návštěvu divadla, takže učitel dělá toho rušiče, aby děti vlastně pochopily, že takhle ne a jak se vlastně mají chovat. Těch metod a technik je samozřejmě mnohem víc. Teď jsem vyjmenovala takové ty nejnámější a nejpoužívanější. Využíváte ve své práci metody dramatické výchovy?

RC10: No ano, občas určitě v rámci českého jazyka, čtení.

T11: Co z té dramatické výchovy zařazujete nejčastěji?

RC11: No právě...právě ty pohádky, protože k té pohádce mají ty děti asi nejbliž.

T12: A využíváte jenom v češtině nebo i v nějakém dalším předmětu?

RC12: Tak vůbec na prvním stupni je to propojený, takže když máme český jazyk, tak jsme třeba při výtvarce malovali zvířátka nebo, myslím že to je propojený. Dá se i při hudební výchově vlastně.

T13: Určitě. Při výuce, kterých témat by bylo podle vašeho názoru využití metod a technik dramatické výchovy potřebné či dokonce žádoucí? Jestli vnímáte, kam by se to opravdu hodilo, aby si to ty děti prožily?

RC13: Téma...zase mě napadá ta literární výchova a kdy vlastně...Třeba bajka, když zvířátka se chovají jako lidé. Tak nějak si na tom připodobnit vlastnosti, vysvětlit.

T14: Super. A odkud čerpáte náměty pro třeba, pro tu využívání dramatické výchovy.

RC14: Tak hodně z čítanek, ale mám i svoje knížky. Kde mám přímo, třeba jednu pohádku mám hodně oblíbenou. Teď nevím, jak přesně se jmenuje, ale jsou tam zvířátka. Už mám na to vyrobený takový masky, a to vždycky s každou tou třídou, když jí mám. Třeba ve druhý nebo ve třetí třídě, tak to vždycky vyzkoušíme.

T15: Kdy jste se poprvé setkala s metodami dramatické výchovy?

RC15: No tak to už nevím, asi hned na začátku, když jsem začla učit, možná už na vysoký škole. Určitě, když jsem studovala.

T16: A četla jste nějaký titul z odborné literatury z oblasti té dramatické výchovy?

RC16: To myslím, že ani ne. Tak nějak, možná na vysoký škole jsme ...teda nevzpomínám, už je to před hodně lety. Ale tam jsme měli taky přímo literárně-dramatickou výchovu s dětma. Jako předmět a určitě jsme se k nějaký odborný dostali, ale nevím, nepamatuji si.

T17: U nás nejvýznamnější osobnost je paní Machková Eva, která napsala spoustu titulů, takže klidně, kdybyste měla zájem můžete sáhnout po Machkové. Domníváte se, že existují nějaká rizika při využívání metod a technik dramatické výchovy ve vyučování?

RC17: Tak úplně rizika né, učitel si to pak musí zkoordinovat, když se jako trošku rozjede kázeň, dejme tomu, tak se to dá vždycky nějak, jako ve všem. Se to dá ukorigovat.

T18: Ovlivnila dramatická výchova váš vztah k žákům, ke škole nebo k sobě samému. Pokud ano, jak?

RC18: Tak myslím, že ne nějak, řekněme to slovo, dramaticky. Tak asi člověka ovlivňuje úplně všechno, s čím se zabývá. Ale, že by to bylo markatní ovlivnění, to si nemyslím.

T19: Přinesla vám praxe nové náměty z oblasti dramatické výchovy?

RC19: No tak každým tím rokem člověk získává něco víc a ví, co si může s těma dětma dovolit, nebo nějaká zkušenost, která se využije třeba další rok, určitě.

T20: Zúčastnila jste se někdy semináře na téma dramatické výchovy?

RC20: Myslím, že ne. Možná na vysoké škole. To už si ale opravdu nepamatuji. Ale takhle zvlášť....

T21: Jste spokojená se svými dosavadními znalostmi v této oblasti?

RC21: Tak já myslím, že ano. Tak člověk, když je tvořivej, tak už si to pak nějak podle svého vytvoří. Ale nebráním se nějakým novým teoretickým zkušenostem, to ne.

T22: A pokud uplatňujete ve výuce prvouky dramatickou výchovu, jaké jsou reakce žáků?

RC22: Nevzpomínám si, jestli někde v prvouce...

T23: Tam třeba se často využívá...

RC23: Tam ano, třeba jsme dělali slušné chování. Ano, to jsme třeba dělali v dopravním prostředku, to mají děti moc rádi. Anebo takový to, že jsme volali na tísňová volání. Jak se mají představit, to jo, to mají děti rádi určitě.

T24: Super. Vzpomínáte si na nějakou vyučovací jednotku, ve které jste metodu dramatické výchovy použila? O jaký zajímavý námět se jednalo? Zkuste stručně popsat. Takový vaše top.

RC24: Přímou, no nevím, já mám v hlavě tu pohádku. Teď vám přesně nepovím, jak to bylo... asi dva roky už jsme jí nehráli. Popsat metodu, no... seznámíme se s pohádkou, přečteme si a důležitý pro děti je ta dramatizace, kdy už tu pohádku znají a už to potom říkají svými slovy.

T25: A zkusí nějak manipulovat už v prostoru...

RC25: Ano a vymyslíme, jak to bude, kde bude ta chaloupka, dejme tomu a kde bude to místo, kam chodí a co mají rádi, mají na obličej masku. Vlastně úplně obyčejnou, kterou si vyrobíme při pracovních činnostech.

T26: A už jsme se bavili, o tom, že při vyučování s pohádkou pracujete. Jaký je váš důvod, že předáváte pohádky dětem?

RC26: Tak já myslím, že to je přirozený a oni na těch pohádkách, pokud teda, jak to vždycky bylo, že rodiče pohádky vypráví a oni, je to něco, co znají, že jo. Takže vždycky je dobrý, když se chytí něčeho, co už ví, nebo už znají. Taková pohádka O veliké řepě, tak tu milují v první třídě. Prostě to je...

T27: Určitě. Co si myslíte, že je hlavní motivací pro čtení pohádek? Ať už pro vás anebo třeba pro to dítě, aby si tu pohádku přečetlo?

RC7: Tak je to ten příběh, že tam je ... prostě vystupují zvířátka, dejme tomu, nebo lidé a většinou i to, že to dobře dopadne. To je každopádně baví a že to má nějaký děj. Že to a ponaučení, to oni si ani neuvědomují úplně.

T28: Pracujete s tím, když máte pohádku s ponaučením? Pracujete s tím?

RC28: Ano, určitě.

T29: Ehm. Preferujete nějakou pohádku? Pokud ano, jakou a proč? Máte nějakou vysloveně oblíbenou?

RC29: Tak třeba zrovna o té Veliké řepě, jak jsem říkala. To si vzpomínám, to vlastně tenkrát dali i do prvouky. Když jsme se bavili potom o plodinách, o řepě vůbec, jak se třeba... nebyla zrovna cukrová řepa. Nebo když v některých verzích je, tak pak jsme si vyprávěli, jak se vlastně z té řepy dostává ten cukr, celý ten postup.

T30: Domníváte se, že děti preferují stejné pohádky jako vy? Dnešní doba jde trošičku...

RC30: Je trošku jiná doba, ale já myslím, že na ty malé děti, mě přijdou...ke mně přijdou děti od první do třetí třídy, tak jsou takový opravdu tvárný a myslím, že se jim pohádky, který děláme líbí.

T31: Jakou podle vás mají pohádky funkci pro dítě? K čemu jim je to dobrý?

RC31: Tak všechny funkce. Vzdělávací, oni se ...vlastně poznávají zvířátka, poznávají situace. Poznávají, jak se zachovat a hlavně poznávají, že když někdo něco nedělá dobře, tak se mu to může vymstít. Že to prostě není dobře.

T32: Využíváte kromě knih i nějaké jiné pomůcky k předávání těch pohádek?

RC32: No ty knížky jsou jako nejdůležitější.

T33: A nepouštíte si třeba nějaký...

RC33: Pustíme si občas na interaktivní tabuli, ale říkám ta knížka je nejdůležitější, psaná podoba je nejčastější. Plus obrázky, co máme v pohádkové knížce.

T34: Jaká pozitiva přináší pohádka pro dítě?

RC34: Tak to je vůbec...pozitiva. Tak, když se s tím seznamují, když si to čtou. Tak zdokonalují si svoje čtecí schopnosti. Pozitiva, tak jako při jiným seznamování s literárním textem.

T35: Jaká negativa může pohádka promítnout do osobnosti dítěte? Jestli tam něco shledáváte.

RC35: Když by to byla pohádka, která je jako, nechci říct slovo drsná, ale když tam prostě ... pak se zamýšlí nad tím, když tomu vlkovi to břicho rozpárou, jestli ho to náhodou nebolelo. Tak je to takový jako, někdy ty pohádky, když si to uvědomíme, jsou vlastně drastický. Ty motivy jsou fakt jako, když by si to promítli do života, tak není až úplně příjemný některý věci, no.

T36: Určitě. U některých dětí to dokonce podporuje noční běsy.

RC36: Může, souhlasím.

T37: Souhlasím. Je podle vás pro děti důležité, kdo je hlavním hrdinou pohádky?

RC37: Určitě. Měl by být takový hrdina ke kterému mají vztah. Nebo si ten vztah udělají. Prostě se jim třeba i líbí, jak se chová, je to ten kladný hrdina.

T38: Je podle vás pro děti důležité, aby bylo v pohádce jasně vymezené dobro a zlo? Pokud ano, proč?

RC38: Já myslím, že ano, vlastně aby se tak jako učili orientovat vlastně i v životě potom. Když někdo se chová dobře a dělá dobro, tak se mu to dobro vrací. Bych řekla, že to je takový důležitý pro život.

T39: Takže pro vás je důležité, aby v pohádkách byly dobré postavy tedy odměněny a zlé potrestány?

RC39: Ano, pro mě je to hodně důležitý.

T40: Je podle vás pro děti důležité, aby pohádky končili šťastně?

RC40: Já myslím, že ano. A i když v životě to tak třeba není, že jo, ale pro tu dětskou duši je to důležitý. Aby se naučili, že prostě, když ten člověk si to zaslouží, tak opravdu dobře skončí.

T41: Myslíte si, že pohádka děti ovlivňuje?

RC41: Rozhodně.

T42: A jakým způsobem?

RC42: Tak, když je to kvalitní pohádka, tak nemůžeme je dát všechny do jednoho pytle, když ta pohádka je kvalitní, tak si myslím, že každé dítě ovlivňuje dobře. Tutím směrem.

T43: Měli by podle vás pohádky dětem radit s tím, jak se mají chovat nebo mohou být nápomocný?

RC43: Určitě, proto asi možná byli vynalezeny. Já myslím, že to je jakoby, proč ty pohádky vlastně máme.

T44: Používáte dramatizaci pohádky k tomu, abyste vysvětlila dětem vztah k cizím lidem, Jak by se vlastně měli, v tom vztahu chovat?

RC44: No tak nevím, jestli to bylo...ale vlastně bylo v pohádce O kůzlátkách. Nemají otvírat nikomu cizímu. Tak na to jsme určitě narazili. Že se jim to nemusí vyplatit.

T45: Může ta pohádka dětem pomoci lépe pochopit, jak se mají chovat k cizím lidem?

RC45: Určitě.

T46: Myslíte si, že ve vaší třídě jsou děti dostatečně poučeny o chování k cizím lidem? Myslíte, že by se nechaly v některých situacích nalákat?

RC46: Víte co, děti jsou děti, takže nemůžeme jim stoprocentně věřit. Každopádně jsme si o tom povídali a ne jednou, jak je to s lidma, které ... kteří to nemyslí s dětmi úplně dobře...nevím, ale poučení jsou. Ale jestli by to dokázali jako opravdu vždycky odmítnout lákavou nabídku, za to bych neručila.

T47: A chtěla byste si do budoucna vyzkoušet třeba některou jinou metodu, o kterých jsme se bavili a zatím ji ve výuce nepožíváte?

RC47: Určitě, tak já se nebráním ničemu novému, každopádně...

T48: Chtěla byste ještě něco dodat, něco, co vás napadlo?

RC48: Ani ne, já nevím teďko.

T49: Já vám moc děkuji za rozhovor.

RC49: Není zač.

Respondent D

T1: Dobrý den, děkuji vám za spolupráci na rozhovoru. Souhlasíte s nahráváním zvuku na diktafon?

RD1: Ano, souhlasím.

T2: Poprosím vás na začátek, abyste mi řekla něco o sobě. Kolik je vám let, jak dlouho učíte, co ráda učíte a jestli jste chtěla vždycky učit.

RD2: Tak mé jméno je Lenka Denková, vystudovala jsme západočeskou univerzitu a učím asi třiatdvacet let. Ráda učím první a druhou třídu a vždycky jsem chtěla být učitelkou.

T3: Teď se dáme teda na otázky. Co si vybavíte pod pojmem dramatická výchova?

RD3: Řekla bych spojení mluveného slova, tance, písň a hry.

T4: Je u vás ve škole zařazena dramatická výchova do ŠVP?

RD4: Není u nás zařazena.

T5: Znáte některé metody nebo techniky dramatické výchovy?

RD5: Nevybavuji si teď.

T6: Tak já, když si to takhle vezmeme, máme třeba metody pantomimicko - pohybové, kam patří třeba pantomima, živé obrazy a takovéhle ty věci. Znáte?

RD6: Ano, ano, ano. Zním, samozřejmě.

T7: Potom třeba i metoda improvizace, kdy děti vlastně zkouší. Určitě si myslím, že i něco využíváte ve své praxi. Jenom tam třeba tam chybí ten teoretický základ. Využíváte ve své práci metody dramatické výchovy?

RD7: Určitě, snažíme se v hodině čtení anebo, když máme etickou výchovu.

T8: Jaké metody a techniky zařazujete nejčastěji?

RD8: Asi tu improvizaci. Občas pantomimu, třeba při hře.

T9: Pokud metody dramatické výchovy využíváte, uveďte, prosím, ve kterých předmětech.

RD9: Především český jazyk a literatura, ale třeba i prvouka nebo výchovy, hudební výchova.

T10: Při výuce, kterých témat by bylo dle vašeho názoru využití metod z dramatické výchovy potřebné nebo dokonce žádoucí?

RD10: No...tak, když vezmu český jazyk, tak určitě literatura, pohádky, příběhy, bajky. Ale i třeba v prvouce nauka o člověku, o přírodě, o zvířatech, tam všude se to dá aplikovat.

T11: Určitě. Pokud využíváte ve výuce českého jazyka a prvouky dramatickou výchovu, odkud čerpáte náměty?

RD11: Od kolegyň, z internetu, Učitelnice, cokoliv. Myslím si, že i člověk i leccos vymyslí.

T12: Kdy jste se poprvé setkala s metodami dramatické výchovy?

RD12: Tak to už bude pár let zpátky. Řekla bych, že i na fakultě nás do toho zasvětili.

T13: Čtla jste nějaký titul z odborné literatury z oblasti dramatické výchovy?

RD13: Možná na škole, neuvědomuji si. V minulé době ne, teď.

T14: Dobře. Domníváte se, že existují rizika při využívání metod dramatické výchovy ve vyučování?

RD14: Řekla bych, že riziko je, pokud to člověk nezvládne okoučovat, jak se říká, tak to riziko, tam určitě může být. S tím, že se to přesune někam, kam by člověk ani nechtěl. Může se to zvrtnout, ale někdy se to třeba zvrtně třeba i v dobrou věc.

T15: Určitě. Ovlivnila dramatická výchova váš vztah k žákům, ke škole, nebo k sobě samému? Pokud ano, uveďte, prosím, jakým způsobem.

RD15: Já bych řekla, že ano, sblížili jsme se více s žáky. Více jsme si porozuměli navzájem, víme, co od sebe můžeme čekat a stmelil se kolektiv.

T16: Setkala jste se při svých studiích s výukou dramatické výchovy?

RD16: Ano, když jsem studovala Sfumato, splyvavé čtení doktorky Navrátilové, tak tam vlastně jsou příběhy a mohou se i zdramatizovat, mohou se zahrát. Takže tam, při letní škole s doktorkou Navrátilovou.

T17: Přinesla vám praxe nové náměty z oblasti dramatické výchovy?

RD17: Ano, ano, určitě. Dal by se zdramatizovat i covid, bohužel.

T18: Zúčastnila jste se někdy semináře na toto téma?

RD18: Ne, ne.

T19: Jste spokojená se svými dosavadními znalostmi z této oblasti?

RD19: Tak rozšiřovat znalosti si může člověk vždycky. Za každých okolností.

T20: Ehm. Pokud uplatňujete ve výuce prvouky dramatickou výchovu, jaké jsou reakce žáků?

RD20: Většinou kladné, pozitivní. Rády se děcka zapojují do jakékoliv dramatizace.

T21: Vzpomínáte si na nějakou vyučovací jednotku, ve které jste metodu dramatické výchovy použila? O jaký námět se jednalo? Zkuste stručně popsat.

RD21: Třeba v první třídě začátek školního roku a prvouka a cesta do školy, ze školy. Bezpečná cesta, kdy vlastně jsme si i venku to zahráli. Zahráli ve třídě, jak mohou děti bezpečně dojít cestu do školy, jak dlouho jim to trvá, co všechno musí během té cesty udělat, zvládnout.

T22: Pracujete při vyučování s pohádkou?

RD22: Určitě, první stupeň je asi celý o pohádce.

T23: Jaký je důvod, že předáváte pohádky dětem?

RD23: Lidová slovesnost, moje obliba pohádek hlavně, z českých Erben, Božena Němcová a řekla bych rozvíjení slovní zásoby. A hlavně pohádka vždycky dobře skončí.

T24: Co je hlavní motivací pro čtení pohádek?

RD24: Tam bych řekla, že je to u těch malých dětí každopádně, vědět, jak to dopadne. Jestli to zlo bude poraženo, jestli to dobro zvítězí, anebo jestli je tam něco, je něco zakopaného, jak se říká, zakopaný pes. A hlavně děti rádi objevují něco nového. Každá nová pohádka je pro ně zajímavá, zvláštní.

T25: Preferujete nějakou pohádku? Pokud ano, jakou a proč?

RD25: Mám ráda klasické pohádky, ať už je to třeba O Jeníčkovi a Mařence nebo třeba O Smolíčkovi a jelenovi. Myslím si, že tam se krásně ukáže to dobro a zlo a pomáhání a dá se i třeba na Smolíčkovi ukázat nebezpečí, které číhá na děti. Pokud si nebudou dávat pozor, viz třeba jednání s cizími lidmi. Třeba neotvírat dveře a tak dále.

T26: Domníváte se, že děti preferují stejné pohádky jako vy?

RD26: Určitě ne. V dnešní době děti klasické české pohádky moc neznají, pokud jim je rodiče nevypráví nebo je čtou. A jsou zase nové pohádky, které třeba neznám já a seznamují mě s nimi děti.

T27: Jakou mají pohádky funkci pro dítě?

RD27: Každopádně rozvoj fantazie, už podle obrázku, když vyprávím pohádku. Děti si mohou představit, cokoliv se tam odehrává. Když si zavřou oči a budou si představovat podle barvy šatů, vlasů, jak budu vyprávět. A určitě má dát pocit takového, řekla bych bezpečí. Protože pohádky jsou o uklidnění, o navození dobré nálady a hlavně, že všechno dobře dopadne.

T28: Jaké se podle vás líbí dětem pohádky?

RD28: Trošku dobrodružné a aby tam byl nějaký děj a taky to dobro tam musí zvítězit. A pro holčičky princezny. Ty tam musí být určitě.

T29: Využíváte kromě knih i jiné pomůcky k předávání pohádek?

RD29: Dělali jsme si svoje pohádky, jsme vystříhovali a dělali takové leporelo. Nebo si děláme divadlo z papíru, s malými dětmi na špejli. S většími dětmi, třetíci, čtvrtáci jsme si šili maňásky a hráli také divadlo.

T30: A použíté také nějaké nahrávky, pohádky, popřípadě...

RD30: Určitě, audio nahrávku z CD anebo koupenou nějakou ... nebo z internetu, že použíté pohádky, nebo čtu, hlavně.

T31: Jaká pozitiva přináší pohádka pro dítě?

RD31: Jak už jsem zmiňovala, určitě rozvoj fantazie, rozvoj slovní zásoby a říkáme pocit bezpečí.

T32: Jaká negativa může pohádka promítnout do osobnosti dítěte?

RD32: Pokud pohádka bude třeba vyprávěna hodně dramatickým způsobem, tak se dítě může bát, to by nemělo být žádoucí. Ano, bát se trošinku, ale ne tak, aby to u něj vyvolalo pocit nejistoty, pláče a třeba nějaký pocit úzkosti. To si nemyslím, že je dobré.

T33: Je podle vás důležité, kdo je hlavním hrdinou pohádky? Pokud ano, proč?

RD33: Jak pro které dítě. Pro někoho je určitě hlavní hrdina důležitý je, hrdinka princezna to nej, snaží se být tou princeznou, všechno zažívá, nosí krásné šaty. Pro někoho je důležité, jak to dopadne, pro někoho je důležité, že to zlo bude potrestáno. Každé dítě je individuální.

T34: Je podle vás pro děti důležité, aby bylo v pohádce jasně vymezené dobro a zlo?

RD34: Myslím si, že ano. Malé děti, kor první a druhá třída ještě neumí číst mezi řádky a potřebují vědět, že černokněžník je zlý, že princ je dobrý, chrabrá, zachrání princeznu. Potřebují to mít nastavené.

T35: Je podle vás pro děti důležité, aby v pohádkách byly dobré postavy odměněny a zlé potrestány?

RD35: Myslím si, že ano.

T36: Myslíte si, že je pro děti důležité, aby pohádky končily vždycky šťastně?

RD36: Zase asi jak pro které dítě. Některé dítě se samozřejmě trošku zarazí nad upálením Baby Jagy, Ježibaby v Perníkové chaloupce. Některé děti říkají, že je dobře, že ta zlá čarodějnice byla potrestaná. Je to, co dítě, to názor. Ale většinou ano, zlo musí být potrestáno a dobro zvítězit. To je klasika.

T37: Myslíte si, že pohádka dítě ovlivňuje?

RD37: Malé určitě, nemělo by se bát. Po přečtení pohádky, po vyprávění, po zhlédnutí jít samo kamkoliv to není účelem, ale mělo by vědět, že příběh, který třeba zažívá i on, zažívá také jiné dítě nebo někdo v té pohádce.

T38: Měly by podle vás pohádky radit dětem s tím, jak se mají chovat?

RD38: Nějaké vlastnosti určitě pozitivní by mohli přijímat z těch pohádek. Na druhou stranu můžeme ukázat negativní vlastnosti, jaký by třeba ty děti neměl být. Vzít si z toho příklad, poučit se, ukázat si, viz třeba pohádka Karla Čapka O pejskovi a kočičce, jak pekli dort. Tam ten zlý pes, který snědl dort, který uvařili. Tak myslím si, že je v tomto případě poučí.

T39: Používáte dramatizaci pohádky k vysvětlení vztahu k cizím lidem?

RD39: Ano, určitě.

T40: Může pohádka dětem lépe pochopit, jak se mají chovat k cizím lidem?

RD40: Ano, mohou si vzít poučení s tím, že ne každý je kamarád i kdo s námi jedná hezky, slušně, něco nám nabízí, tak ne vždy to může být hodný, slušný člověk.

T41: Myslíte si, že děti ve vaší třídě jsou dostatečně poučeny o chování k cizím lidem? Nechaly by se nalákat?

RD41: Myslím si, že nalákat by se nenechaly. Přesto pár naivních dětí tady mám.

T42: Hm. Chtěl byste si vyzkoušet některou jinou z metod, o kterých jsme se bavili a zatím ji ve výuce nevyužíváte?

RD42: Ano, určitě.

T43: Hm. Chtěla byste ještě něco dodat, něco vás napadlo?

RD43: Ne, ne, nic mě nenapadá. Asi tak všechno.

T44: Děkuji za rozhovor.

RD44: Já také děkuji. Nashledanou.

Respondent E

T1: Dobrý den, děkuji vám za spolupráci na rozhovoru. Souhlasíte s nahráváním zvuku na diktafon?

RE1: Dobrý den, ano.

T2: Na začátek bych vás poprosila, abyste mi řekla něco o sobě, kolik je vám let. Jestli ráda učíte, co ráda učíte a jestli jste vždycky chtěla učit?

RE2: Eh, to jsou otázky, tak jmenuji se Libuše Floriánová učím na prvním stupni od roku devadesát jedna. Vždycky jsem asi nevěděla od začátku, že budu učitelka. Ale vyrýsovalo se to vlastně až na gymplu, když jsme prostě chodila na základku a tam jsem vídala na prvním stupni dětičky. Tak se mi prostě líbilo, že ten první stupeň je úplně specifická práce a že ty dětičky jsou úplně jiné než na druhém stupni, a tak se mi to prostě líbilo. A jako vždycky se mi líbilo psát na tabuli, tak to byla možná i taková úchylka, no.

T3: Kolik vám je let?

RE3: 54 mi bude.

T4: Co si vybavíte pod pojmem dramatická výchova? Jako opravdu váš názor, co si pod tím pojmem vybavíte.

RE4: Dramatická výchova, no... Tak myslím si, že ... jakože tam patří určitě scénky, předvádění, čtení po rolích, dramatizace pohádky nějaká. Prostě, co mají děti rádi, tohleco, třeba, já nevím, hra na řemesla, že vlastně pantomimou vyjadřují jakoby něco a ostatní hádají, tak asi tohle.

T5: Je u vás na škole dramatická výchova zařazena v ŠVP?

RE5: Není, není, bývávala.

T6: Jaké metody nebo techniky dramatické výchovy znáte? Už jste tady některé zmínila.

RE6: No, takže to je třeba ta improvizace anebo třeba čtení po rolích nebo ta pantomima, no.

T7: A určitě i ta dramatizace, kterou jste zmiňovala. Využíváte při své práci metody a techniky dramatické výchovy ve výuce?

RE7: Tak ne pořád, ale občas ano.

T8: Jaké metody a techniky zařazujete nejčastěji?

RE8: No asi čtení po rolích v první třídě, protože když už potom děti umí písmenka všechna, tak máme pohádky vlastně od Žáčka v řadě. Moje první čítanka, Jsem malý čtenář, tam teda jsou ty pohádky i veršované, to se jim teda moc líbí. No a dramatizaci taky mají rádi.

T9: Ehm, takže převážně využíváte tyto metody v českém jazyce.

RE9: No, ano.

T10: Při výuce, kterých témat by bylo vhodné, podle vašeho názoru, využití metod dramatické výchovy potřebné nebo dokonce žádoucí?

RE10: No, tak asi v prvouce. Si myslím, protože tam se dají nacvičit různé situace. U lékaře a já nevím, i povolání. Takže to děti baví a víc jim to jakoby připodobní tu situaci. A dostanou se do té situace, kterou vlastně chceme navodit. Ale já bohužel letos prvouku neučím.

T11: Když využíváte ve výuce českého jazyka a prvouky dramatickou výchovu, odkud čerpáte náměty?

RE11: No, spíš, jakože vidím nějaký text nebo prostě ta látka samotná, to učivo mě inspiruje.

T12: Kdy jste se poprvé setkala s metodami dramatické výchovy?

RE12: Možná na vysoké škole nebo vlastně, když to tak vezmu, tak už jako žákyně ve škole.

T13: Četla jste nějaký odborný titul literatury ohledně dramatické výchovy?

RE13: Možná, co se týče v časopisech takových těch pro učitele, ale jakože bych zabíhala nějak do podrobností, to ne.

T14: Domníváte se, že existují rizika při využívání metod a technik dramatické výchovy ve vyučování?

RE14: No tak tam asi jde, aby se neposmívaly děti, nedošlo k zesměšňování. No asi jinak si ničeho nejsem vědomá.

T15: Myslíte si, že dramatická výchova ovlivnila váš vztah k žákům, ke škole, či k sobě samému?

RE15: Tak si až tak ne.

T16: Přinesla vám praxe nové náměty z oblasti dramatické výchovy?

RE16: Já asi nedovedu odpovědět na tohle.

T17: Zúčastnila jste se někdy semináře na toto téma?

RE17: Asi ne, asi to bylo vždycky jakoby během nějakého jiného tématu. Tak v těch seminářích i třeba na jazyk nebo jako třeba zajímavé formy českého jazyka, tak asi při tom. V rámci toho semináře jiného, ale nebylo to vyloženě téma.

T18: Jo. Jste spokojená se svými dosavadními znalostmi v této oblasti?

RE18: No, tak určitě nejsou dostačující. To jako vždycky se dá zlepšit.

T19: Pokud uplatňujete ve výuce prvouky dramatickou výchovu, nevadí, že letos neučíte prvouku, jaké jsou reakce žáků?

RE19: Já si myslím, že ty malé děti jsou vždycky nadšené, že to je prostě zpestření výuky a prostě, oni se o to vysloveně derou a všichni se chtějí zapojit a takže jo, baví je to.

T20: Vzpomínáte si na některou vyučovací jednotku, ve které jste metodu či techniku dramatické výchovy použila? O jaký zajímavý námět se jednalo. Zkuste stručně popsat, pokud si vybavíte.

RE20: Tak třeba teď vlastně učíme angličtinu, tak i vlastně v angličtině jsou to rozhovory, komunikace, konverzace, takže tam určitě. Nebo je bavilo třeba i předvádění, vlastně když jsme měli pocity, takže, to asi tak bylo naposledy. A určitě v češtině pohádka.

T21: Pracujete při vyučování s pohádkou?

RE21: No, tak, jak jsem řekla. Mám prvňáčky, takže se tomu nejde vyhnout a určitě ta dramatizace a vlastně to čtení po rolích k tomu ještě dojdeme, protože ještě neznáme všechna písmenka. Ale už se na to těším.

T22: Jaký je důvod, že předáváte pohádky dětem?

RE22: No, tak za prvé je to teda klasika. Docela mi vadí, že děti neznají ty klasické pohádky a že se prostě uchylují k těm jenom moderním. A určitě je to vlastně výchovný efekt té pohádky samotné.

T23: Co je hlavní motivací pro čtení pohádek, ať už pro vás, nebo pro děti?

RE23: No tak j asi to, co už jsem říkala. To je prostě výchovný efekt, za prvé. Za druhé rozšíření slovní zásoby, vlastně, že můžou děti uplatnit, jakoby můžu se zeptat, o čem to bylo, co jsme teď četla. Co ta postava, co ty si o tom myslíš? Takže můžou vlastně i oni sami, vlastně třeba svůj názor, svoje pocity ztotožnit.

T24: Preferujete nějakou pohádku? Pokud ano, jakou a proč?

RE24: Já mám ráda hodně pohádek. Tak jako zfilmovaných, tak to jsou Tři oříšky, to my jsme prostě Češi. A jako klasickou pohádku, teď prostě, když mám dvě vnučky, tak já prostě vím, že oni milují Červenou Karkulku. Takže to je prostě taková klasika, nejoblíbenější.

T25: Domníváte se, že děti preferují stejné pohádky jako vy?

RE25: Eem, určitě ne, protože to už je úplně jiná generace. Takže to už prostě děti jmenují pohádky, co já už vůbec neznám.

T26: Jakou mají pohádky funkci pro dítě?

RE26: No tak zase, jak jsem říkala, ten výchovný efekt a taky rozvoj fantazie, slovní zásoby. No určitě vlastně i v těch kladných povahových vlastnostech.

T27: Jaké si myslíte, že se líbí pohádky dětem?

RE27: No tak jsou teďka většinou ty animované, takže ty převažují, ty mají nejradši. Vlastně je tam i...odráží se i skutečnost, že děti vlastně moc nečtou. A děti se vlastně v té audio verzi se vlastně ano moc nesetkají. Číst, taky čtou málo, takže vlastně, to co vidí v televizi, co jim rodiče pustí. Tak to vlastně oni znají.

T28: Využíváte kromě knih i jiné pomůcky k předávání pohádek?

RE28: No tak určitě maňásci, pak třeba v té první třídě máme pexesa, i vlastně ta pohádka je hezká i v druhé třídě, takže tam vlastně uplatňujeme třeba na druhy vět a na jednotlivé druhy učiva. Prostě, že je to víc baví a že tam třeba líp vytvoří ten druh věty, který já chci. Tak asi tak, no.

T29: Používáte i nahrávky, ať audio nebo...

RE29: Jo, použít i když musím říct, že tahle třída je na to šikovná, že jsou schopní se soustředit, ale třeba, když jsem pouštěla jako v minulosti, protože většinou na to není moc času. Tak já to třeba pustím při pracovní výchově nebo při výtvarné výchově. A to jako děti, často vnímají jako kulisu. Ne všichni, ale někteří jako ano, takže potom vyrušovali. Ale tahle třída je na to docela šikovná.

T30: Jaká pozitiva přináší pohádka pro dítě?

RE30: To je pořád dokola, no tak jako určitě si uvědomí, co je zlo, co je dobro. Jako rýsují se jim ty jejich povahové vlastnosti, jejich názory. Vlastně přístup k tomu, co je obklopuje, k tomu, jak se lidé chovají, jak by se oni chtěli chovat. A vlastně je tam i ten pozitivní konec, vlastně jakoby že to dopadne dobře, tak i to je dobře. A jak jsem říkala i rozvoj slovní zásoby, fantazie to je pořád důležité.

T31: Myslíte si, že pohádka může mít i nějaká negativa, která se můžou promítnout do osobnosti dítěte?

RE31: Negativa, možná, že kdyby jako třeba bylo nevhodně zvoleno, třeba forma nebo podání nebo výběr pohádky, vůči vzhledem k věku. Tak třeba nějaké ty strašidelné hodně, tak asi tam, že by se dítě bálo, ale jinak si myslím, že to nehrozí.

T32: Hm, je podle vás důležité, kdo je hlavním hrdinou pohádky?

RE32: No, asi jo.

T33: A proč podle vás?

RE33: No, tak kluci se určitě ztotožní třeba, já nevím s těmi hrdiny s Honzou a s princem a holčičky zase že jo princezny, víly. Takže jako, tam asi takhle.

T34: Je podle vás pro děti důležité, aby v pohádce bylo jasně vymezeno dobro a zlo? Pokud ano, proč?

RE34: No tak asi jo. Určitě, protože jako děti to mají vlastně nastaveno tak, že mají buď dobro nebo zlo. Oni vlastně ty hranice mezitím vnímají jako ostré. Myslím, že asi až s věkem přicházíme na to, že není úplně čisté zlo, čisté dobro a že je to v životě vlastně trošičku namíchané.

T35: Je podle vás pro děti důležité, aby byli v pohádkách dobré postavy odměněny a zlé potrestány?

RE35: Ano, určitě. Protože člověk jakoby cítí potřebu té spravedlnosti a té satisfakce. Tak aspoň v té pohádce ty děti si to zažijí, když ne v životě.

T36: Je podle vás pro děti důležité, aby pohádky končily šťastně?

RE36: To určitě taky. Mě by určitě pohádka, která by skončila špatně nebavila. Nebo když tam něco nedopadlo dobře, tak vždycky jsem nad tím strašně přemýšlela a vadilo mi to.

T37: Myslíte si, že pohádka dítě ovlivňuje?

RE37: To určitě, to už jsem říkala ty směry, ve kterých ano.

T38: Měli by podle vás pohádky radit dětem s tím, jak se mají chovat?

RE38: No, to taky, tam je vlastně rozvoj vlastností, postojů, takže tam už vlastně ty děti jsou ovlivňované. Vlastně jsou ovlivňované vším, co čtou nejenom pohádkou.

T39: Používáte dramaturgii pohádky k vysvětlení vztahu k cizím lidem?

RE39: Taky, jo určitě v té prouce, to určitě je dobré.

T40: Může pohádka dětem pomoci lépe pochopit, jak se mají chovat k cizím lidem?

RE40: Hm, jo, určitě.

T41: Myslíte si, že děti ve vaší třídě jsou dostatečně poučeny o chování k cizím lidem? Nechaly by se nalákat?

RE41: No, vzhledem k tomu, že jsou to prvňáci, tak si myslí, že nemohu vyloučit, že by ne, že by se nenechal nalákat. I když poučeny o tom samozřejmě byly, mluvíme o tom. Ale jako nemůžu se zaručit, že by nikdo jako nesesl na lep.

T42: Chtěla byste ještě něco dodat? Něco, co vás napadlo?

RE42: Ne. Děkuju.

T43: Tak, děkuji vám za rozhovor.

RE43: Nashledanou.

Respondent F

T1: Ještě jednou dobrý den, děkuji vám za spolupráci na rozhovoru. Souhlasíte s nahráváním zvuku na diktafon?

RF1: Ano.

T2: Na začátek bych vás poprosila, abyste mi řekla něco o sobě. Kolik vám je let, jak dlouho učíte, co ráda učíte a jestli jste chtěla vždycky učit.

RF2: Jmenuji se Petra Bednaříková, je mi 27 let. Učím prvním rokem v první třídě. Vlastně taky, dokončuji si ještě vzdělání. Do této doby jsme pracovala při škole v mateřské škole u předškolních dětí, takže vlastně jsem vždycky chtěla přejít k těm v první třídě. A jinak...já teď jsem se ztratila, co jste tam ještě se ptala. To je tak asi všechno.

T3: To tak nějak všechno. Tak. Já bych s vás ráda zeptala, co si vybavíte pod pojmem dramatická výchova?

RF3: Pod pojmem dramatická výchova, já vlastně mi přijde, že dramatická výchova se nazývá spousta částí, které běžně používáme. Takže i ten, ono se to teďko hodně řeší s novým RVP. Tak si myslím, že by měla být

začleněna do toho vzdělávání, protože je vlastně součástí, dá se aplikovat do každé hodiny a dá se rozvíjet spousta kompetencí těch dětí, je to vlastně...já si nedokážu to specifikovat. Ale vlastně mi přijde, že dramatickou výchovu vidím ve spoustě hodinách, nebo minimálně se do nich dá aplikovat, protože jsou to vlastně příběhy nebo to nějaké, pochopení sami sebe. Vlastně je to nějaká hra s tím tělem, s tím příběhem. A díky ní můžeme rozvíjet spousty dalších oblastí.

T4: Super. Je u vás na škole dramatická výchova zařazena v ŠVP?

RF4: Je.

T5: A od první třídy?

RF5: Od první třídy. Děti mají v rámci výchov, divadlo výchovu, v rámci studia výtvarné výchovy, mají hudební výchovu a mají dramatickou výchovu od první třídy. Dramatickou výchovu mají jednou týdně.

T6: Super. Jaké metody dramatické výchovy znáte? Nebo techniky celkově? Co třeba i sama používáte.

RF6: Já používám vlastně tu dramku už při vyprávění příběhu, jestli to myslíte takhle. Nebo nějaké hraní si na role, nebo zrcadlení něčeho, nebo...je to opravdu hodně různé. Nevychází to vždycky jenom z příběhu, často to je a není to často jenom v hodině dramatické výchovy. Ještě někdy si ztváříme nějaké postavy, jak...v momentě, když řešíme nějakou problémovou situaci a potřebujeme si jinak, jak bysme mohli, jak je to správně. Takže hodně používáme zrcadlo, hodně používáme...třeba pracujeme s dixit kartami. Používáme, že nastřelím nějaký problém, že si řekneme v podstatě možné řešení. Úplně teď nevím, jaké metody myslíte. Dramatickou výchovu mám jako komplex.

T7: Ono vlastně tam, můžeme to specifikovat buď méně nebo více. Pod ty metody, techniky tam se schová i pantomima, učitel v roli. Hra v roli vůbec toho dítěte. Různě pak i druhy pantomimy, třeba ta narativní, úplná pantomima, částečná a já nevím, třeba i živé obrazy, to asi taky budete znát.

RF7: Živé obrazy děláme.

T8: Takže tam je toho schováno spousta. Ve kterých předmětech nejčastěji využíváte právě ty metody, techniky dramatické výchovy?

RF8: Já velice často využívám určitě při češtině, když probíráme nějaký příběh. Tam je vždycky téměř zařazený, protože se snažím ten příběh nebrat jenom tak jak je na papíře. Ale uchopit ho právě tak, aby tam byl ten prožitek toho příběhu. Ale velmi často, když řešíme nějakou problémovou situaci. A vlastně mi přijde, že hodně často i v momentě, kdy řeším ten problém, nějakou situaci, kterou si potřebuji právě pomoci vysvětlit, tak používám literaturu i tu dramku. Tak mi přijde, že ty dvě oblasti jdou propojit. Ale úplně nejčastěji v té literatuře, ale i při hudebce a při té dramce jako takové. Opravdu těch oblastí je...při tělocviku taky, těch oblastí je opravdu spousta. Spíš bych...ale asi nejčastěji v té češtině, v literatuře.

T9: Myslíte si, že při výuce některých témat by bylo, dle vašeho názoru, využití metod dramatické výchovy potřebné, nebo dokonce žádoucí?

RF9: Já si myslím, že zrovna u toho příběhu, kor v těch nižších ročnících by nemělo zůstat jen u toho příběhu pasivně, jenom na papíře. Ale že zrovna tam je skvělý nechat to ty děti zahrát a obzvlášť při nějakém trénování, jak by mohl příběh pokračovat. Vlastně, že si to mohou sami prožít, vyzkoušet, jak by mohl...tak tam si myslím, že je to žádoucí, protože to podporuje mnohem víc smyslů a mnohem více tu fantazii, než když sedí a měli by nad tím uvažovat. Obzvlášť ty prvňáčci, druháčci, kteří jsou hodně hraví ještě, tak tam je to žádoucí.

T10: Využíváte dramatickou výchovu i ve výuce prvouky?

RF10: Tam jí využíváme taky, ať už je to zrovna teď růst květin, tam každé dítě předvádělo jinou rostlinu i tam jí využiju, opravdu hodně.

T11: Když takhle využíváte dramatickou výchovu ve výuce, odkud čerpáte náměty?

RF11: Hodně často čerpám, ať už z fakulty, kdy jsem získala nějaké lekce, nápady na to, jak je možné ji využít. Mám knížky hodně z dramatickou výchovou, instagram, je taky skvělý na nápady a tím, že už mám nějaké lekce za sebou, tak už mě pak napadají i mě samotnou, kde by se to dalo uplatnit.

T12: Kdy jste se poprvé setkala s dramatickou výchovou?

RF12: S pojmem dramatická výchova jsem se setkala poprvé na vysoké škole. Už vlastně na mateřině, když jsem studovala, tak tam už to bylo taky. Ale dřív jsem se určitě s tím pojmem nesetkala. Protože vlastně součástí ... že byly dramatické kroužky, ale tím, že jsem na ně nikdy nechodila, tak mě to vlastně úplně míjelo. Až na vysoké škole.

T13: Který titul z odborné literatury právě z oblasti dramatické výchovy byste doporučila svým kolegům?

RF13: Z oblasti dramatické výchovy? Já si nevzpomenu na název, ale...myslíte to tak, který ... o dramatické výchově?

T14: Celkově o dramatické výchově, titul jako odborný, takže co se týká...

RF14: Vydržte, já se podívám, mám za sebou knihovnu. Tady zrovna mám, ona je to teda mateřská škola, je to Eva Svobodová Metody dramatické výchovy v mateřské škole. Ten využívám hodně, protože tam, tím, že jsem původně byla v té mateřské školce, ale první, druhá třída mi přijde, že se určitě potkává. Tak z toho hodně čerpám. Ted' obzvlášť, když potřebuji se zakotvit, uchopit, tak tady do toho nejčastěji.

T15: Domníváte se, že existují rizika při využívání dramatické výchovy ve vyučování?

RF15: Určitě by mohli, když nebude prostor na každého, ale myslím si, že to není o dramatické výchově, ale o učiteli. Právě, jak ten učitel se k tomu postaví, stejně tak může k tomu problému dojít při čemkoliv jiným, to není o té výchově. Myslím, že to je o tom přístupu.

T16: Ovlivnila dramatická výchova váš vztah k žákům, ke škole, nebo k sobě samému?

RF16: Ovlivnila mě v tom, že jsem jí chtěla zařazovat. Protože i mě samotnou, když jsem procházela nějakými těmi lekcemi na vysoké škole, tak mě to strašně bavilo a vlastně, tak já jsem člověk, který je stydlivej, nechce se ukazovat. Tak tam vlastně najednou došlo k tomu, že jsem se v tom nějakým prostředí, které bylo bezpečné pro mě, mě to začalo bavit. Najednou to vlastně...neměla možnost zažít na základce. Na střední škole, na vlastní kůži, ano mohla jsem to zažít v rámci kroužku, ale ten není povinný, takže jsem tam vlastně nikdy nechodila. Takže kdyby ... takhle mě to vlastně mě to ovlivnilo, že mi přijde skvělý to těm dětem dávat ten prožitek tím tělem, tím hraním, tím předváděním se, aby to odbouralo spoustu bloků a zase, je to určitě o tom přístupu toho, kdo jim to vlastně nabízí.

T17: Přinesla vám praxe nové náměty do oblasti dramatické výchovy?

RF17: Denně, vlastně až mi přijde, že musím kolikrát brzdit. Tím, že denně vidím spoustu situací, kde by se dala tou dramkou a něčím takovým uchopit. Tak úplně není prostor zase pro dramku. Takže určitě denně je spousta nápadů, kde ji využít. Až se to musí kolikrát korigovat, úplně všude.

T18: Zúčastnila jste se někdy i semináře na toto téma? Když pomineme vaši zkušenost s vysokou školou.

RF18: Účastnila jsem se spoustu, vlastně i dobrovolných hodin a přednášek na vysoké škole, ale seminářem jsem zatím neprošla. Určitě je to něco do budoucna, co by mohlo být zajímavé, ale doteď na to nebyla úplně kapacita časová.

T19: Chápu. Jste spokojená se svými dosavadními znalostmi v této oblasti?

RF19: Nejsem, právě, protože mě to baví a že to využívám, tak bych určitě chtěla projít dalším procesem. Chodit i na ty dobrovolné, navíc, semináře ve škole. A chtěla bych i další věc, myslím, že je tam furt...těch technik je tolik a určitě asi nebudu znát všechny, ale jak s tím správně pracovat.

T20: Jaké jsou reakce vašich žáků na dramatickou výchovu?

RF20: Oni, tím, že jsou na to vlastně zvyklí, už do té školy jdou s nějakou...jak jsme vlastně taková specifická něčím a je to tam takhle od nízkého věku, tak oni často ty děti už chodily na nějakou dramku a vlastně, já teď mám vlastně třídu, kde je 12 dětí, sourozenců od někoho z vyšších ročníků. Takže ony to už znaly a myslím, že na to není nic jako neobvyklého, že se účastní, těší se na tu dramku. Oni totiž, když je to v hodině, tak oni nerozlišují, jestli je to dramka. To je čeština. Ale když mají dramku jako název předmětu, tak se na něj vždycky těší a baví je hraní, protože oni to mají jako...a nevidí v tom něco dalšího.

T21: Vzpomínáte si na nějakou vyučovací jednotku, ve které jste použila tu dramatickou výchovu a něčím vás to úplně zasáhlo? O jaký předmět se jednalo a zkuste mi to stručně popsat. Nebo třeba naopak to bavilo děti.

RF21: Já budu muset pátrat na čem...řešili jsme vlastně z knížky, Děti a emoce, jsem vytáhla nějaký příběh, teď tuším, že to bylo něco s kočkama, to není asi podstatné. Byl tam nějaký příběh a my jsme to dočetli, já jsme jim to respektive dočetla, do nějaké fáze a potom jsem chtěla, potom se vlastně rozdělili na dvě poloviny a měli argumentovat za tu jednu stranu a potom jsem jim to otočila, ty strany. A v ten moment bylo strašně pěkný, jak se uchopili toho a když měli vlastně to argumentovali, najeli vlastně tu svoji stranu, co byli silní na slovo, dokázali mluvit. A když se prohodili, tak byli všichni zaražení, no jo, ale to jsme teď proti sobě. Bylo vidět, jak je to zarazilo a pak tam jeden chlapeček řekl, že vlastně má co říct, když je tam, i když je na té druhé straně. Tak jsme si o tom dál povídali, že vlastně ano, že vždycky někdo má vlastně v něčem pravdu a ta pravda tam být může a vlastně jsme si o tom dál povídali a ta hodina měla velký přesah a bylo vidět, že je to hrozně zarazilo, bavilo je to a chtěli to potom dělat dál, znova. Ale když jsme to pak znova zkoušeli, vlastně třeba týden na to, já teď nevím, jaká tam byla časová prodleva mezi tím, tak už to nebylo takové, protože už věděli, co se bude dít. A už bylo vidět, že si poprvé dávali pozor, co povídají a už chtěli být ta jedna strana nebo ta druhá, tam bylo skvělý, když to vlastně bylo použité poprvé, jak nečekali, to že najednou budou muset argumentovat za tu druhou stranu. Tak to mě přišlo moc fajn.

T22: Pracujete při vyučování s pohádkou?

RF22: Velmi často.

T23: Jaký je důvod, že předáváte pohádky dětem?

RF23: Já mám literaturu hodně ráda, to je další taková oblast, kterou...vlastně tím, jak to hodně propojuji s tou dramkou a přijde mi to, že se to dá krásně propojit a literaturu mám hodně ráda, že se na ní dá vysvětlit spousta. Když je nějaký problém, tak je lepší to řešit přes nějaké hry, ať už zvíře nebo kterákoliv jiná postava, vlastně neřešíme problém toho dítěte, ale řešíme postavu, problém nějaké postavy. A vlastně se nám v tom může krásně najít to řešení, které potřebujeme pro ten problém. Tohle na řešení nějakých problémových situací mám tu literaturu s tou dramkou moc ráda.

T24: Co je hlavní motivací pro čtení pohádek, můžete to vzít z pohledu svého a pak z pohledu třeba toho žáka.

RF24: Myslím si, že je tam bezva to, že je tam dítě v bezpečném prostředí, řeší spoustu situací, které by samo třeba neřešilo, protože by z nich měl strach, ale právě, že to řeší jako nějaká ta postava v tom příběhu, tak je v bezpečném prostředí a může nad tím uvažovat, jak by to bylo. I vlastně, jak se může zachovat ono samo. Může se tím učit, může skrz toho hrdinu řešit ty situace a může se něco dozvědět. To mi přijde nejvíc přínosný, a proto vnímám to čtení jako důležité. Nejen jako to povinné před spaním, ale aby si četli, co je zajímavé.

T25: Preferujete nějakou pohádku je nějaká vaše úplně nejoblíbenější, pokud ano, jakou a proč?

RF25: Já asi nemám nějakou pohádku, kterou bych preferovala, mě přijde, že jako nemám nějakou jedinou.

T26: V pořádku. Domníváte se, že děti preferují stejné pohádky jako vy?

RF26: Myslím si, že určitě ne. A myslím si, že je to hodně ovlivněné tím, co je zrovna zajímavé, in, co čte spolužák, to co čte brácha. Mám děti, který čtou Harryho Pottera jenom proto, že to čte ségra starší, tak čtou teď čtou Harryho Pottera i když tomu vůbec nerozumí. Já bych Harryho Pottera teda v první třídě rozhodně

nečetla. Tak si myslím, že je to ovlivněný a je to hodně různý. Nejsou knížky, který baví mě, aby bavili je. Já myslím, že to bude úplně jiný.

T27: Jakou mají pohádky podle vás funkci pro dítě?

RF27: Myslím si, že jim právě mohou pomáhat rozvíjet fantazii a slovní zásobu. Nějaký přemýšlení nad tím, jak vůbec řešit různé situace. Tak to jsou takový nejvýstižnější, vůbec čtenářské strategie rozvíjet. Nejenom.

T28: Využíváte kromě knih i nějaké jiné pomůcky k předávání pohádek?

RF28: Dramatizaci, hrajeme si nějaké role a řekneme si, co která role bude mít, tak tam. Tam to využíváme. Potom pohádky vlastně koukáme, koukali jsme na pohádky. I tak jsme je využívali, poslouchali jsme pohádky, jenom mluvené slovo. Nebo obrázky ...

T29: Jaká pozitiva může mít pohádka pro dítě?

RF29: Pro to dítě? Já se nechci opakovat.

T30: Ta samotná pohádka.

RF30: Jasně. Já si myslím, že ho to může bavit, když je dobře zvolená, tak ho může zabavit, tak ta knížka. Protože to dítě v tom nevidí ty věci, který jsou tam skryté, ale minimálně, když je dobře zvolená, není nucené do něčeho...aby ho to bavilo, aby četl to, co ho baví. Tak si myslím, že ho může zabavit, tak se může krásně podporovat, to co chceme v tom dítěti podporovat.

T31: Myslíte si, že jsou nějaká negativa, která se můžou promítnout do osobnosti dítěte skrze tu pohádku?

RF31: Myslím si, že když je všechno dobře uchopeno, zdravě a když si zrovna by nečetlo nějakou ... a zároveň by měla být nějaká kvalitní, aby to nebylo úplně něco, protože spousta knížek kvalitní nejsou. To si myslím, že je na učitele nebo rodiči, aby uvážil, jestli to má nějakou hodnotu vypovídající ten příběh. Tak si myslím, že ne. Když by byla nějaká špatná, tak si myslím, že to neuškodí, jen to nebude tak hodnotný. Ale myslím si, že mu to neuškodí.

T32: Je podle vás pro dítě důležité, kdo je hlavním hrdinou pohádky?

RF32: Určitě je to důležitý, protože s hlavním hrdinou se ztotožní a prožívají vlastně ty jeho pocity, takže si myslím, že je to důležitý.

T33: Je podle vás pro dítě důležité, aby bylo v pohádce jasně vymezené dobro a zlo?

RF33: Určitě, protože by se tohle nemělo mezi sebou míchat, aby bylo zachováno, protože pohádka, jak už je, tak by měla dobře dopadnout. Měla by mít dobrý konec. Měla by nám ukázat nějaké mravní hodnoty. Takže by mělo být dobro se zlem, a to je, jak už jsme říkala. Některé pohádky, když jsou špatně vybrané, tak je to tak, že tam najednou je chaos v tom, co je dobrý a co je špatný. Tak by tam mělo být ujasněný dobro a to je vlastně gró té pohádky.

T34: Je tedy pro dítě, podle vás, důležité, aby ty pohádky končily šťastně.

RF34: Určitě.

T35: Měly by podle vás pohádky radit dětem s tím, jak se mají chovat?

RF35: Já si nemyslím, že by měli radit, ale měla by tam právě být ta rada nějakým způsobem ukrytá. Mělo by tam být ukázáno, jak jako jednat a myslím si, že když by tam bylo poučení, to znamená, jak se něco má dělat, tak si z toho moc nevezme, protože to už je k němu, ale když je to skrze toho hrdinu, tak oni rozklíčují, co třeba dělal špatně a co třeba dělal dobře. Takhle jo.

T36: Používáte dramatizaci pohádky k vysvětlení vztahu k cizím lidem, to jak by se dítě mělo v téhle situaci chovat?

RF36: To se využívá v rámci multikultury. Kdy jsme tam využívali hodně často v tady těch případech, tam jsme využívali třeba zrovna Mimi a Lízu. Vlastně pohádku ve video podobě. A co se tohle týká, ráda často

využívám zvířata, mi přijde, že tam zase ní jmenovaná nějaká jiná kultura a zároveň schované to...tak to mi přijde fajn a využívali jsme to.

T37: Může tedy pohádka pomoci dětem lépe pochopit, jak se mají chovat k cizím lidem?

RF37: Ehm, určitě.

T38: Myslíte si, že děti ve vaší třídě jsou dostatečně poučeny o chování k cizím lidem? Nebo si myslíte, že by se nechaly nalákat?

RF38: Myslím si, že jsou poučeny, myslím si, že když by to měly poradit někomu jinému, tak mu poradí. Když by viděly v nějaké pohádce, jak se někdo chová, choval by se špatně ať už vůči někomu, teďka teda jiné kultury nebo vůči někomu, kdo jim může uškodit, tak v té pohádce by mu dokázaly poradit, ale pořád si myslím, že ty prvňáčci jsou tak hodně, kor když by to byl někdo dospělý...ovladatelní a když by to ještě dělal někdo vedle nich, tak si myslím, že jo.

T39: Chtěla byste ještě něco dodat, Něco, co vás třeba napadlo?

RF39: Asi mě nic nenapadlo.

T40: Já vám děkuji za rozhovor.

RF40: Já vám taky děkuji.

Respondent G

T1: Dobrý den, děkuji vám za spolupráci na rozhovoru. Souhlasíte s nahráváním zvuku na diktafon?

RG1: Dobrý den, ano souhlasím.

T2: Na začátek bych vás poprosila, abyste mi řekla něco o sobě. Kolik je vám let, jak dlouho učíte, co ráda učíte a jestli jste chtěla vždycky učit.

RG2: Tak je mi 52, učím ráda, dá se říci úplně všechno. Ve své podstatě učit jsem od začátku úplně nechtěla. Chtěla jsem na vojenskou školu. Pak už jsem učit chtěla po pždě střední. A pak vysoký.

T3: Tyto otázky jsou rozděleny do takových třech částí, první část se bude týkat metod dramatické výchovy. Mě by zajímalo, co si vybavíte pod pojmem dramatická výchova?

RG3: Určitě scénky, divadlo, rozhovory, pantomimu, cokoliv. Co se týče třídy, co je možné ve třídě.

T4: Je u Vás na škole dramatická výchova zařazena v ŠVP?

RG4: Určitě jí můžeme ve svý podstatě v literární výchově využít, jestliže je tam četba po rolích, tak můžou děti pohádky, ten text dramatizovat. Pokus o dramatizaci máme vlastně i ve veršovaných pohádkách.

T5: A čistě jako samostatně?

RG5: Samostatně předmět to s jistotou není. U nás teda, jinak v RVP existuje.

T6: Určitě. Už jste se setkala s nějakými metodami dramatické výchovy, popřípadě technikami, některé jste tady už zmínila.

RG6: No další mě úplně teď hned nenapadají. Maňáskové divadlo bych do toho zahrнула taky, loutkové divadlo. S loutkou to tam děti mají od první třídy.

T7: Využíváte ve své práci některé metody?

RG7: Určitě u menších dětí častěji, protože tam jsou, vlastně písmena vyvozují na pohádkách. Takže tam ta první, druhá třída je k tomu víc stvořená. Ale ve třetí třídě s jistotou ve čtení.

T8: Které metody a techniky zařazujete nejčastěji? Předpokládám asi dramatizaci.

RG8: Takže v té třetí třídě určitě ta dramatizace, netuším...čtení po rolích s jistotou. Se snaží měnit hlasy, vlastně jo, taky je tam. Interpunkce, mluvnice, druhy vět, druhá třída taky. Práce s hlasem, to tam určitě taky patří.

T9: Myslíte si, že ve výuce některých témat by bylo tu dramatickou výchovu potřebné využít?

RG9: Určitě, určitě, protože jsou děti, který si tu zkušenost vlastně neprožily a v tom divadle, v tý scéně si jí zažijou a ví, jestli jim to je nebo není příjemný. Etická výchova mě napadá jednoznačně.

T10: Používáte dramatickou výchovu i v rámci prvouky?

RG10: V prvouce se to taky hodí, ale záleží na téma, takže když je téma člověk, úplně perfektně. Ale dramtizace do rostlin a houby, to si neumím představit.

T11: Odkud čerpáte náměty pro tyto hodiny,

RG11: Hm, tak ve svý podstatě, my, jak máme tu novou řadu učebnic, tak tam jsou úplně ideálně zpracovaný metodiky pro učitele. Ale jinak taky zkušenosti za 30 a více let praxe.

T12: Kdy jste se poprvé setkala s dramatickou výchovou?

RG12: No určitě hned první vlastně studia, takže střední škola s jistotou. Protože byla pedagogického zaměření. Takže tam s jistotou, určitě.

T13: Znáte nějaký titul z odborné literatury z oblasti dramatické výchovy?

RG13. To určitě teď nevypotím, to ne.

T14: Myslíte si se, že existují rizika při využívání metod dramatické výchovy ve vyučování?

RG14: Tak jestliže se to asi špatně povede, tak vždycky riziko existuje. Že se to může zvrtnout, ten člověk. Kterej se pak cítí, nebo dostane nálepkou od dětí, protože zrovna tuhle roli má, posmívají se mu. Asi se zvrtnout dá všechno. Musí se to ukočírovat.

T15: Ovlivnila dramatická výchova Váš vztah k žákům, ke škole či k sobě samému? Pokud ano, jakým způsobem?

RG15: Vůbec netuším, jestli mě ovlivnila. Jednoznačně, spíš jí vnímám jako zpestření pro ty děti, protože opravdu je to pro ně i zábava. Ale, že by mě něčím úplně obohatila, asi bych musela být větší nadšenec toho divadla. Tak by se to potom, jako...

T16: Přinesla Vám praxe nové náměty z oblasti DV?

RG16: To určitě, protože jsou nové materiály právě zmiňovaný metodiky, tak tam určitě se dá něco podle toho.

T17: Zúčastnila jste se někdy semináře na toto téma?

RG17: Ne, ne.

T18: Jste spokojená se svými dosavadními znalostmi v této oblasti?

RG18: To určitě ne, to jako kdybych chtěla, tak s jistotou je toho hodně. Já jsme měla, i ta etická výchova, když jsem jí zmínila, tak ta na ní byla vlastně, dá se říci postavená. Tady máme zpracovaný pro tu trojky, čtyřky, pětky, tak tam si myslím, když jsem ten předmět učila, tak mě posouvala. To zase jo, protože je to do hlubšího poznání než při tom čtení, že si zkusí kousek textu dramtizovat.

T19: Pokud uplatňujete ve výuce Prvouky dramatickou výchovu, jaké jsou reakce žáků? Jestli je to baví, nebaví?

RG19: Určitě nadšení, za prvé to pojmají okamžitě jako hru, takže k tomu přistupují úplně přirozeně. Ve svý podstatě, čím jsou starší, tak je tam vidět takovej stud a podobně. Ale malý děti to mají úplně jako přirozenou věc.

TO20: Pracujete při vyučování s pohádkou?

RG20: Určitě.

TO21: Jaký je důvod, že předáváte pohádky dětem?

RG21: Hm, jaký je důvod. Tak ve svý podstatě je to slovní zásoba, rozšíření slovní zásoby na tý jejich nejznámější úrovni od první třídy. Takže oni, když přijdou z té mateřské školy, že vědí alespoň ty základní pohádky a dá se stavět na jejich vědomostech. Což si myslím, že je úžasný, že se nevaří úplně od nuly, ale že se nastaví na něco, co ty děti znají.

T22: Co je hlavní motivací pro čtení pohádek?

RG22: Tak s jistotou už jenom to, že je mají rády ty děti, ty pohádky. Tak si myslím, že se cítí v tom prostředí bezpečný. Když vlastně tu pohádku znají, tak si myslím, že to čtení je pro ně snazší, protože trochu taky můžou předvídat a je to spojený, zase s tím známým a nebojí se toho.

T23: Preferujete nějakou pohádku? Pokud ano, jakou a proč?

RG23: Tak líbí se mi Zlatovláska, třeba. Líbí se mi už v tom, že nic není zadarmo. A že, když si pomáhají, že se to i oplácí. Přátelství, kamarádství na jakýkoliv úrovni, což je taky fajn říct, to nemusí být vždycky líbivá kočička, ale může to být i obyčejný mravenec, aby si ... v podstatě se mi tam taky líbí, že ty zvířata obživnou taky tím, že mluvím. Nevím, je mi sympatická čímkoliv a dá se tam pracovat jak na přímý řeči, tak i na ty vztahy a kamarádství, a to je docela fajn.

T24: Myslíte si, že děti preferují stejné pohádky jako vy?

RG24: Určitě je kantor ovlivní, když jim řeknu, jé, ta se mi líbí, tak už se nám tady objevuje znovu a máme ji za měsíc ve čtení. Tak si myslím, že je člověk ovlivní. Ale bohužel, už to nejde tak snadno, jako to bývalo, protože ty děti dneska mají hlavní hrdiny jinde, než je mívávali tenkrát. Že oni rádi poslouchají, jsou nadšený, když to člověk bude číst a pak si to zkusí oni. Ale na druhu stranu, když bych jim dala vybrat, což jsem ve své podstatě, neznám pohádku Minecraft, ale když jim dám vybrat postavu, určitě nebudou jmenovat Zlatovlásku.

T25: Jakou mají pohádky funkci pro dítě?

RG25: Tak určitě ty zmiňovací, určitě ta poučná, ve své podstatě, že i taky pocit bezpečí, bych řekla. Myslím si, že ta slovní zásoba tam je, výslovnost pro malé děti. I naučná, ve své podstatě, co se týče gramatického učiva. A spousta, jako každý text a pohádka určitě i tím dobrým koncem. I když ne všechny končí dobře, ale ty klasický jo, aspoň.

T26: Využíváte kromě knih i jiné pomůcky k předávání pohádek?

RG26: Tak máme divadlo maňáskový, ale musím zase říct, víc se uplatní první, druhá třída. Úplně jako bych řekla, že s třetákama...

T27: Pouštíte třeba i videa?

RG27: Pouštíme si taky, určitě, to taky.

T28: Jaká pozitiva přináší pohádka pro dítě?

RG28: S jistotou, to co jsem jmenovala. Myslím, že je to pro ně známý prostředí, takže i ten pocit bezpečí i tu pohodu, to nadšení. Ta slovní zásoba mi přijde úplně stejná odpověď jako předtím.

T29: Myslíte si, že má pohádka nějaká negativa, která se můžou promítnout do osobnosti dítěte?

RG29: Tak úplně, když to bude nějaká strašidelná pohádka, tak určitě malé dítě může mít strach. Ale že by se to promítlo plně tak, že by z toho měl nějaký trauma doživotně si nemyslím. Spíš je to zase o tom, že pohádku si s dospělý rozeberou a vědí, že to prostě byl příběh a mohou třeba jinak a vysvětlit si.

T30: Je podle vás pro děti důležité, kdo je hlavním hrdinou pohádky? Pokud ano, proč?

RG30: Pro děti je to důležité, určitě protože oni v tom vidí okamžitě vzor a kladného hrdinu.

T31: Je podle vás pro děti důležité, aby bylo v pohádce jasně vymezené dobro a zlo?

RG31: Já si myslím, že ty děti to chtějí, protože oni jsou vlastně, zvlášť ty malé děti. Co je vlevo, co je vpravo, uprostřed málokdy. Co je pravda, co je lež uprostřed málokdy. Tak si myslím, že oni tohle jednoznačný rozdělení chtějí. I pro to chápání, ten je hodný, ten je zlý. Myslím si, že jako jo, že potom prahnou, no.

T32: Myslíte si, že pro děti je důležité, aby byly v pohádkách dobré postavy odměněny a zlé potrestány?

RG32: Tak myslí, že je to určitě dobrá věc, aby to bylo výchovný. Jak může být ten, do něco provede nebýt potrestán, jakýmkoliv trestem i kdyby byl mírný. Třeba, že někoho jenom vyženou z království, že mu nemusí

hned stínat hlavu. Ale myslím si, že výchovný to je. Za dobré činy odměna, za zlé musí přijít nějaký trest, odpykat si to, co činím. Myslím si, že určitě.

T33: Je podle vás pro děti důležité, aby pohádky končily šťastně?

RG33: Myslím si, že je to důležitý. Ale pro ně si myslím, že podle výběru toho dítěte, podle toho myšlení, myslím že je to pro ně snazší pochopit a vlastně tu pohádku mít rád. Kdyby to skončilo špatně, myslím si, že by tu pohádku neměli rádi. T34: Měly by podle vás pohádky radit dětem s tím, jak se mají chovat?

RG34: Já si myslím, že i jo, protože vlastně jsou to první ty se kterými se seznamují od nějakého předškolního věku a jsou na ně zvyklí. Takže tyhle ty texty určitě, když na ně budou mluvit, tím směrem poukazovat cestu chování, proč ne. Tak nemusí to být jenom maminka, která musí zakazovat, rozkazovat, může to být i úplně někdo jiný tímhle způsobem.

T35: Používáte dramatizaci pohádky k tomu, abyste vysvětlila dětem, jak se mají chovat ve vztahu k cizím lidem?

RG35: Dělali jsme to vlastně, ano to byla taky dramatizace, zkusili si to mezi sebou. Ano.

T36: Myslíte si, že může pohádka dětem pomoci, lépe pochopit, právě to, jak se mají chovat k cizím lidem?

RG36: Určitě jim to může pomoci pochopit, už jenom tím, že si to zkusí i zahrát. Tak vlastně i nejenom pochopit, ale i cítit to na vlastní kůži i kdyby to bylo v nadnesený nějaký poloze. Tak jo, určitě.

T37: Myslíte si, že děti ve vši třídě jsou dostatečně poučeny o chování k cizím lidem? Nebo by se nechaly "nalákat"?

RG37: No to je těžká otázka. Nemůžu mluvit úplně za všechny. Myslím si, že velká většina už by si tohleto opravdu uvědomila, že neznám člověka, nepůjdu s ním. Nedám mu klíče, zamykám, už nosí svoje klíče. Ale úplně do jednoho nemůže říct. Myslím si, že když bude sám, jeden jedinec, že může podlehnout kterejkoliv, nejenom z mojí třídy. Spíš je to otázky, v jakým rozpoložení je chytí a kde ho chytí. Jestli mezi lidma, nebo když bude sám, anebo když to dítě bude v úzkých a někdo takovej mu pomůže a pak toho zneužije. Nemůžu říct nikdy by se jim to nemohlo stát. Nicméně si myslím, že většina dětí už je natolik zralá, že už ba to zvládla odmítnout.

T38: Chtěl(a) byste ještě něco dodat? Něco vás napadlo?

RG38: Vůbec nevím, co dodat. No že dramatizace je fajn, jak pro děti a myslím si, že by měla být součástí. Otázka je spíš plnění tematických plánů, protože je málo času. Ale myslím si, že když se chce, tak se dá na to, ve svý podstatě, čas vyšetřit. Ono to jde dost dobře i ve výtvarkách a takových i jiných výchovách, to si člověk ukrojí snáz, než v mluvnici a podobně.

T39: Děkuji vám za rozhovor.

RG39: Taky děkuji.

Respondent H

T1: Dobrý den, děkuji vám za spolupráci na rozhovoru. Souhlasíte s nahráváním zvuku na diktafon?

RH1: Ano.

T2: Řeknete mi něco o sobě? Kolik je vám let? Jak dlouho učíte? Co ráda učíte? Chtěla jste vždy učit?

RH2: Je mi 61, od konce vysoké školy stále učím a už jako malá holčička jsem si přála učit. Takže se mi to splnilo.

T3: Preferujete nějaký předmět?

RH3: Malé děti, nepreferuji hudobku. Jinak mi nic nevádí.

T4: Super, co si vybavíte pod pojmem dramatická výchova?

RH4: Dramatická výchova je pro mě životní situace, která může nastat kdykoliv, s dětma, cokoliv si na to můžeme zahrát.

T5: Je u Vás na škole dramatická výchova zařazena v ŠVP?

RH5: Není u nás zařazena.

T6: Znáte nějaké techniky a metody dramatické výchovy?

RH6: Nevím, co si mám představit pod technikou dramatické výchovy, ale vždycky vyvodíme nějakou životní situaci, kterou ty děti z toho pochopí.

T7: Jak s ní pracujete s tou životní situací?

RH7: Necháme nejdříve vyjádřit děti svým způsobem a potom z toho vyvozujeme nějaké následky.

T8: Takže mluvíte o tom, nějakou diskuzí?

RH8: Ano, tak.

T9: Diskuze už je jednou technikou. Když pak vezmeme třeba metody úplné hry, tak je to právě role, hraní těch rolí.

RH9: Tak určitě role používají. Jako role, jako zástupce za někoho, za pohádkovou bytost nebo za rodinné prostředí.

T10: Určitě budete znát pantomimu?

RH10: Pantomimu taky, i tu hrajeme. Ve řídě i že kolikrát stačí pantomimicky něco udělat. A děti rozumí.

T11: Anebo nějakou dramatizací?

RH11: Super, takže to všechno určitě, akorát to člověka hned nenapadne.

T12: Využíváte ve své práci metody a techniky dramatické výchovy?

RH12: Ano, určitě.

T13: Jaké metody a techniky zařazujete nejčastěji?

RH13: Komunikace, rozhovor, vyprávění, spolupráce, problémové úkoly, teď nevím ještě.

T14: Ve kterých předmětech nejčastěji využíváte tyto metody?

RH14: V českém jazyku nejčastěji.

T15: Myslíte si, že ve výuce některého předmětu by bylo využití metod dramatické výchovy potřebné či žádoucí?

RH15: Určitě v tom českém jazyku je potřebné.

T16: Využíváte tyto metody i v rámci prvouky?

RH16: Ano, pokud se dostaneme k tématu, které je možno dramaticky znázornit, tak ano. Dopravní situace třeba.

T17: Odkud čerpáte náměty?

RG17: Ze života kolem nás a z tématů, které přijdou k nám.

T18: Kdy jste se poprvé setkal(a) s metodami dramatické výchovy?

RH18: Na škole.

T19: Znáte nějaký titul z odborné literatury z této oblasti?

RH19: Ne.

T20: Neznáte...

TH20: Titul jako já, nebo jestli někdo má?

T21: Ne, jestli znáte nějakou knihu odbornou?

RH 21: Aha. Nečetla jsem žádnou odbornou knihu.

T22: Domníváte se, že existují rizika při využívání právě těchto metod?

RH22: My jsme na žádné riziko nenarazili, ale určitě by tam něco mohlo v té situaci nastat. Na co by bylo třeba dát si pozor.

T23: Myslíte si, že ovlivnila dramatická výchova Váš vztah k žákům, ke škole či k sobě samému?

RH23: Ne. Mám stále hezký stejný názor na školu a k dětem.

T24: Přinesla Vám praxe nové náměty z oblasti DV?

RH24: Ano, zažili jsme si spoustu hezkých situací dramatických, ze kterých jsme vyvodili nějaké závěry pro děti.

T25: Zúčastnila jste se někdy semináře na téma dramatická výchova?

RH25: Ne.

T26: Jste spokojená se svými dosavadními znalostmi v této oblasti?

RH26: Ne.

T27: Kdy využíváte DV nejčastěji?

RH27: Při čtení v českém jazyku, kdy se dostáváme k nějakým literárním výjevům, pohádkám.

T28: Když využíváte dramatickou výchovu, jaké jsou reakce žáků?

RH28: Pozitivní, děti rády hrají.

T29: Pracujete při vyučování s pohádkou?

RH29: Ano.

T30: Jaký je důvod, že předáváte pohádky dětem?

RH30: Pohádka má jasná pravidla, která nějak končí a k tomu chceme jakoby děti dovést.

T31: Co je hlavní motivací pro čtení pohádek?

RH31: Motivací pro mě nebo pro děti?

T32: Můžete z obou pohledů.

RH32: Z mého pohledu, mám velice ráda pohádky. Tím, že končí právě hezky a že tam jsou promítané všechny síly a ty zlé jsou potrestány, tak z toho mého pohledu. A děti si myslím, že mají pohádky odjakživa rády, ať už jsou to ty klasické, nebo moderní, dnešní.

T33: máte nějakou pohádku vysloveně oblíbenou? Proč?

RH33: Popelka, klasika, krásná pohádka. Kde bylo zlo potrestáno, pýcha a tohle všechno. A dobro to tam prostě zvítězilo.

T34: Domníváte se, že děti preferují stejné pohádky jako vy?

RH34: Ne.

T35: Jaké si myslíte, že preferují, nebo jaké jsou oblíbené pohádky?

RH35: Moderní, komiksy. Upadají ty klasický pohádky.

T36: Využíváte kromě knih i jiné pomůcky k předávání pohádek?

RH36: No, máme názorné materiály, různé obrázky, loutky tady máme, využíváme.

T37: Využíváte třeba i nahrávky pohádek?

RH37: Ano. Máme i kazety i videonahrávky.

T38: Jaká pozitiva přináší pohádka pro dítě?

RH38: Dítě se naučí naslouchat. Mělo by umět přenést informaci, kterou slyšelo, z té pohádky a popřípadě ji i zdramatizovat následně.

T39: Vnímáte nějaká negativa, která může pohádka promítnout do osobnosti dítěte? Ve spojení s tou pohádkou.

RH39: Záleží na tom, jak jim je ta pohádka podaná. Neměli by si z toho brát ta negativa.

T40: Je podle vás pro děti důležité, kdo je hlavním hrdinou pohádky?

RH40: Určitě.

T41: A proč si to myslíte?

RH41: Hlavním hrdinou by neměl být záporný jedinec, který tam vítězí. Mělo by tam vítězit to dobro, aby měli ponaučení.

T42: Je podle vás pro děti důležité, aby bylo v pohádce jasně vymezené dobro a zlo? Pokud ano, proč?

RH42: Ano, právě kvůli těm jasným pravidlům. Aby si děti dokázaly to dobro k sobě přenést. A v současné době vítězí zlo, v současné situaci. Jakoby ve společnosti a je to třeba nějakým způsobem, to co nejméně podporovat.

T43: Je podle vás pro děti důležité, aby byly v pohádkách dobré postavy odměněny a zlé potrestány?

RH43: Ano.

T44: Je podle vás pro děti důležité, aby pohádky končily šťastně?

RH44: Ano.

T45: Myslíte si, že pohádka dítě ovlivňuje? Pokud ano, jakým způsobem?

RH45: Ano, ovlivňuje dítě. Děti rády slyší o krásných příbězích, které jsou hezky podané a šťastně končí, i když životní situace, to takhle kolikrát není. A proč tam bylo? To byla otázka?

T46: Jakým způsobem ovlivňuje?

RH46: Někoho ano, někoho ne. Jako jsou děti, které dneska už pohádky nepreferují, jsou na počítačích a na moderní technice. I když tam jsou pohádkové příběhy, ale to už pak nejsou pohádkové příběhy, to už je pro mě násilí, drama a takový, to nepreferuji a nesnažím se prosazovat.

T47: Měly by podle vás pohádky radit dětem s tím, jak se mají chovat?

RH47: Ano.

T48: Používáte dramaturgii pohádky právě k vysvětlení vztahu k cizím lidem?

RH48: Ano.

T49: Může pohádka dětem pomoci, lépe pochopit, jak se mají chovat k cizím lidem?

RH49: Ano.

T50: Myslíte si, že děti ve vší třídě jsou dostatečně poučeny o chování k cizím lidem? Nechaly by se "nalákat"?

RH50: Poučeny jsou, ale nechají se nalákat, stále to tam není stoprocentně upevněný.

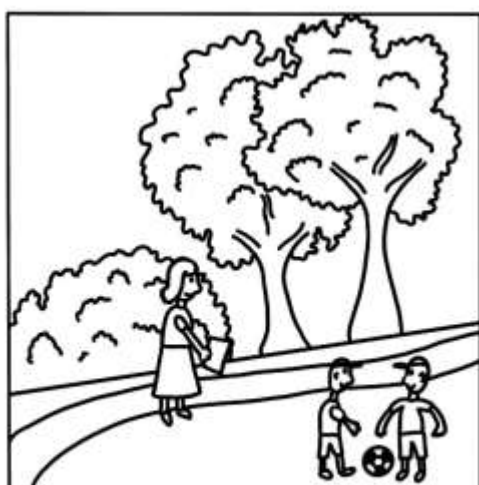
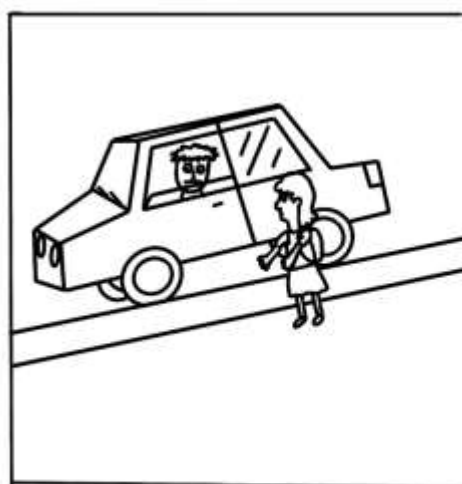
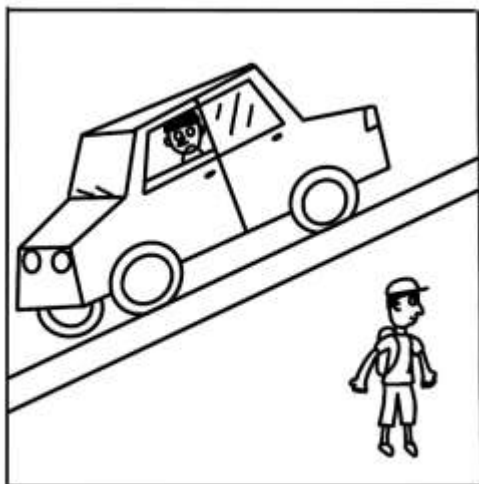
T51: Chtěl(a) byste ještě něco dodat? Něco vás napadlo?

RH51: Teď mě vůbec nic nenapadá. Co bych tam dodala, prostě mám pohádky úplně ráda.

T52: Děkuji vám za rozhovor.

RH52: Nemá zač.

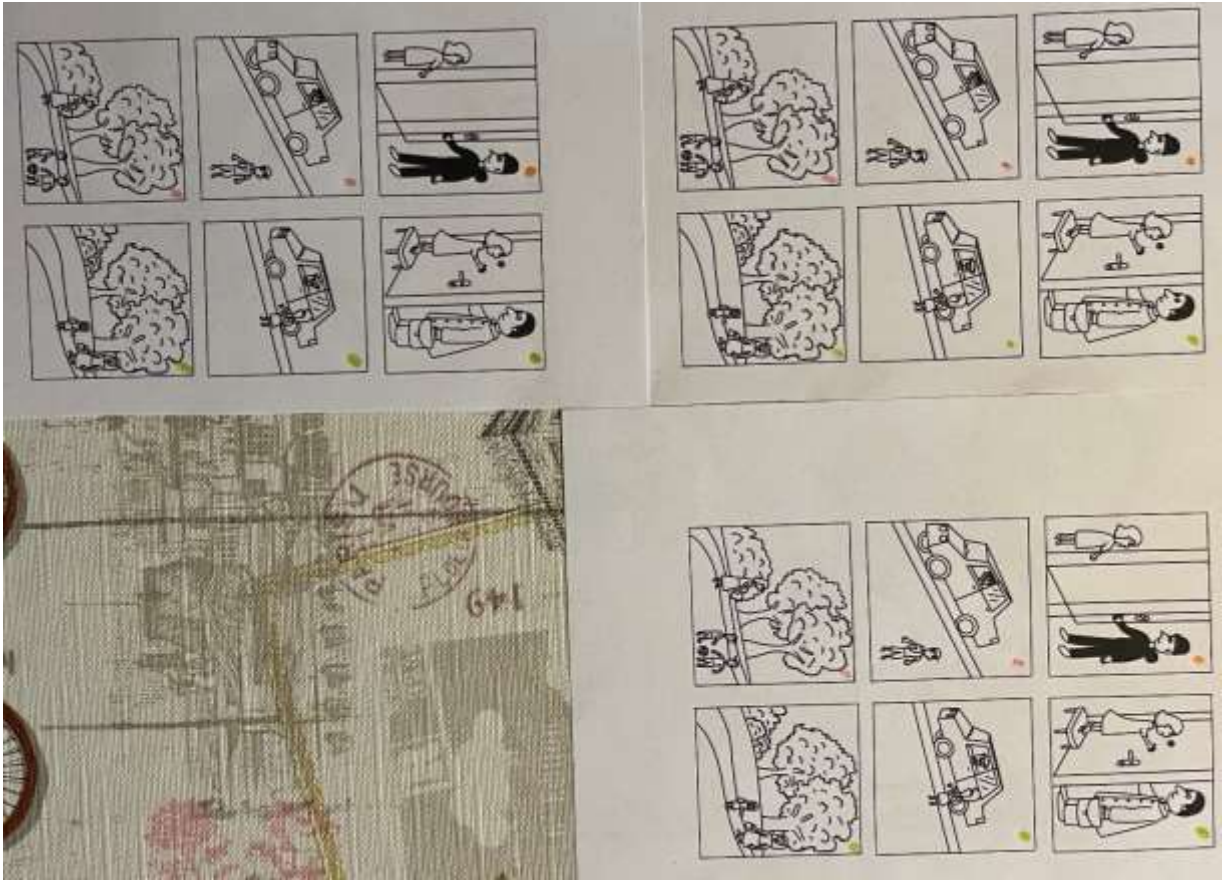
Příloha 4 – Obrázkový dotazník pro žáky

Příloha 5 – Obrázkový dotazník – vyplněný před lekcemi

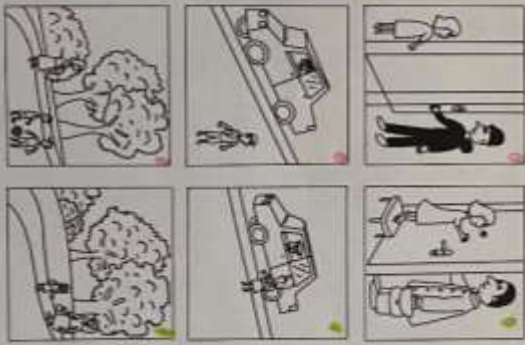

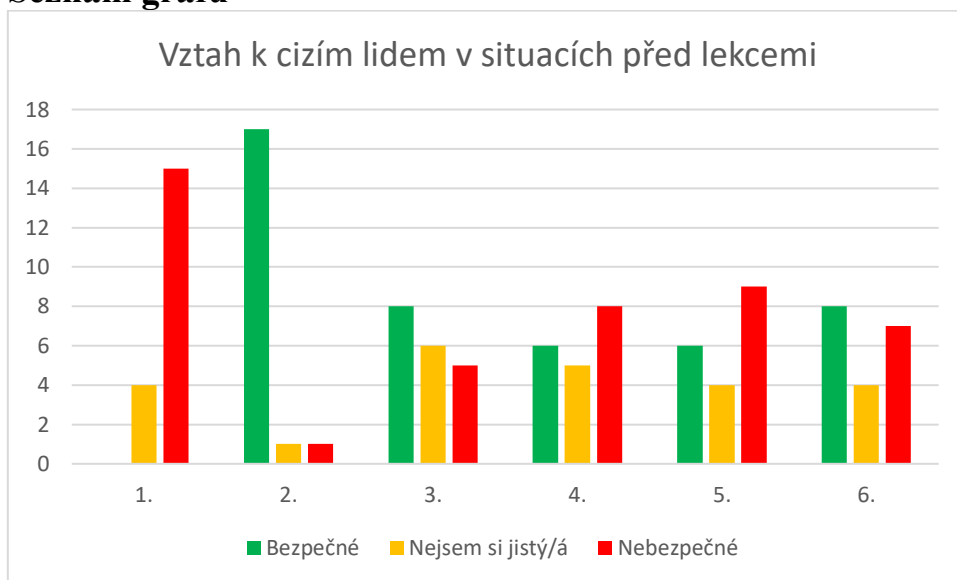
Příloha 6 – Obrázkový dotazník – vyplněný po lekcích

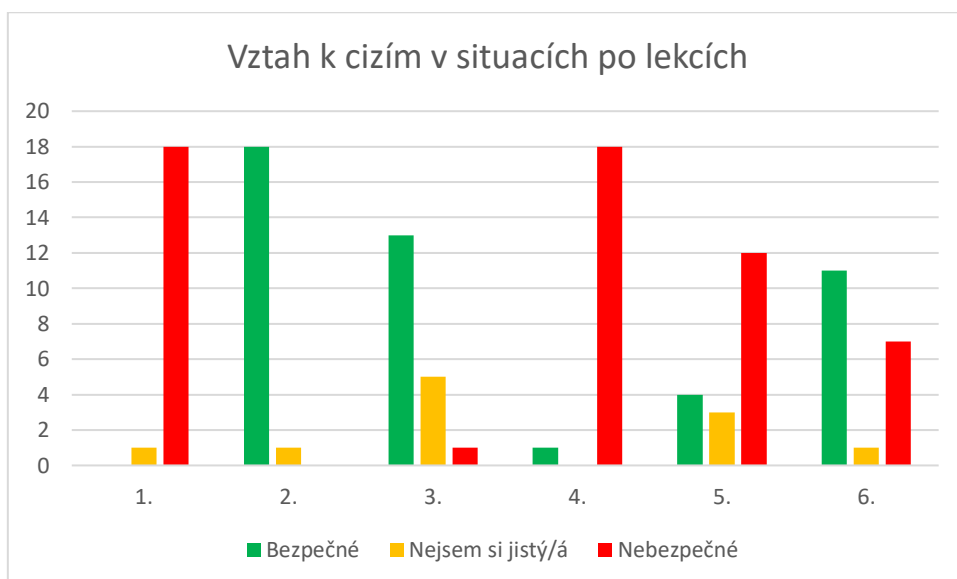

Seznam grafů

Graf č. 1 – Vyhodnocení dotazníků před lekcemi

Graf č. 2 – Vyhodnocení dotazníků po lekcích